

Vrye Weekblad

10 - 16 JANUARIE 1992

R2,20 (BTW Ingesluit)

IS NOORD-IERLAND ONS VOORLAND?

Die wit stam van Afrika:
van indringer tot
inheemse spesie

Die Kaap is wit en smug

Whoopi en Paul kom kuier

Nuwe argumente vir
'n volkstaat

Die Boere se Stonehenge

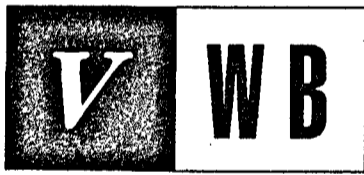
Vrystaat! Die ANC word 80

A SOUTHAFRICAN IN VIETNAM

Aan met die sitplekgordels en op met die valhelms

- 5 Die anatomie van regse geweld
- 7 Prof Carel Boshoff oor 'n Afrikaner-volkstaat
- 8 Boervolk wil by Kodesa wees
- 9 Negotiations: Some red lights flashing
- 10 Amandlal Vival Vrystaaat! deur Johannes Wessels
- 12 Africanus albus in Afrika deur Lourens du Plessis
- 13 Black education in a quagmire
- 14 Max du Preez maak 'n Kaapse draai
- 17 Rubrieke: Brolloks en Bittergal
Tinus Horn oor sport
- 18 Dirk Hartford on Vietnam: The country that won and lost
- 22 Buiteland: Imelda Marcos byt vas
- 23 Saddam stewig in die saal
- 24 Dié week se TV-programme
- 25 Hennie Serfontein skryf oor dié week se TV
- 26 Ferdinand Deist bring hulde aan Wentzel van Huyssteen
- 27 Rubriek: Die mens wat my die meeste beïnvloed het
- 28 Short story: Sex and cats by Kevin Ritchie
- 29 Boeke: Jean Lombard resenseer Die Arend
- 30 Profile: Whoopi Goldberg comes to town
- 32 Rolprente: Voorskou vir die jaar
- 33 Literature: UWC's Zoë Wicomb on nationalism
- 34 Kleinadvertensies
- 35 Music: Kathy Berman interviews Paul Simon's keyboardist
- 38 Vrye Keuse
- 39 Nettie Pikeur se Russiese Krismis

Voorbladfoto: Guy Tillim/Southern

DIE NUUSTYDSKRIF
VIR MENINGSVORMERS

Nº 157

Vrye Weekblad is 'n onafhanklike weeklikse nuustydskrif wat uitgegee word deur Wending Publikasies Beperk (Reg. No. 88/40168/06). Wending Publikasies Beperk en Vrye Weekblad se adres is: Breestraat 153, Newtown, Johannesburg. Die posadres is: Posbus 177, Newtown 2113. Die telefoonnommer is (011) 836 2151 en die faksnommer 838 5901. Die Kaapstad-kantoor se telefoonnommer is (021) 47 8960 of 47 8819, en die Pretoria-kantoor (012) 834 879.

Redakteur: Max du Preez
Assistent-redakteurs: Jacques Pauw, Andrea Vinassa (Kuns), Ina van der Linde
Politieke korrespondent: Hennie Serfontein
Kopierekteur: Johan Bruwer
Eindredakteur: Ryk Hattingh
Ontwerp: Anton Sassenberg
Kaapse kantoor: Christelle Terreblanche
Redaksie: Pearlie Joubert, Esma Anderson, Lucky Khuzwayo, Llewelyn Roderick.
Advertensies: Joyce Dube, Louwrens Potgieter
Redaksie-assistent: Irene Zulu
Kantoorbestuur: Joseph Moetsi, Vernon Zulu.
Bestuurskonsultant tot Wending Publikasies Beperk: Mark Beare

Vrye Weekblad word gedruk deur Caxton Beperk, Kommandoweg, Industria. Vrye Weekblad kos R2,20 (BTW ingesluit) Dit kos R110 (BTW en aflewering ingesluit) om vir 'n jaar in te teken, en R40 (BTW ingesluit) vir ses maande. In Namibia, Swaziland, Lesotho en Botswana kos die tydskrif R2,20 plus verkoopbelasting. Tariewe vir buitelandse intekenare is by navraag by (011) 497 2911 beskikbaar. Probleme met verspreiding moet gerig word aan Louwrens Potgieter of Irene Zulu by (011) 836 2151.

MAX DU PREEZ

EK onthou 'n klompie jare gelede was die hele land aan die gons toe die destydse Eerste Minister, John Vorster, vroeg in die jaar gesê het: Maak julle sitplekgordels vas.

In sy geval was dit bloot 'n pam-poenspook. Maar as daar één jaar in die geskiedenis van die stuk Afrika suid van die Limpopo is dat inwoners hul sitplekgordels deeglik styf moet vasmaak en sommer valhelms ook moet opsit, is dit 1992 - meer so as die laaste twee jaar.

Sedert Februarie 1990 is daar heel-wat gepraat en geredeneer en onderhandel. Nou moet die praatjies in handeling omgesit word. In die volgende jaar moet dinge begin gebeur, anders kom daar groot moeilikheid.

Vir eers is 1992 die jaar dat die werklike mag uit die hande van die Nasionale Party-regering se kabinet en die sekurokrate na die hande van 'n breër, meer verteenwoordigende groep moet oorgaan. Dit gaan waarskynlik binne die volgende ses maande gebeur.

Ek weet daar is baie gewone wit

mense en Nasionale wat dink dit gaan sommer net nog 'n NP-foefie wees om tyd en goedgunstigheid te wen, maar dit gaan nie werklik 'n fundamentele verskil maak nie.

Daar wag 'n skok vir hulle. 'n Oorgangsregering, wat deur Kodesa saamgestel gaan word, gaan beheer uitoefen oor die gewapende magte en staatsbesteding. Die Kabinet en die Parlement sal niks meer kan doen as dit nie die Oorgangsregering behaag nie.

Dit beteken dat die sitting van die

Parlement wat aan die einde van die maand begin, sekerlik die mees irrelevante een in die geskiedenis gaan wees. Dit gaan letterlik 'n praathuis wees, en die uitvoerder van 'n ander besluitnemingsliggaam.

Die grootste relevansie wat die Parlement gaan hê, is dat dit die onderhandelingsforum tussen die regerende NP en die Konserwatiewe Party as verteenwoordiger van die regse blankes sal wees.

En dit is nie te versmaai nie. Dié onderhandelinge moet nou ernstig opgeneem word. Ek self het g'n enkele ooghaer vir die regses nie, maar dit bly ons land- en selfs taalgenote, en dit is mense wat deur die jare deur die NP en Afrikaner-nasionalisme verlei en mislei is. Hulle het verstaanbare vrese en aspirasies, en dit moet behoorlik aangespreek word.

MISKIEN GAAN 1992 ook die jaar wees waarin 'n volkstaat of 'n wit tuisland in alle erns op die tafel geplaas en onderhandel gaan word. Ons kan

BRIEWE

De Sade se ou skoene

Tinus de Bruyn van Bellevue skryf:

In sy artikel oor De Sade (*VWB 13 Des '91*) reduceer Johan Bruwer die begrip moraliteit tot 'n uiterste (perverse) vorm van patriargale seksuele moraliteit om dit sodoende met pornografie te versoen.

Moraliteit, in die breër konteks, kan myns insiens nie bedmaats wees met pornografie nie. Moraliteit is in beginsel 'n rasonele langtermyn-beplanning waardeur die individu sy eie belange beskerm, met inagneming van gemeenskapsbelange. Hierdeur verbeter die individu sy eie lewenskwaliteit, en voorkom chaotiese situasies.

Pornografie, daarenteen, is gemik op korttermyn-bevrediging, met geen inagneming van die implikasies oor die lang termyn nie. Seks word beskou as 'n persoonlike avontuur, waar emosionele betrokkenheid en verantwoording tussen die deelnemers nie bestaan nie. Eindelik word almal deur mekaar gedra, getoets, aangepas en weggegooi soos ou skoene. Waar verantwoording wegval kan die gevolge ook maklik geïgnoreer word. Pornografie is dus ideologies parallel aan die verkondiging van vrye seks - waar 'n wye keuse van seksmaats in die plek van monogamie gestel word. Daar is dus meer in die gedrang as tieneraborsies en Aids.

Pornografie, hetsy gebruik vir masturbasie of stimulasie, stel seks buite interpersoonlike verhoudings. In teenstelling hiermee stel monogamie (as 'n morele ekspressie) seksuele ervaring as 'n onlosmaaklike deel van 'n verhouding. Slegs binne só 'n verhouding is ewewigtige menswaardigheid moontlik.

Moralisme is nie 'n vaartuig waarop politici of advertensieveldtogte kan ry nie - daarom dat dit geduring verwring word tot byvoorbeeld patriargisme. Elke nuwe opportunist maak 'n ander "intellektuele kougom" daarvan, om dit tot munt te slaan. Moraliteit is in wese daarop gemik om nié ou skoene van mense te maak nie.

BROEDERS IS MOLLE

CM du Toit van Riebeek-Wes skryf:

Ek reageer graag op "Ek was 'n Broederbond-slagoffer" (*VWB 29 Nov '91*), waarin Pieter Erasmus van die Broeders in die SAUK-hiërargie ontmasker.

Baie geluk dat u die mag van die Broederbond oor u lewe finaal gebreek het deur hulle by name in die openbaar aan die kaak te stel. Daardeur is die mite dat hulle "magtig" en "gevaarlik" is, die nek ingeslaan. Hulle is veel eerder molle wat nie kan verdra dat die lig van die waarheid op hulle skyn nie, vandaar die tegniek van naamlose geskrifte. Dit is verder baie

betekenisryk dat slagoffers van die Boederbond in die Transvaal tot in die Wes-Kaap almal aan "vervolgingswaan" of "paranoia" ly!

Aan ander slagoffers van die Broederbond: Gaan voort en ontmasker Broeders wat u teister deur hulle name in die openbaar bekend te maak (*VWB* het my help om dit te doen). Daarna sal u 'n vry mens wees. Ons wat die pad geloop het, weet waarvan ons praat.

SKENDINGS IN NOORD-NATAL

PM Khumalo van Vryheid skryf:

Ek is 'n nuwe intekenaar op *VWB*.

Ek haat geheime en geheimhouding. Ek glo vas in demokrasie, vryheid van spraak en vryheid van beweging. Ek haat politieke dwang en bangmakers.

Ek skryf vandag om my afsku uit te spreek oor die algehele skending van menseregte en demokrasie hier in die streek Noord-Natal.

Ek versoek *VWB* om dit te ondersoek en te verseker dat dié skuldiges aan die kaak gestel word.

Almal wat aan die ANC behoort (soos ek) bly onder die gedurige en selfs toenemende dreigement van regstreekse aggressie deur lede van Inkatha en die NP (dis onmoontlik om 'n onderskeid tussen die twee te tref)

nie wag tot die land weer eens in bloed gedompel is voordat ons regse eise aanspreek nie. En as hulle eise dan geheel en al onredelik en onhaalbaar is en alle onderhandelinge faal, dan moet die regse terroriste met al die mag van die veiligheidsmagte kortgevat word.

'n Mens kan maar net hoop die De Klerk-regering gaan nie probeer speel vir tyd en die instelling van 'n aanvaarbare oorgangsregering vertraag nie. Gebeure om ons dikteer dat dit binne enkele maande moet gebeur.

Gebeure soos die ramp van die swak matriekresultate. Swart onderwys gaan nie van die grond af kom solank die status quo voortbestaan nie.

Soos die belaglike sirkus rondom 'n handjievol gefrustreerde militante wat die hele land van Paul Simon en Whoopi Goldberg wil beroof.

Soos die wit paranoia en vrees van entrepreneurs en beleggers. Dié mense soek tekens dat daar vordering is op pad na stabiliteit.

Soos die geweld wat kort-kort nog in die townships uitbreek. En die polisiemanne wat nou weer so die een ná die ander doodgeskiet word. Dit is onhoudbaar - 'n mens kan nie van polisiemanne en hul gesinne verwag om dit net te duld nie.

Maar as ons 'n polisiemag wil hê wat gerespekteer word deur die mense en wat ons land veilig sal hou, moet dit 'n mag wees wat 'n

meer verteenwoordigende owerheid verteenwoordig.

SOOS DIE DIENSPLIG-DEBAKEL wat hom nou weer afspeel. Dit is totaal onhoudbaar om in Januarie 1992 nog wat mense alleenlik te verplig om in 'n weermag te dien wat net daar is om 'n wit regering te beskerm. Dit is nou die een wet wat ek rustig sal aanbeveel mense moet ignoreer. Niemand neem tog vir Roelf Meyer ernstig op as hy sê mense wat diensplig weier, gaan vervolgt word nie.

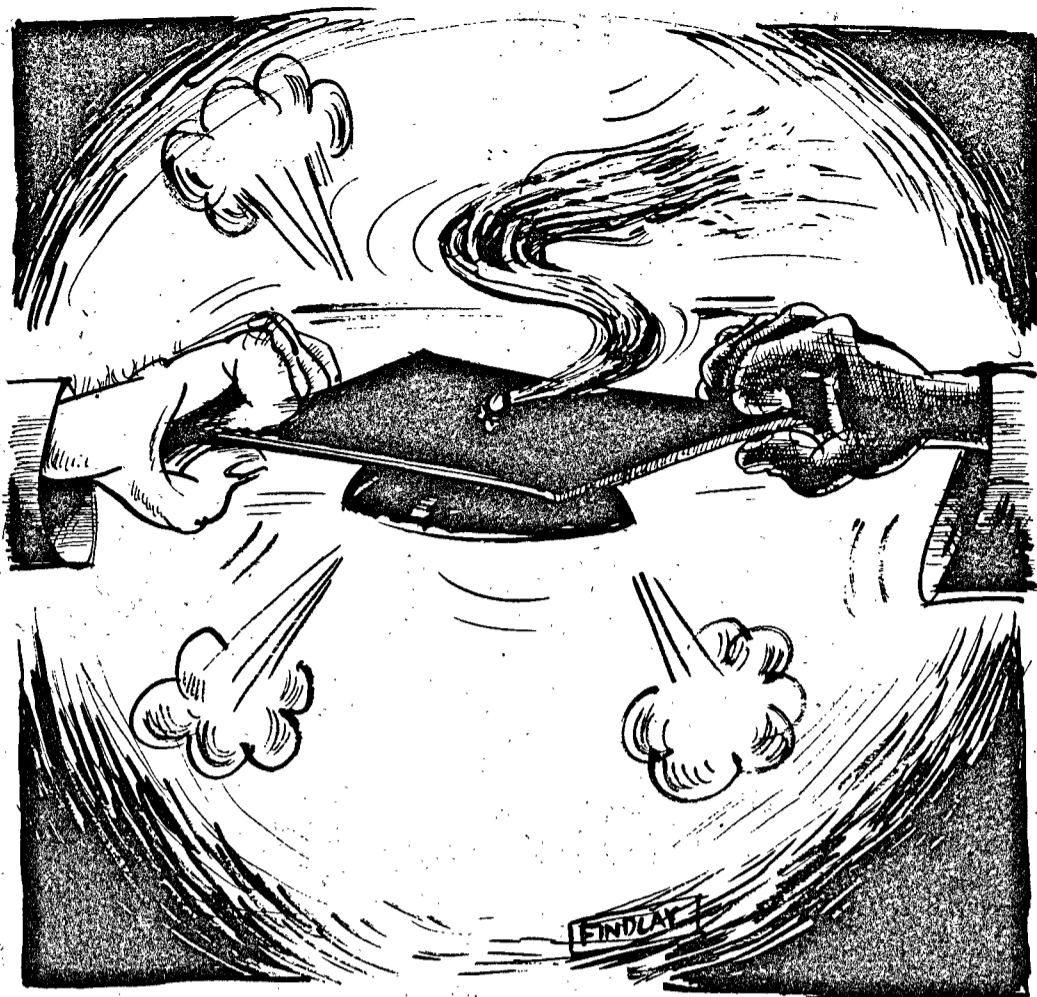
Die ANC se voorstel dat die oorgangsregering so gou as moontlik vir 'n nasionale verkiesing moet voorberei sodat 'n grondwetgewende vergadering teen vroeg volgende jaar saamgestel kan word, klink ook vir my redelik en haalbaar.

'n Lang, uitgerekte verkiesingsveldtog gaan net skade aanrig.

Dit gaan jammer wees as die De Klerk-regering ná al hul goeie werk nou hier op die laaste gaan sit en vasklou aan mag.

Dit gaan ons duur te staan kom as die regering sy plan afdwing om die oorgangsregering jare lank aan bewind te hou eerder as 'n verkiesing toe te laat. Of as hy weier dat die nuwe grondwet geskryf word deur mense wat nie demokraties verkose is nie.

Ons het nou vrede en stabiliteit nodig, en net daadwerklike vordering na die einddoel - 'n volledige veelparty-demokrasie - gaan dit bring.

wat wil verseker dat Suid-Afrika uitsluitlik aan hulle behoort.
(Brief verkort - Red)

BIER EN DIE GEREG.

Pieter Claassen van Hatfield skryf:

Ek moet sê ek is baie teleurgesteld in ons geregsdienaars op Margate. Ek en my vriende is afsonderlik op twee verskillende geleenthede in hegtenis geneem omdat ons met 'n bier in ons hande op die strand was. Mense, het julle mal geword?

Is die polisie nie daar om kriminele hok te slaan nie? Met mense soos Brig Mellet en die BSB lyk julle beeld maar sleg, en om nou nog 20 000 studente kwaad te maak dink ek is dom.

Onthou, julle is deur die mense aangestel om vir hulle te werk.

VAN GERECHTIGHEID WEET NP NIKS

PJD Lourens van Quellerina skryf:

Barend du Plessis weier om enige betaling aan 'n Aids-slagoffer te maak, hoewel die regering regstreeks verantwoordelik is vir die man se siekte. Kan die regering laer daal? Van geregtigheid, menslikheid en integriteit verstaan die NP niks.

EEN MENEER, EEN GEWEER

CJ van Dyk van Aucklandpark skryf:

Ek verwys na 'n berig op bladsy elf in

die Citizen van Woensdag 4 Des '91 waarin Mnr Scheepers (Adj-min van Chaos en Wanorde) onder meer sê dat "...the intention or practical effect of the Amendment Bill is not ... the implementation of a so-called 'one man one gun system'."

Ek het aansoek gedoen vir 'n lisensie vir 'n 9mm pistool by die Brixton-polisiekantoor. Na twee maande se gewag word my lisensie geweier sonder dat enige redes verstrekk word, en om dan te appelleer is baie moeilik omdat geen redes vir die weiering verstrekk word nie. Ek raai toe maar en grond my appèl op die feit dat ek reeds 'n ander handwapen besit. En raai, die lisensie vir die 9mm word toegestaan op voorwaarde dat ek ontslae raak van die ander handwapen.

(Brief verkort - Red)

WHO'S THE CULPRIT?

David Sanders of Yeoville writes:

In a recent editorial in a daily newspaper it was made clear that the writer believed that the violence of Sunday 8 December in Soweto was caused by an Inkatha rally at which members carried cultural weapons.

But the most horrific killing - seven members of the Seleke family, as reported on the front page of that same edition - was by gunfire. Sunday's gathering was termed "the fatal IFP rally", inferring clearly that the rally

itself and the Inkatha members who attended were to blame for the violence - not the calculated actions of Communist guerrilla-trained activists belonging to an intolerant party.

The writer's verdict was one which fitted in all too comfortably with Floyd Mashela's statement on behalf of the ANC that Inkatha's Khoza and the National Peace Secretariat had been "warned... of possible escalation of violence after the rally".

Let me point out a scenario to challenge this verdict.

Days before a rally by the IFP, the ANC "warns that there will be trouble". This warning is issued to the media, the police, peace organisations, and even the IFP hierarchy to make it seem all the more sincere.

Lo and behold - there is trouble, and the ANC can say (through the media) we told you so, and then go on to blame Inkatha directly, and the police for allegedly working with them.

But in fact the trouble was started by a couple of comrades with specific orders and an arsenal of automatic rifles - not cultural weapons. The ANC is a skilled manipulator of the media. The IFP is a babe in the woods by comparison.

At the very least so that the playing field may be levelled, I hope Inkatha, the media and the public get wise to this.

SO SÊ HULLE

"Dit is tyd vir hulle (wit Suid-Afrikaners) om te beseef dat hul belange net bevorder kan word deur die bereiking van blywende vrede en stabiliteit."

Nelson Mandela in sy toespraak tydens die ANC se 80e verjaardagvieringe.

"When one passes that painting again and again, it gets increasingly shallow... It's not unlike living with a person."

The Cleveland Museum of Art Director Evan Turner on a false painting which the museum bought for \$1 million, thinking it was a sixteenth century original.

"Die geskiedenis van die SAP en die weermag is sleg - dit is onmenslik."

Victor Seabelo Phama, die PAC se veiligheidssekretaris, wat gesê het hy voel "genoegdoening" elke keer wanneer 'n polisieman doodgemaak word.

"The fact is that there is no legal basis for the call-up of whites. And we will test this in court if necessary."

ECC president, Chris de Villiers on the legality of the white call-up.

"Hulle sê altyd hulle verstaan regse geweld, maar vir linkse geweld, toe dit aan die orde van die dag was, het hulle geen begrip gehad nie."

Die minister van Wet en Orde, Hermus Kriel, oor regse leiwers se lippehulde aan vrede.

"The white nation does not want the problems of black education to become its problem."

Schalk Pienaar, the CP education spokesman, on the black matric results.

"As hy 'n bydrae wil lewer, moet hy Kodesa beïnvloed om die Afrikanervolk se selfbeskikking te erken. Hy moet verstaan die Afrikanervolk sal hom nooit as hul baas erken nie."

Koos van der Merwe, die KP-LP vir Overvaal, oor Nelson Mandela.

"Everything I did serves nothing. There is nothing that can be learnt from it. But I succeeded."

Gerard D'Aboville on his four month crossing of the Pacific in a rowboat.

"Ek wou maar net 'n bietjie aandag trek." **President George Bush**, nadat hy slêk geword het en inmekaar gesak het tydens 'n ete by die Japanse premier.

Vrye Weekblad plaas graag briewe wat nie die wet oortree of lasterlik is nie, mits die korrespondent se naam en volledige adres bygevoeg word as 'n skuilnaam gebruik word. Briewe korter as 200 woorde sal voorkeur geniet, en die redakteur behou die reg voor om briewe te verkort. Skryf aan:

VRYE WEEKBLAD BRIEWE, POSBUS 177, NEWTOWN 2113.

Wisla Wodka

Specially distilled
in Poland, the true home
of wodka

*True Wodka was born in Poland
and distilled to levels of unsurpassed
purity. Wisla Wodka is named
after the Wisla River, a symbol of
the indomitable spirit of Poland.
In this tradition, Wisla is distilled
under license from J.A. Baczewski
est. 1782 - makers of fine wodka.*

**Original Wodka
Distilled in Poland**

43% ALC/VOL (86 PROOF) DISTILLED IN POLAND
IMPORTED BY J.A. BACZEWSKI, TORONTO, ONTARIO, CANADA
PROPRIETOR: J.A. BACZEWSKI

True wodka was born in Poland and
distilled to levels of unsurpassed purity.
In this tradition, Wisla Wodka
is brought to you under licence from
J.A. Baczewski - est. 1782 -
makers of fine wodka.

Make Wisla your Wodka.

J.A. Baczewski - est. 1782 - makers of fine wodka.

Bottled in South Africa.

Is NOORD-IERLAND ons voorland?

Die top-leierskap van die SA Polisie is diep bekommerd oor die nuwe vlag van regse terreuraanvalle in die laaste weke. Daar word selfs gevrees dat dit kan uitloop op 'n situasie soos dié in Noord-Ierland waarin regse "private leërs" aanvalle op die regering én linkse organisasies uitvoer. **HENNIE SERFONTEIN** het met senior offisiere gaan gesels

'N ONRUSBARENDE verskynsel is dat sommige van die onlangse regse sabotasie-dade nie deur regse organisasies as sulks gepleeg is nie, maar deur klein, onbekende selle - wat die ondersoek bemoeilik.

Senior polisie-offisiere sê dié week aan VVB veel méér is nodig as net normale polisiëring en teen-insurgensiematreëls teen regses. "Ons kom tot die gevolgtrekking dat daar eindelik net een uitweg is: om dié bedreiging te besweer, sal die regering bilateraal met regse groepe vrede-sooreenkomste moet sluit net soos wat in September tussen die regering, die ANC en 'n aantal ander groepe gebeur het.

"Dit sou selfs beter gewees het as dié groepe bereid sou wees om die Kodesa-samesprekings by te woon. Maar dit blyk dat dié gebeure aanleiding tot die jongste geweld gegee het."

Die waarnemende kommissaris van die polisie, luit-genl Mulder van Eyk, sê in 'n onlangse onderhoud daar is bewyse van 'n politieke strategie agter die meeste van die aanvalle. In dieselfde berig gee genl-maj André Pruis van die misdaad-inligtingsdiens toe dat dit juis die polarisasie rondom Kodesa is wat die vonk in die kruisvat van 'n burgeroorlog kan afgee.

In 'n gesprek met polisie-offisiere net ná die nuus bekend geword het dat drie regses gevang is in verband met die sabotasie van die Melkrivier-skool naby Potgietersrus, het dit duidelik geword dat die regse terreur 'n nuwe fase betree wat sake vir die polisie kan bemoeilik.

In wat as 'n deurbraak beskryf word, is Gawie Volschenk, leier van die Boerekommando's in Oos-Transvaal, en twee ondersteuners in hegtenis geneem. Daar word vermoed dat hulle inhegtenisname ook verband kan hou met die onlangse sabotasie van 'n skool in Nelspruit en 'n regeringsgebou in Sabie.

Maar dis nie die einde van die storie nie, beklemtoon die polisie, want dit los nog nie die ander reeks sabotasie-dade in Transvaal en elders op nie.

Die huidige sabotasieveldtog stem ooreen

met dié van die ANC in 'n stadium toe slegs "harde" teikens aangeval is. Deur die wyse, tyd en teikens van die aanvalle, word groot sorg gedra om te probeer verhoed dat menseleuens in die gedrang kom.

Sover is drie kategorieë van teikens geïdentifiseer:

- * Die kommunikasie-stelsel soos poskantore en 'n kragstasie naby Graaff-Reinet.

- * Sekere skole, met die klaarblyklike motief dat hulle kragtens model B van die nuwe onderwysstelsel nounie-rassig word.

- * Met die Melkrivier-aanval op 'n leë skool wat vir polisie-opleiding gebruik gaan word, word die polisie ook 'n teiken.

"Dit is baie duidelike kenmerke van propagandiste wat munt wil slaan uit politieke gebeure," sê een senior offisier.

Die SAP is daárvan oortuig dat verskeie groepe, organisasies of selle vir die verskillende aanvalle verantwoordelik is. Aan VVB is gesê dat voor die regses vandeeweek gevang is, die polisie gemeen het dat geeneen van die private leërs daarby betrokke was nie. Dit het eerder gelyk asof slegs 'n paar klein selle of 'n paar individue verantwoordelik is.

"Daar is een ding wat ons bekommer. Dié soort sabotasie werk soos 'n epidemie," sê 'n offisier. "Sodra 'n paar sabotasie-dade gepleeg word, dan steek dit andere aan. Mense wat selfs nie eens betrokke is by enige van die kommando's of private leërs nie, word daardeur opgestook om as individue of as afsonderlike klein groepies sabotasie te pleeg wat niks met dié vorige dade te doen het nie."

Dit lyk asof daar 'n verband tussen sekere van die aanvalle kan wees. Daar is byvoorbeeld 'n ooreenkoms tussen die sabotasievoorvalle op Mooirivier, Sabie en Nelspruit, en ook 'n ooreenkoms tussen die opblaas van die Hillside-skool in Pretoria vroeër verlede jaar en die onlangse aanvalle op die Cosatu-kantore in Pretoria en die twee poskantore in Verwoerdburg en Krugersdorp.

'n Week gelede het 'n onbekende nuwe regse groep met die naam Afrikaner Volkstaatsbeweging (AVB) in 'n oproep aan

'n koerant gesê hulle is verantwoordelik vir dié vier voorvalle. Daar is beweer dat Amveks-plofstowwe, wat deur die mynbedryf gebruik word, in elk van die aanvalle gebruik is.

Maar blykbaar het die SAP reeds vóór die oproep goeie rede gehad om te glo dat daar wel 'n verband tussen die vier aanvalle is.

Die SAP meen die professionaliteit waarmee baie van die sabotasiedade gepleeg is, beteken nie noodwendig dat na opgeleide saboteurs gesoek moet word nie. "Enige mens in die mynbedryf met 'n skietsertifikaat kan dié soort skade aanrig en het toegang tot plofstowwe," sê die polisie.

Twee ander sake bekommer die polisie. Hulle stem saam met met die regse leier, Robert van Tonder, se beweringe dat die nuwe golf van sabotasie 'n totaal ander patroon volg as dié van verlede jaar. Toe was lede van bekende regse organisasies betrokke - en hulle is binne 'n betreklik kort tyd deur die polisie gevang.

Maar dit lyk nou asof slegs 'n paar klein selle in die huidige vlag betrokke is, veral waar groot kundigheid gebruik is. Die uitsondering is die regse inhegtenisnames dié week wat slegs enkele dade behels.

Daar is ook die probleem dat die regse "private leërs" - waaronder die Ystergarde, die Boerekommando's, die AWB, die BWB en Aquila - in getalle veel sterker as MK en Apla aan die linkervleuel is. Die polisie glo hulle is beter toegerus en die meeste regses het twee jaar militêre opleiding agter die rug - dikwels van 'n gespesialiseerde aard.

Die SAP vrees dat slegs een enkele onbesonne aksie uiteindelik tot 'n burgeroorlog-situasie tussen die regses en die ANC kan lei. "Kyk na die opruiende aanvalle van Eugene TerreBlanche op Chris Hani, byvoorbeeld. Hoe lank sal dit nog duur voordat 'n gewone AWB-ondersteuner sonder opdrag besluit om self teen Hani of ander ANC-leiers op te tree?" vra een polisie-offisier.

'DIS DIE POLISIE OF DIE WEERMAG SE BOMME'

PIET BESTER, 'n leier van die nuwe regse Boervolk-organisasie, verwerp die aansprake deur die polisie dat verregses of hul organisasies vir die meeste van die onlangse sabotasie-aanvalle verantwoordelik was.

Hy sê die inhegtenisname van Gawie Volschenk, leier van die Boere Kommando en twee van sy ondersteuners, is 'n uitsondering.

Bester was 'n luitenant in die weermag, vir twee jaar verbonde aan die spesiale magte en den tans rieg as 'n offisier in die Burgermag. Hy is ook lid van die BWB nadat hy die AWB verlaat het.

Hy beskuldig die polisie of weermag dat hulle vir die meeste van die dade verantwoordelik is. "Party van die sabotasie-aksies het die hoogste mate van professionaliteit en kundigheid geverg, en kon onmoontlik nie deur gewone regse organisasies gepleeg word nie.

"As dit dan regse organisasies is, waarom is meer mense nie reeds in hegtenis geneem nie, veral as 'n mens dink aan hul snelle suksesse verlede jaar teen regse saboteurs," vra hy.

Hy glo die regering is besig met 'n smeerveldtog teen die regses met die oog op die tussenverkieping volgende maand op Potchefstroomse.

Bester, wat by 'n myn aan die verre-Wesrand werk, verwerp ook die beweringe van die polisie dat gewone mynwerkers met dinamiet-sertifikate vir die onlangse sabotasie van skole en poskantore verantwoordelik was.

"Ons het nie hier met gewone mynontploffings te doen nie wat redelik eenvoudig is. Ons praat van plofstofdeskundiges wat presies weet hóé en wáár om ladings te stel om die maksimum strukturele skade aan te rig," sê hy.

Bester beweer dat dit slegs gepleeg kon word deur mense en instansies wat inligting het oor die planne en omstandighede van regeringsgeboue. Hy sê sulke operasies kan nie deur slegs twee of drie persone gedoen word nie. 'n Volledig opgeleide span is nodig vir al die fasette soos beplanning, verkenning, uitvoering en veilige ontvlugting.

Hy wys op berigte in die pers dat ladings van tussen 40 en 50 kilogram plofstof by van die aanvalle gebruik is. "Dit is eenvoudig onmoontlik dat sulke enorme hoeveelhede plofstof uit die myne en elders kan verdwyn sonder dat dit ontdek word. Daar is 'n spesiale register vir die gebruik van plofstof wat voortdurend deur die polisie self gemonitor word," sê hy.

DIE ERA VAN Gewapende propaganda

Regse geweld het met die vlag van bomontploffings in Desember en vandeemaand 'n nuwe fase betree, sê die risiko-konsultant dr Wim Booyse. Die aanvalle word - anders as tevore - professioneel en met fyn koördinasie uitgevoer. Booyse waarsku dat dit die voorspel tot 'n revolusie kan wees, skryf **INA VAN DER LINDE**

MOENIE 'n fout begaan nie. Die regse terreur van Desember en Januarie is heeltemal in 'n ander klas as dié van vorige jare, sê dr Wim Booyse, risiko-konsultant en 'n kenner van die regse politiek.

Sy maatskappy, Risk-Afrique, doen die laaste paar maande indringende veldwerk onder regse groepe. Uit dié navorsing blyk dit dat dit, op enkele uitsonderings na, nie meer die brandewyn-en-coke brigade van 1990 is wat by die jongste terreur-voorvalle betrokke is nie.

Dis 'n nuwe, hoogs professionele groep wat van 16 Desember tot 3 Januarie op verskeie plekke in Transvaal sabotasie gepleeg het wat miljoene rande se skade aangerig het. Nou kan 'n mens vir die eerste maal werklik praat van regse terroriste, meen Booyse.

Vang hulle dié ouens, sal hulle ook die mense vind wat verlede jaar die bom by die Hillview-skool in Pretoria geplaas het.

Booyse meen die enigste van die 14 sabotasievoorvalle die laaste tyd wat nie binne die nuwe terreur-raamwerk pas nie, is die bomontploffing by die Laerskool Melkriewer naby Potgietersrus op 2 Januarie. Dié skool staan al jare lank leeg en daar word onderhandel om dit aan die polisie te oorhandig vir opleidingsdoeleindes.

"MELKRIVIER STEEK heeltemal af by die ander voorvalle as mens kyk na die aard, die verkenning en die emosionele boodskapwaarde van die teiken. Hier is die plofstof net érens neergesit. Dis nie dieselfde ouens wat die ander bomme geplant het nie - want al die ander gevalle, behalwe miskien die ontploffing by die Sabielanddroskantoor, was hoogs professioneel gedoen."

Melkriewer, sê Booyse, is nog deel van die vorige fase van 1990 toe regses rondom 'n glas brandewyn en coke besluit het om sommer gou 'n bom érens te gaan gooi. Kyk mens na die 56 voorvalle van 1990, blyk dit dat in die meeste gevalle plofstof voor 'n deur of venster van 'n gebou neergesit is.

Net voor druktyd het dit bekend geword dat Gawie Volschenk van Hendrina, leier van die Boerekommando, en nog twee ander, weens die bomontploffing by Melkriewer in hegtenis geneem is.

Hy verwerp 'n teorie wat die ronde doen dat dit regse polisiemane is, of dat die sogenaamde "dirty tricks department" van die polisie weer bedrywig is.

Van die sogenaamde Afrikaner Volkstaatsbeweging tot die Wit Wolwe, die Wit Bevrydingsleër (WBL), die Afrikaner-Republikeinse Leër en die Boere-Republikeinse Leër het al daarop aanspraak gemaak dat hulle verantwoordelik is vir dié of ander terreurdade.

Sê Booyse: "Die doelwit is om jousef lid van 'n organisasie te verklaar en die take wat hulle geïdentifiseer het, te voltooi. In

die geval van die WBL, wat 'n sogenaamde moordlys opgestel het, moet sekere mense uitgeskakel word. Ander ouens besluit sommer om te bel en aanspraak te maak op 'n terreurdaad.

Die ouens wat werklik die dae gepleeg het, sal hulself nie op dié manier blootstel nie.

"MY NAVORSING DUI daarop dat die terreur gepleeg is deur 'n groep wat vroeër deel was van die weermag of polisie en dit verlaat het. Dit is hoogs gespesialiseerde ouens wat 'n sprong gemaak het. Dis die soort ouens wat vroeër aan die voorfront was om 'Kommuniste te beveg' en nou voel hulle is gedrop. Hulle het besluit om die regering 'n ding of twee te wys."

Hy glo minstens sowat ses selle is betrokke, bestaande uit twee mense elk.

Met die jongste voorvalle het die regse terreur die fase van gewapende propaganda bereik. Nou word Staatspresident FW de Klerk (Pienk Frikkie, soos die regses hom noem) nie langer gesien as deel van die volk nie, maar as die een wat die volk verraai het.

Die regse opstand het op 2 Februarie 1990 'n hupstoot gekry met De Klerk se ingrypende aankondigings. Skielik het elke Jan Rap en sy maat 'n handgranaat uit sy weermagdae gegryp om De Klerk se "demokratiese revolusie" te keer. Hulle was egter swak voorbereid en ongekoördineerd.

Suksesvolle polisie-optrede teen regses het gevolg. Meer as 91 regses is in 1990 aangehou en 84 persent van die regse terreur-voorvalle is opgelos, wat hulle gedwing het om van strategie te verander.

Daarna het die regses in hulself gekruip. Uit veldnavorsing was dit duidelik dat 'n tweede fase in regse opstand begin het. Hulle het 'n verdedigende posisie ingeneem: in teenstelling met die robuuste, openlik aggressiewe optrede van 1990, is 'n klassieke organisatoriese fase in 'n revolusie bereik.

Kommunikasiekanale is opgestel, bevelstrukture uitgewerk, desentralisasie en teikens en optredes en 'n groot hoeveelheid opleidingskampe is gehou, veral deur die AWB en die Boere Vryheidsbeweging.

IN DESEMBER HET die regses 'n nuwe fase betree. Die voorbereidende beraad vir 'n veelpartykonferensie op 29 November en Kodesa in Desember kan gesien word as 'n versneller in die proses tot 'n revolusie.

Booyse sê in 1989 het regses baie maklik gepraat oor wat hulle doen, en mense probeer werf. Nou word nie meer oor organisasies, strukture en doelwitte gepraat nie - maar oor vrese dat die land gaan brand, 'n voorsiene afname in onderwysstandaarde, en oor die NP wat nie sy beloftes hou wat skole en woonbuurte betref nie.

Gesprekke in die kroeg op Lichtenburg, Lydenburg en Evander gaan oor die aanval

wat Nelson Mandela op De Klerk gedoen het tydens die Kodesa-beraad. By dié mense bestaan die gedagte steeds dat swartes wit mense moet respekteer.

Hulle sê vir mekaar oor 'n sopie: "Ons kan nie die swartes vertrou nie; hulle gun ons niks, hulle gaan alles by ons vat; daar gaan 'n heksejag plaasvind".

In regse kringe het dit nou 'n ideologiese debat geword. "Om 'n revolusie te bedryf, moet 'n mens 'n ideologie hê. Dis die masjien wat die revolusie aandryf. Die ideologie is selfbeskikking."

Hy meen die beste strategie om 'n uitgerekte oorlog, soos die van die Ierse Republikeinse Leër, te voorkom is om aan die regses se eise vir 'n Boerestaat te voldoen. Sodoende sal die mat onder hul voete uitgepluk word.

Die ergste scenario sal wees waar verskillende private leërs sekere geografiese gebiede oorneem en beveilig. Dit kan tot 'n voortslepende oorlog lei, soos reeds in Natal en die townships die geval is.

Die erns van die regse sabotasie-pogings sal afhang van die verloop van die demokratiseringsproses. Die fase van gewapende propaganda kan 'n geruime tyd duur - Booyse meen minstens 18 maande. In dié tyd sal probeer word om genoeg steun te kry voordat hulle 'n sub-revolusionêre fase sal betree. Dan sal die man op straat nie meer veilig wees nie en tref-en-trap aanvalle sal aan die orde van die dag wees.

AWB-lede op Kroonstad. (Foto: Greame Williams, Southlight)

'N VOLKSTAAT VIR DIE AFRIKANER

'n Afsonderlike tuisland vir Afrikaners moenie as rassisties beskou word nie. Wit mense sal nie outomaties burgers word nie en swart mense sal nie outomaties uitgesluit word nie, skryf **PROF CAREL BOSHOF**, die leier van die Afrikaanse Volkswag, in dié artikel wat waarskynlik die helderste standpunt nog ten gunste van 'n wit Volkstaat is.

MINDERHEIDSREGERING

Regerings regeer op maniere wat hulle glo hul mag beter sal beveilig, selfs minderheidsregerings neig om hul mag onder verskeie dekmantels te laat geld, byvoorbeeld "voogdyskap", "ordelike bevynding" en "die behoud van vrede en vooruitgang".

Minderheidsregering in die Suid-Afrikaanse konteks, ongeag die vorm daarvan en onder watter voorwendsel, kom neer op onderdrukking en diskriminasie, en is onaanvaarbaar.

MEERDERHEIDSREGERING

Regstreekse meerderheidsregering - gekenmerk deur algemene verkiesings, 'n enkele kieserslys, een-mens-een-stem en wenner-vat-alles - as 'n alternatief vir minderheidsregering, is geskik vir nasie-state waarin klein minderheidsgroepe teenwoordig is en assimilasië aanvaar.

Suid-Afrika is egter nie 'n nasie-state nie. Inteendeel, die land is 'n uitstekende voorbeeld van 'n diep verdeelde samelewing. Regstreekse meerderheidsregering is onaanvaarbaar vir die land en sal nie beter resultate as 'n minderheidsregering lewer nie.

KONSOSIASIE

Oor die algemeen skryf grondwetlike kenners meer komplekse stelsels van meerderheidsregering vir Suid-Afrika voor. Die grondwet van 1983 verteenwoordig 'n neiging in dié rigting; die voorstelle van die KwaZulu Indaba volg dieselfde spore.

Die belangrikste eienskappe van konsosiasie sluit die erkenning van minderheidsregte in, hul proporsionele verteenwoordiging in die parlement, vetoregte en die devolusie van mag.

Vereistes vir die welslae van konsosiasie-demokrasie sluit die volgende in: minderheidsgroepe moet min of meer ewe groot wees; hulle moet gemeenskaplike vyande hê; die afwesigheid van buitensporige sosio-ekonomiese ongelykheid; betreklike isolasie van mekaar; en 'n tradisie van politieke verdraagsaamheid.

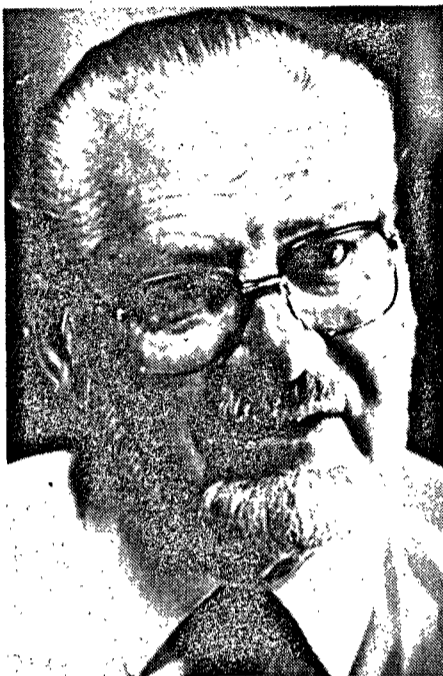
Die omstandighede in Suid-Afrika is hoogs ongunstig vir konsosiasie-stelsels. Arend Lijphart, die kenner op dié gebied, kom tot die gevolgtrekking dat die vooruitsig vir die demokrasie in Suid-Afrika maar bleek is.

KRITIESE BELANGSTELLINGS

Konsosiasie-modelle sal te staan kom teen die onversoenbaarheid van sekere belange van wit en swart en onder 'n algemene bestel.

Om te sê 'n bestel strek tot voordeel van 'n minderheidsgroep, beteken dit plaas die minderheidsgroep in 'n beter posisie as waarin dit andersins sou gewees het, en dit bevredig die voorkeure en ambisies betreffende die groep se eksistensiële veiligheid, maatskaplike welstand en vooruitsigte.

Deurslaggewend tot die bevordering van 'n minderheidsgroep se belange is sy toegang tot verskeie instrumente en metodes van politieke en ekonomiese mag wat die groep in staat sal stel om 'n verskeidenheid van oogmerke te bereik, insluitende sulke oogmerke soos fisieke oorlewing, 'n gevoel van vryheid, identiteit en nering, regte en vryhede, magte en geleenthede, inkomste en welvaart.

Prof Carel Boshoff.

Dit is kritieke belange, dié dinge waarvan minderhede soveel moontlik wil hê, want hoe meer hulle daarvan het, hoe groter is hulle kans om te bereik wat hulle aanvanklik wou gehad het. Belange is onversoenbaar as die eise van die verskillende minderhede onversoenbaar is en hulle nie tot 'n vergelyk kan kom wat deur albei groepe as redelik aanvaar word nie.

Eise en standaarde van redelikheid kan natuurlik verander, en dinge wat nou onversoenbaar is, kan later wel opgelos word. Om te sê dat die belange van die verskillende minderhede onversoenbaar is, beteken nie die bestaan van gemeenskaplike belange word ontken nie.

Binne 'n algemene bestel sal Afrikaners streef om hul ekonomiese standaarde, hul vryhede, hul mag, hul kulturele identiteit, en beheer oor onderwys en die ontwikkeling van hul land te behou; en hulle sal beskerming wil hê teen die assimilasië waaraan hulle regstreeks of onregstreeks blootgestel mag word. Afrikaners glo hulle is geregtig op dié dinge; hulle het gewoon geraak daaraan en is afhanklik daarvan.

Swart mense, aan die ander kant, wil die dominante politieke posisie hê waarop hul getalsgewys geregtig is; die land en geleenthede waarvan hulle uit hul oogpunt weerhou is; en 'n status wat hul menswaardigheid sal bevorder. As aan die meeste van hul eise voldoen word, sal die Afrikaner nie veel kry van wat hy die meeste wil hê nie. Die teenoorgestelde is natuurlik ook waar.

MINDERHEIDSREGTE

Magsdeling sonder oorheersing in Suid-Afrika is 'n selfweerspreking. Daar is geen manier hoe Afrikaners by 'n algemene bestel kan inpas sonder om oorheers te word nie.

Talle Afrikaners maak staat op sogenaamde minderheidsversekerings; hulle glo hulle sal verteenwoordiging hê in die parlement, die kabinet en ander uitvoerende liggare; en hulle sal sekere besluite wat hul kritieke belange raak, kan veto; en hulle onderwys en taal sal onaangeraak gelaat word. Versekerings soos dié, indien hulle gegee word, kan nie hou as hulle nêres nter wêreld in vergelykbare omstan-

dighede gehou het nie.

Diskriminasie teen minderhede, onderdrukking, verbanning, volksmoord en gedwonge assimilasië duur tot vandag voort en kom voor in talle lande ondanks verklarings van menseregte, internasionale konvensies en beskerming deur groot moondhede.

OORHEERSING

Afrikaners het 'n lang tyd oor minderhede geheers, maar is self nie gewoon daaraan om oorheers te word nie. Hul hele geskiedenis is die geskiedenis van 'n vryheidstryd. Dié stryd sal moontlik voortduur in die toekoms, selfs al wil dit nou voorkom of die Afrikaners oor verskeie belangrike sake verdeel is.

Afrikaners identifiseer hulself in drie breë kategorieë - naamlik dié wat identiteit, vryheid en nering as hul kritieke behoeftes sien; dié wat die Afrikanerdom beskou as die kern van die wit nasie wat verdedig moet word; en dié wat die Afrikaner as een belangegroep in 'n Suid-Afrikaanse nasie beskou. Die grootte van elke groep sal afhang van die ondervinding in die ontwikkelende "Nuwe Suid-Afrika".

DUALISTIESE BESTAAN

Talle state bestaan uit twee segmente, een segment in sy eie land met sy eie regering en die ander segment in 'n buurstaat, of state verder weg, as burgers van daardie state. 'n Minderheid van Jode, byvoorbeeld, het geveg en hul eie staat verkry terwyl die meerderheid steeds in ander lande woon.

Net so het 'n minderheid van Afrikaners die Britse Ryk verlaat om hul eie state te vorm. Hulle het twee vryheidsoorloë geveg en die RSA tot stand gebring. Die gevolge van hul aksies het 'n gevestigde werklikheid geword en word deur die meerderheid aanvaar.

SWART EENHEID

Swart mense het 'n geskiedenis van weerstand teen oorheersing wat oor meer as 'n 100 jaar strek. Hulle het daarin geslaag om 'n gemeenskaplike oogmerk in dié en ander verbande te vestig. Dit is waarskynlik dat hulle, ondanks die hindernisse, een of ander gemeenskaplike samelewing onder een regering tot stand sal wil bring. Talle Afrikaners sal hulle in hul onderneming steun. Dit is ook waarskynlik dat sommige swart minderheidsgroepe nie hul identiteit sal laat vaar nie. Van hulle sal hulle dualistiese status wil behou, terwyl ander slegs in die RSA sal bly op 'n federale of streeksgrondslag.

ONDERHANDELDE PARTISIE

Die situasie betreffende partisie het ook verander. In die sestigerjare is partisie as oplossing aangebied vir die eksistensiële probleme van swart minderhede, met die res van die RSA as 'n wit tuisland. Swart leiers het partisie in beginsel nie teengestaan nie, maar was besorg oor die regverdige uitvoering daarvan.

Die partisie wat tussen 1976 en 1983 plaasgevind het, het swart mense se voorbehoude bevestig. Die mees fundamentele kritiek teen dié beleid was die toewysing aan hulle van onvoldoende grond en ander hulpbronne en die weiering van politieke regte aan dié burgers van

sulke state wat permanent in die republiek woonagtig is.

Vandag wil al hoe meer Afrikaners 'n staat vir hulself hê. Hulle aanspraak op onderhandelde partisie geniet wêreldwye steun, soos die menings van Hoernle, Crocker, Adelman en Von der Ropp aantoon.

IDENTIFISERING VAN LAND

Die Afrikaner se kruis deur die eeue was sy keuse van grond: te veel, meer as wat hulle kan behartig, en op die verkeerde plek. Die trek na die binneland het Afrikaners ooswaarts, eerder as wes, laat beweeg - en noord, waar hul belange met dié van die gevestigde swart mense gebots het. Eindeelik het hulle verantwoordelikheid vir so te sê die hele subkontinent aanvaar, 'n uitgestrekte gebied met grondstowwe, 'n bevolking en 'n ekonomie wat Afrikaners onmoontlik op die lang duur kon beheer.

Die oostelike helfte van Suid-Afrika word al eeue lank deur swart mense bewoon; hulle woon steeds daar en om hulle te verskuif om plek te maak vir die Afrikaner is ondenkbaar. Dit laat die westelike deel van die land oor. Die Noordweste in besonder is nie dig bevolk nie, wat sal beteken dat betreklik min mense hervestig sal moet word, en betreklik min Afrikaners daar hoef te gaan woon om 'n meerderheid te verkry.

VOORWAARDES VIR WELSALAE

1. Partisie moet onderhandel word: dit behoort onlosmaaklik deel van die onderhandelingsproses vir 'n nuwe grondwet te wees.
2. Partisie op grond van ras moet vermy word: 'n groep mense, wat selfbeskikking soek, tans 'n onassimileerbare minderheidsgroep, word uit die RSA gehaal en kry 'n aparte politieke en geografiese definisie. Dit beteken wit mense sal nie outomaties burgers wees nie, en swart mense sal nie outomaties uitgesluit word nie.
3. Enige vorm van oorheersing moet vermy word.
4. Afrikaners moet spoedig die oorgrote meerderheid van die bevolking word: selfgedefinieerde minderhede wat ook selfbeskikking verlang, behoort nie toegelaat te word nie.
5. Gelyke burgerskap moet aan alle permanente burgers gegee word; die internasionale reg en gewoontes moet gerespekteer word.
6. Vestiging en hervestiging moet vrywillig plaasvind: die RSA en die partisiestaat moet tot 'n vergelyk kom om mense wat wil trek by te staan.
7. Voorsorg sal getref moet word dat Afrikaners plekke van emosionele belang kan besoek.
8. Botsende eise van Afrikaners met betrekking tot grond en ander sake sal eers opgelos moet word. Hulle woon oor die hele land en hulle belange verskil.
9. In die verdeling van die grond moet riviere en berge as grense oorweeg word, toegang tot die see en lug, en die insluiting van landbougrond en water.
10. Partisie moet vir almal voordelig wees.

(Hierdie artikel is 'n vertaalde en geredigeerde weergawe van 'n artikel wat in The Vrye Weekblad/Sowetan Quarterly State of the Nation, Summer 1991, verskyn het.)

Boervolk

WIL STEEDS BY KODESA WEES

Al is die ver-regse alliansie Boervolk woedend oor hul uitsluiting van Kodesa tot dusver, wil hulle steeds aan onderhandelinge deelneem, berig **HENNIE SERFONTEIN**

"ONS gaan voort met ons aansoek om toelating tot deelname aan die Kodesa-onderhandelinge - al is ons daarvan oortuig dat die regering verantwoordelik was vir die weiering van ons eerste versoek omdat hulle nie regtig ons ultra-regse daar wil hê nie. Hopelik sal die bestuurskomitee (die ou loodskomitee) dit gunstig ocrweeg op hul vergadering eerskomende Maandag, 13 Januarie."

Só praat die ver-regse leier Piet Bester dié week in 'n gesprek met VWB. Bester is 'n hooffiguur in Boervolk, die nuwe alliansie van ver-regses in die Boere Weerstandsbeweging en ander organisasies wat bereid is om deel te neem aan vreedsame onderhandelinge oor 'n nuwe politieke stelsel.

Bester se stelling volg op aanvalle op die regering vroeër dié week deur die akteur en regse aktivis Schalk Jacobsz as Boervolk-segsmen. Jacobsz

beweer die verwerping van die Boervolk se aansoek om toelating tot Kodesa bewys dat die regering nie ernstig is oor ver-regse deelname nie.

Jacobsz het Gerrit Viljoen, die Minister van Staatkundige Ontwikkeling, daarvan beskuldig dat hy die aansoek geveto het, nadat Zach de Beer as voorsitter van die destydse loodskomitee hulle aanvanklik verseker het daar sal geen probleme wees nie.

DE BEER HET dié week erken die komitee het van mening verander omdat hulle die Boervolk nie as 'n politieke party beskou nie.

Viljoen het ook verduidelik dat dit regeringsbeleid was dat 'n politieke party of organisasie "voldoende ondersteuning" moes hê om aan Kodesa te kan deelneem. Daarom is die KP, die HNP en die AWB genooi. Deelnemers moes ook ten gunste van 'n vreedsame oplossing wees, beklemtoon Viljoen.

Maar 'n woedende Bester verwerp Viljoen se verklaring. "Die regering wou ons nie binne gehad het nie, omdat De Klerk nie andersins vir Mandela en die ANC sou kon beskuldig het as die enigste organisasie teenwoordig wat 'n eie leër en wapens het nie."

Bester beweer die Boervolk het 7 000 geregistreerde ondersteuners en dat 22 000 handtekeninge verkry is ter ondersteuning van die gedagte om 'n Boerestaat deur onderhandelinge te verkry.

Hy wys daarop dat die HNP in die vorige algemene verkiesing landwyd nie eens 5 000 stemme kon kry nie; dat die AWB se poslys slegs 3 000 name het en dat die werklike lidmaatskap minder is.

Dis bekend dat ANC-leiers soos Thabo Mbeki ontsteld is oor die uitsluiting van die Boervolk. Ook sekere NP-leiers is daarvoor onthuts en het geen kennis van die hele saak gedra nie.

World Trade Center bymekaargekom.

Dit is dié gebeure wat aanleiding gegee het tot Bester se "inval" in die vergadersaal laat die Vrydagmiddag.

Bester self verduidelik wat gebeur het: "Ons was ontsteld oor die onverklaarbare verwerping van ons aansoek. Nadat ons beraadslaag het, is besluit dat ek afgevaardig word om na Kodesa te gaan om aan elk van die 19 afvaardigings 'n afskrif van ons aansoek te besorg, asook van 'n verklaring waarin die weiering as 'skeinheilig' veroordeel word."

Bester het agtergekom dat heelparty van die Kodesa-afgevaardigdes en hul amptenare by die Holiday Inn tuisgaan. "Ek sien toe dat van die veiligheidspersoneel van partye van die Huis van Verteenwoordigers en die Huis van Afgevaardigdes gereed staan met 'n konvoi van wit Mercedes Benz-motors om na Kodesa te vertrek.

"Ek het eenvoudig met my motor agter hulle ingeval en saam in die konvoi vertrek. Ek is sonder navraag by die buitehek deur die wagte deurgewuif en het reg voor die hoofingang van die gebou stilgehou."

DIE VEILIGHEIDSMATREËLS by die buitehek sowat 300 meter van die hoofingang was uiters streng. Slegs persone met akkreditasiekaarte is toegelaat en alle ander mense is eenvoudig weggewys. (Dit is ook waar die regses betoog het.)

By die hoofingang moes hy deur die verklikkertoestel stap, sê Bester - maar toe word hy voorgekeer omdat hy geen akkreditasie het nie. Hy sê toe aan die veiligheidswagte dat hy dokumente het om af te lewer en 'n

Piet Bester

TOE 'INFILTREER' VER-REGSE KODESA

Die idee was dat niemand - maar niemand - die vergadersaal van Kodesa mag binnekom sonder amptelike akkreditasie nie. Maar toe die Staatspresident FW de Klerk sy toespraak lewer, kom die veiligheidsoffisiere geskok agter dat 'n ver-regse leier - wat bywoning geweier is - in heel opsigtelike militêre bruin gewaad sit en luister... **HENNIE SERFONTEIN** onthul die drama

KONSTERNASIE het agter die skerms geheers tydens die onlangse Kodesa-byeenkoms toe ontdek word dat die ver-regse leier Piet Bester die vergadersaal binnegedring het - sonder enige akkreditasie.

Onlangs streng veiligheidsmaatreëls is sy teenwoordigheid en identiteit eers ontdek toe hy al in die persbanke op die boonste vlak sit en luister na Staatspresident FW de Klerk se toespraak. 'n Niksvermoedende veiligheidsbeampte het hom mooi tuis daarheen gele!

Om alles te kroon was Bester nie eens vermom nie. Hy het oop en bloot die regses se kenmerkende militêre bruin klere gedra - met 'n lyfband waarop die woorde "Boervolk" prominent vertoon word.

Bester is 'n ou AWB-lid, 'n leier in die BWB, en een van die leiers van die pas gestigte organisasie Boervolk.

Die Boervolk is verlede jaar gestig as 'n alliansie van lede van verskillende ultra-regse groepe wat die beginsel aanvaar het om na die onderhandelingsstafel te gaan. Hulle wil vir 'n Boerestaat beding en beskou geweld as slegs 'n allerlaaste opsie.

VWB het verlede jaar in verskeie artikels oor Bester en sy groep berig en bekend gemaak dat hulle al sedert November 1990 verskeie gesprekke met ANC-leiers

gehad het. Daaronder was mense soos Jacob Zuma, die Assistent Sekretaris-Generaal en Thabo Mbeki, die hoof van die ANC se departement van buitelandse sake.

REEDS IN SEPTEMBER verlede jaar is pogings deur bemiddeling van die ANC aangewend om te reël dat Bester en sy ondersteuners een verteenwoordiger na die Vredeskonferensie kan stuur. Weens verdeeldheid kon egter nie ooreengekom word wie dié verteenwoordiger moet wees nie - en dit het gelei tot die stigting van Boervolk as 'n ver-regse pro-onderhandelingsgroep.

In die week voor die Kodesa-byeenkoms het die Boervolk aansoek gedoen om daaraan deel te neem nadat hulle verneem het daar sou geen probleme wees nie en dat hulle 'n afvaardiging van vyf mense kon stuur. Maar middernag, Donderdag 19 Desember - enkele ure voordat die byeenkoms sou begin - deel Zach de Beer, toe die voorsitter van die reëlingskomitee, Bester mee dat hul aansoek van die hand gewys is.

Dié verwerping ter elfder ure van hul aansoek het Bester en sy mense woedend gemaak - want sy mede-afgevaardigdes was al op pad. Hulle het sewe-uur die oggend by die Holiday Inn 'n paar honderd meter van die

afspraak om vyf uur met VWB se verteenwoordiger en 'n akademikus. In dié stadium het een van die veiligheidsmanne wie se konvoi hy gevolg het, hom kom help.

Dié man kom toe na VWB se verteenwoordiger in die persgalery en sê daar wag iemand met dokumente vir hom. Die veiligheidsbeampte sê toe egter hy sal self die dokumente gaan aphaal omdat almal in die persgalery op dié oomblik vasgenael sit en luister na die begin van F W de Klerk se toespraak.

'n Paar minute later kyk VWB se verteenwoordiger verbaas op toe Bester - met paramilitêre gewaad en al - in die stoel langs hom plaasneem, terwyl die veiligheidsbeampte sê hy sal by die regte instansies gaan navraag doen oor sy toelating.

Terwyl De Klerk sy toespraak lewer, gaan Bester toe gal af oor die verwerping van hul aansoek. 'n Rukkie later, terwyl De Klerk nog praat, is die veiligheidsman terug om hom na ander amptenare te bring.

Teen dié tyd was Bester se teenwoordigheid blykbaar bekend aan die senior persone van die ANC, die NP en die regering. Geskokte veiligheidsoffisiere het hom lank ondervra. Bester se verduideliking dat hy slegs die twee Boervolk-verklarings wou kom oorhandig, is uiteindelik aanvaar - en 'n SAP-offisier het onderneem om die koevert aan die afgevaardigdes te besorg.

Toe is Bester deur die offisiere weggelei uit die konvensie-terrein.

* Veiligheidsbeamptes het later aan VWB gesê hulle beskou Bester se "besoek" as 'n uiters ernstige veiligheidsbreuk. "Hy kon die hele plek met 'n bom opgeblaas het," was een geskokte senior amptenaar se woorde.

Negotiations:

SOME RED LIGHTS FLASHING

The ANC has taken a rigid position on their demands for a transitional government with a limited lifespan and speedy elections for a constituent assembly, reports **MAX DU PREEZ**

NEGOTIATIONS would break down if the NP government did not go along with an elected constituent assembly or insisted on a long lifespan for the transitional government, says Mohammed Valli Moosa, member of the ANC's negotiating team and the movement's National Working Group.

And this week the ANC Executive Committee stated in its 80th anniversary message that a transitional government should be formed within the next six months with "sovereign control over at least all the armed forces and police, state media, electoral processes, budget and finance, and forums to take decisions on and supervise the management of socio-economic issues during the transition."

The main aim of the transitional government, as the ANC sees it, should be "to supervise the transition to democracy", which means it should ensure free political activity and supervise elections for a constituent assembly.

Moosa said in an interview in the latest Vrye Weekblad/Sowetan Quarterly State of the Nation Report that Codesa could never become a constituent assembly. Asked whether negotiations could break down and under what circumstances, Moosa said: "Negotiations can break down. They will break down if there's an insistence on the part of the government that some sort of unrepresentative body of people should draft the constitution."

MOOSA FORESEES the difference in the ANC's and the government's proposed time-frames as a major area of conflict. "We would like the transition to be as short as possible. Indications from speeches made by members of the government are that the government sees the transition extending over a period of between five and fifteen years. That is going to be a serious area of conflict. For us an interim government must not exist for the sake of existing. It must exist in order to drive the process, to drive us to the establishment of a democratically elected government. We would see an interim government existing for a maximum period of 18 months."

The statement of the ANC's executive sees "a sinister scheme" behind the government's proposals for a referendum and election before an interim government: "(It's) an attempt to legitimise an undemocratic constitution, parliament and regime and prolong the transition by ten years and more."

The statement proposes elections for a constituent assembly to be held by December this year.

The ANC's statement makes it clear that Codesa will be a higher constitutional authority than the present parliament. It states: "The implementation mechanisms

of Codesa are meant to ensure that legislation drafted by its relevant structures is not vetoed by the tricameral parliament or the present regime. This includes relevant amendments to the current constitution."

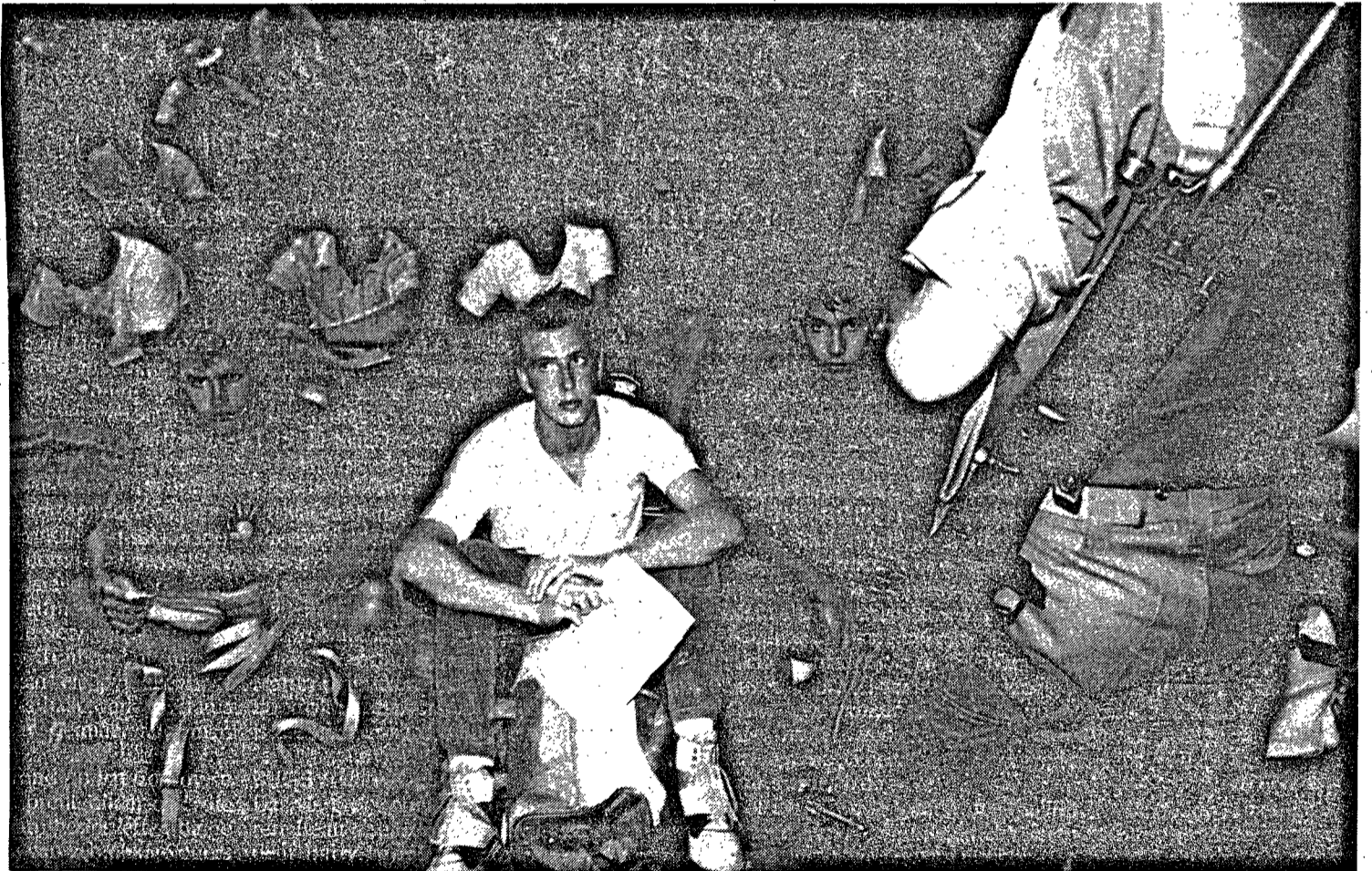
THE ANC ALSO states that the homelands should be included in all future constitutional changes. "Transitional mechanisms and elections into the constituent assembly should be inclusive of South Africa as a whole, of which the TBVC countries are part."

The ANC also foresees a larger role for the international community in the transitional process. "The presence of eminent representatives of the OAU, the Commonwealth, the Non-Aligned Movement, the UN, European Community and the International Committee of the Red Cross at the first sitting of Codesa is one example of the moral and political support these forces can give to the process now under way. Certainly, as the process unfolds, their involvement will have to be increased in accordance with concrete needs and agreements reached among various parties with

SA." It adds that international involvement would guarantee fairness in the process and ensure that the final outcome enjoys international legitimacy.

The ANC's NEC again "extended a hand of friendship" to white South Africans. "We address our call particularly to those sectors of the Afrikaner community such as farmers and workers who historically have been misled only to be dumped by self-seeking politicians for a cause that has no future: the time to take a decisive step into the fold of the broader South African society and ensure their future is now."

IS JY 'N PATRIOT OF WERKLOOS?

"Die houding van dienspligtiges is dié jaar baie positief. Hulle is hoogs gemotiver om hul diensplig te doen en Barney Simon (Radio 5) laat voel hulle beter - nie dat hulle sieg voel nie, maar net om hulle wek om te laat voel." - Kol Rooyen van die Witwatersrand Kommandement (Foto's: Steve Hilton-Barber/Southlight)

Die jaarlikse weermag-inname vanjaar het verskil van ander jare - waar die kolonels vroeër jare gesê het nasionale dienspligtiges meld aan uit patriotisme en 'n ek-doen-dit-vir-my-land-gevoel, sê kol DW Rooyen van Wits Kommandement dié week troepe meld aan weens werkloosheid. "Mans smee ons op hul knieë om diensplig te doen omdat dit hulle uit hul mistroostigheid kan help," sê hy.

Hoewel die weermag nog nie kon sê hoeveel troepe wel vir diensplig opgedaag het nie, was die woordvoerder van Wits Kommandement, maj Andreas Jordaan, optimisties oor die hoeveelheid troepe wat wél opgedaag het.

Vroeër die week het die End Conscription Campaign én die Boerestaatspartij beswaar teen nasionale diensplig aangeteken. Die BP het gesê weermagiede word gebruik om skeldsregter te speel tussen swart volke "wat al vir eeue vyande van mekaar is". Die Konserwatiewe Party se jeugliga het ook gesê KP-lede wil net diensplig in hul eie gemeenskappe verrig. - PEARLIE JOUBERT

Africanis albus

- VAN INDRINGER TOT INHEEMSE SPESIE

PROF LOURENS M DU PLESSIS van die Departement Publiekreg aan die Universiteit van Stellenbosch meen 1992 kan die jaar word waarin daar vir die Afrikaner gesê word: "Welkom in Afrika! - al is jy laat. Ons Afrikane het baie geduld - óók met laatkommers. Kom, stap saam, dan wys ons jou..."

MY NUWEJAARSWENS is dat *Africanus albus*, die wit stam van Afrika, finaal in Afrika sal aankom. "Wit stam" slaan hier, miskien ongewoon omvattend, op alle wittes vir wie Suid-Afrika hul enigste tuisland is.

Is dié nuwejaarswens nie 'n misplaaste gedagte nie?

Africanus albus is mos lank reeds vas aan die Afrikabodem, en kan ook nie juis anders heen nie. Dit sê swart Afrika self.

Maar wat presies beteken dit om "vas aan die Afrikabodem te wees"?

Bodemvastheid is nie noodwendig 'n verbondenheid aan jou medemensie nie. So kan en het ons, *Africanus albus*, verhoed dat ander Afrika-spesies te na aan ons kom. O ja, hulle is en was gerieflik (en goedkoop) byderhand om ons skoene en ons motorkarre blink te maak, en wasgoed en ons kinders se neuse te help skoonhou en ons goud vir ons uit die grond te haal. So kry 'n mens immers vrye tyd vir inisiatief - om die land te bou en jou beursie styf te hou.

Aan deernis vir die "ander mense", sou *Africanus albus* byvoeg, is daar ook nie 'n tekort nie: snotneus-kaffertjies-langs-die-pad is oulik en meide-met-skoffels-op-die-land is net so eg van Afrika soos die son en wind en reën en droogte; soos die berge, see en vlaktes - alles dinge wat ons innig lief het.

Só word sekere soorte mense dan interessante besienswaardighede. Maar ook nie heeltemal nie, want saans moet snotneuskaffertjies en meide-wat-nie-inslaap-nie so ver moontlik van *Africanus albus* se agterdeur af wees - érens in 'n afgeleë township of "n eie vaderland".

DIE APARTHEID-EKSPERIMENT moes eers klaaglik misluk voordat besef is dat "ons" vir "hulle" (soos die armes) altyd met "ons" sal hê - in óns almal se land. Die fase van gelyke regte vir alle Afrika-spesies in Suid-Afrika het *Africanus albus* soos 'n donderslag getref. "Dit," sê lede van dié spesie vir mekaar, "gaan baie opofferings van ons verg" - en ent-ent selfs klippe kou kos. As teenprestasie mag *Africanus albus* egter dalk finaal as goody in Afrika arriveer. Of tog dalk nie?

Die aansienlike vordering weg van apartheid kan tereg toegejuig word. So ook (in 'n mate) die bekentenis dat dié kolossale rasse-eksperiment misluk het

(en 'n fout was) en dat rassediskriminasie verkeerd is.

Maar as 'n mens *Africanus albus* rêrig eerlik en indringend sal vra: Quo vadis - waar (dink jy) gaan jy heen?, sal die antwoord tien teen een klink soos die een omie op die stoep wat vir die ander een gesê het: "Jy weet, ék weet nie..." En érens daaragter skuil ook die erkenning-verrugting: "Ek is nog nie onherroeplik tuis in dié rêrige Afrika nie."

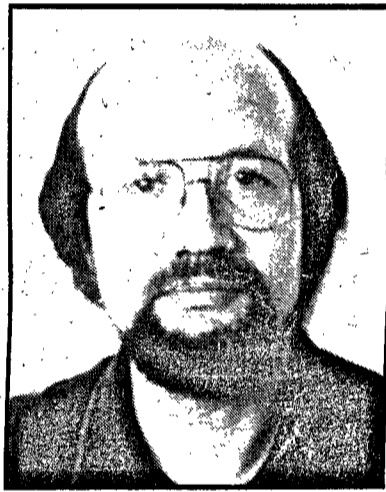
Voorheen, toe dinge ongekompliseerd was, kon 'n bevoorregte wit Afrikaan Suid-Afrika geniet. Ras en klas is met die trek van een en dieselfde streep uitmekaar gehou. Elke spesie het geweet aan watter kant van dié meerdoelige streep om te hou. Selfs probleme was nie alkante van die lyn dieselfde nie. Terwyl *Africanus albus* byvoorbeeld met maagswere moes worstel (van "inisiatief neem"), was daar aan die ander kant 'n knaende kommer oor leë mae.

AFRICANUS ALBUS VREES deesdae dat sy bevoorregting, met kierankees en al, in die vuurwarm olie van 'n nuwe Suid-Afrika kan uitbraai. Dit is egter merkwaardig dat daar aan die ander kant van die lyn eweseer besorgdheid is oor die wit spesie se welstand in 'n nuwe Suid-Afrika - die ontstellende "one-settler-one-bullet" van 'n handvol ten spyt.

Só vertolk Nelson Mandela klaarblyklik 'n sentiment van die oorgrote meerderheid (gematigde) swart Afrikane wanneer hy die wittes, tydlig en ontydig, 'n geborge voortbestaan in die nuwe Suid-Afrika toewens én boonop sê dat hy sal bydra om dit te verseker.

Africanus albus se finale aankoms in Afrika hang myns insiens af van 'n viertal verbandhoudende voorwaardes waaraan deur eie optrede voldoen sal moet word, naamlik 'n hartgrondige skuldbelydenis, die kweek van 'n presedentloos-inklusiewe nasionalisme, identifikasie met óók die skewe werklikheid van Afrika en 'n afsien van "die laaste alleensê" in die politiek.

APARTHEID WAS 'n fout, 'n mislukte eksperiment. Diskriminasie was verkeerd, dit het mense se menswaardigheid aangeskas. *Africanus albus* gee dit by monde van sy leiers toe, en voeg dan daaraan toe: "Ons is jammer, nie oor apartheid nie (dit het ons en ons eerbiedwaardige voor-

Lourens du Plessis

gangers immers goed bedoel), maar indien mense in die proses seergekry het ... dit was nie aspris nie en sal ook nie weer gebeur nie."

So 'n skuldbelydenis is omtrent net so vulgêr soos 'n verkragter wat vir sy slagoffer sê: "Ek is jammer - nie oor die verkragting nie, maar as dit seer was, ek het nie bedoel om so diep te penetreer nie."

Apartheid was nie bloot "net 'n fout" nie; dis 'n onherroeplike onreg. Diskriminasie is nie net "verkeerd" nie; dis die demoniese gestalte wat die grypsug van oorbevoorregting aanneem.

'n Hartgrondige skuldbelydenis deur (eertydse) apartheidse aktiviste en almal wat by die onreg van apartheid gebaat het, withandjie liberals inkluis, is nie alleen moreel gebiedend nie, maar ook strategies onontbeerlik (en dit word dikwels vergeet). Die slagoffers van apartheid kan tereg aandring op "n teken", 'n gebaar dat "nuwe Suid-Afrika", in die mond van *Africanus albus*, iets heel anders as "opgeknapt apartheid" beteken.

NASIEBOU IN dié rêrig nuwe Suid-Afrika verg tweedens die kweek van 'n presedentloos-inklusiewe nasionalisme - 'n plaaslike variasie op die tema van 'n eietydse Afrika-nasionalisme. Val dit vreemd op die oor - ook vir Afrikaners wat nasionalisme met moedersmelk ingekry het? (Afrikanerleiers se politieke vingers lyk hoeka al tien na duime sedert hulle nie

meer nasionalis-nasionalis nie maar maak-behendig liberal-liberal moet probeer speel.)

Nasionalisme is 'n merkteken van moderne-nasies-in-wording, of ook: nasies-modern-in-wording. Van die geromantiseerde weergawe daarvan het ons in Suid-Afrika 'n oordosis gehad. Daar is egter ook iets soos 'n "moue oprol"-demokrasie wat, bewus van 'n gedeelde lotsbestemming, nasiebou en nasiewording konkreet inspireer. Dié laaste soort nasionalisme is baie aktueel in en vir 'n steeds wordende Afrika.

Nasionalisme is nie die alleenbesit van verregse wittes nie. Nog minder is geoogklapte, wit etnosentrisme die enigste variant van Afrikaner-nasionalisme. Vir die Afrikaner wat tot Afrikaan groei, word Afrikaner- en Afrika-nasionalisme een: 'n nasionalisme met 'n nie-rassige eenheid as spoorslag, die daadwerklike inslag, en, as einddoel, die geborgenheid van individue as lede van die nasie.

DIS 'N ONGEMAKLIKE mondvol. Want identifikasie met almal beteken derdens ook identifikasie met almal se probleme - en met 'n dikwels windsewe Afrika-werklikheid. Aids, die behuisingsnood, hongersnood, 'n hemelhoë geboortesyfer, werkloosheid en prulonderwys is nie hulle of julle probleme nie, maar (ongelukkig) ons s'n ook. Die herverdeling van middele, restituisie en regstellende optrede is, so gesien, nie gunstige wat vrygewige haves aan "agtergeblewe" have-nots bewys nie. Dis in almal se belang integrerend deel van 'n nasiebouprogram.

Laastens sal *Africanus albus*, om in Afrika te arriveer, hom/haar moet losmaak van die illusie dat "ék eintlik maar die dinge van werklike belang laat gebeur" en daarom geregtig is op politieke vetomag - op 'n finale sê wanneer dit werklik saakmaak. So 'n magsverdeling is boereverneukery - 'n deursigtige poging om oorbevoorregting te verskans. Om nie politieke gemeensaak te maak met almal "binne die (nuwe) bedeling" nie, is om politiek 'n buitestaander wat nog nie gearriveer het nie, te bly.

Om daarenteen egter hulle finale politieke seggenskap kwesbaar te stel, gaan van wit Suid-Afrikaners miskien die grootste geestestransformasie tot toe verg.

Black education

IN A QUAGMIRE

The barrage of criticism levelled at the **Department of Education and Training (DET)** this week comes down to a stalemate between the DET - which blames student and teacher attitudes - and the black pupils' and teachers' disregard for "Bantu education". **LUCKY KHUZWAYO and LLEWELLYN RODERICK** report

EVEN if a transitional government could be instituted early this year, unifying the administration of all education, it probably would not help much to push the dismal pass levels of black matriculants up to the levels of other communities.

Educationists believe that the legacy of Bantu Education, the low qualifications of teachers, the lack of facilities and the gross inefficiency of a department that has been plagued by corruption are factors that cannot be made undone even by the immediate formation of one education department.

Community leaders expect an absence of violence and strikes this year and say this could signal a more dramatic increase in the pass rate than the three percent improvement between 1990 and 1991.

But for the moment, the overwhelming vote of no confidence in the DET's ability to provide conditions more favourable to learning and teaching - and the DET's response - is fast becoming a quagmire in which black education is bogged down with no apparent escape.

The Director-General of Education and Training, Dr Bernhard Louw, says the destabilisation in the black school areas and the lack of a "culture of learning" has hampered the DET's effectiveness in providing an education.

The National Education Co-ordinating Committee (NECC), on the other hand, says this is an unacceptable explanation of the education crisis - serving as a "smoke screen" to hide the real problems.

The Congress of South African Students (Cosas) refuses to end the schoolyard

protest action precisely because of the vote of no confidence in the DET's ability to dramatically improve black education.

The South African Democratic Teachers' Union (SADTU) has bluntly said it does not believe that the DET is capable of dragging black education out of the abyss it has slid into.

The question of mismanagement is being hotly debated. The DET says persistent efforts by pupils and teachers of certain schools has prevented principals,

school advisers and inspectors from rendering essential professional, supportive and managerial services.

SADTU says principals and inspectors have lost control over the effective running of schools.

The NECC says the DET is inefficient in administering the schools and in dealing with teacher demands.

"At no point last year or before has the DET been prepared to resolve the contradictions and it refuses to engage with local

'Illiteracy at the root of the crisis'

"THE education crisis is being tackled from the wrong end," says Irene Menell, the Education Trust Chairperson of READ, in response to the black matric results released this week:

In a press release READ calls on the private sector to spend "millions" on building literacy at all levels in South Africa from primary school right through to adult education.

"The number of black pupils who failed matric in 1991 was only a tiny fraction of South Africa's youth who have missed out on education opportunities," says Menell.

She says that black students at present are taught in English and while research shows that a vocabulary of 7 000 words is needed to understand textbooks most pupils possess a vocabulary of 700 words or less.

Fifty per cent of black pupils left school before standard four, and therefore lacked the basic language skills necessary for employment at the lowest level.

"No government in South Africa can solve the educational crisis without assistance from private organisations and individuals combining their efforts," says Menell.

teacher organisations," says the NECC's Information Officer, Mel Holland.

According to the NECC, the conditions agreed upon by former Education Minister Stoffel van der Merwe and SADTU, which resolved the 1990 teachers' strike, have since been contravened and ignored by the DET bureaucracy.

One of the conditions, that no teacher would be persecuted for participating in the strike, was ignored when several teachers were dismissed after the strike.

Increased wages promised at the meeting have not been processed by the DET's bureaucracy. This is a prime factor in the low morale among teachers, and the apparent lack of professionalism and low standards.

Meanwhile the DET is emphasising the need to create a "culture of learning", which it sees as determining pupil performance.

According to a DET statement, "without the co-operation of the community in general, parents and pupils, success will not be possible..."

But the likelihood of success is slim in the light of the ANC and other representative organisations' renewed vote of no confidence.

The ANC said this week that the DET is imbued with the Verwoerdian vision of Bantu education which prepares blacks for the bottom spectrum of the labour market.

Many pupils and teachers hold this view, says Holland, and it is enforced and perpetuated by mismanagement, inadequate facilities and inappropriate curricula.

Students are not against education as an institution, she says. The success of the ongoing intensive learning campaign launched by the NECC is living proof of the students' willingness to learn.

The disruptive attitude in black education stems directly from the students' experiences of the DET school system, says Holland.

She says there are three prerequisites for a culture of learning to unfold:

- Conditions are needed in which learning and teaching can occur. This depends on the education authorities taking responsibility for adequate standards of provision and delivery, standards of school buildings and equipment, and standards concerning the size of classes and teachers' qualifications.
- Teachers are needed who are qualified, and not just endowed with professionalism and a keen sense of duty.
- Students must be equipped to learn and given the necessary background and skills.

The matric results once again highlighted the fact that many students enrolling for the exams were inadequately prepared and that the system of promotion in the lower standards is too lenient.

Holland says only one exit point exists in the education system - the matric exams. The lack of any mechanism in the DET to evaluate students at any other stage is another indicator of the system's inadequacy, she says.

Non-government agencies and organisations this week announced their own initiatives to instil responsibility and a learning culture in black schools.

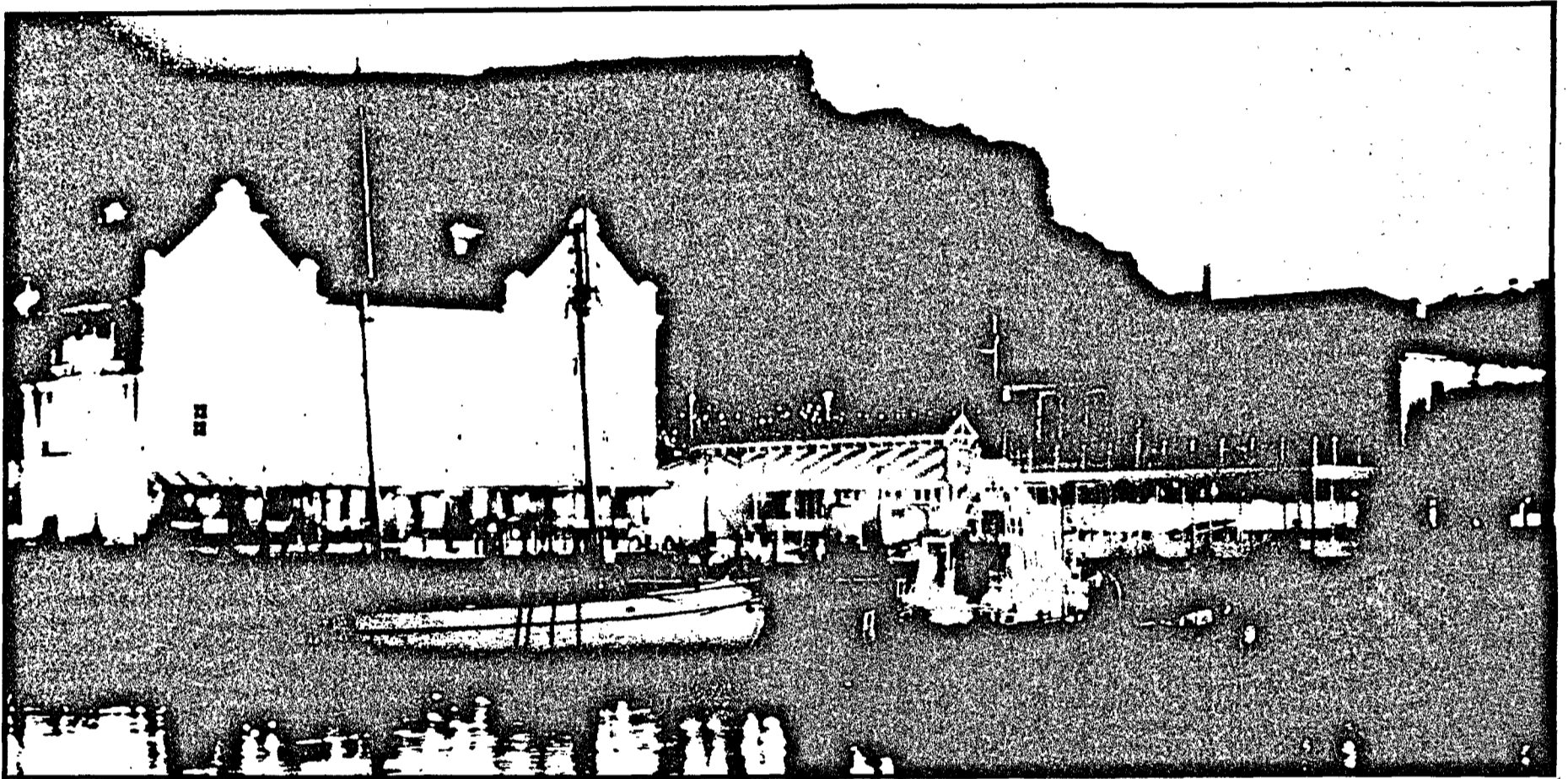
The General Secretary of the NECC, Ihron Rensburg, said his organisation will join others such as the ANC, the PAC, the IFP, Azapo and representatives of the private sector in launching a R500 million programme later this month to improve black education.

This will add impetus to current community and service organisation programmes trying to equip black students with the much needed study skills and guidance.

But if the contradictions concerning the DET are not resolved in collaboration with organisations working outside of it, the legacy of Bantu education will continue to mar any efforts by the DET or any other party to grant black students an equitable education.

DIE KAAP IS WIT, SMUG

MAX DU PREEZ het in die Boland vakansie gehou en so elke nou en dan in die Skiereiland gaan kuier. Hy glo die Kaap moet nou ontmitologiseer word. (O, en hy het by die Taalmonument gaan inloer)

TOE ek nog in die Kaap gewoon het, is ek 'n slag of wat uit 'n witgepleisterde Kaaps-Hollandse huis gegooi (letterlik) en deur die plaaslike Boere-yuppies tot ongewenste gas verklaar weens my uitgesproke afkeer in die Kaapse snobisme en die smug wit pseudo-progressiwiteit.

Maar na 'n hele paar jaar terug in Johannesburg het ek weer begin hunker na die rustigheid van die Kaap en na, wat ek weer begin meen het, 'n groter openheid en verdraagsaamheid.

Toe lees ek nog teen die einde van laasjaar Jan Rabie se onderhoud in *Vrye Weekblad* waar dié Bolander half anargisties die hele Boere-establishment in sy kanon stuur en met geesdrif praat van die nie-rassigheid wat in Wes-Kaapland bereik is, en ek trek met groot geesdrif vir drie weke af suide toe.

Ek het 'n groter rustigheid gevind, ja. In Groter Kaapstad is alles stadiger en minder aggressief as op die Witwatersrand.

Maar wat die res betref, het die hoop beskaam.

MY EERSTE SKOK was toe ek die geliefde mondstuk van die Bolandse en Kaapse Afrikaner, *Die Burger*, begin lees het. Kleinlik en bitterbek soos altyd, maar onverwags reaksionêr vergeleke met haar Transvaalse suster, *Beeld*. Verder as Bles Bridges wat sy vrou verneuk; oordrewe

prominensie aan rasse-voorvalle soos 'n klomp bruin mense wat sonder behoorlike swemdrag (sies!) op Beaufort-Wes gaan swem; die misdaad van die Skiereiland; en die persoonlike beriggies oor mevrou dominee Sus wat dié week 'n operasie ondergaan het en dokter en mevrou dokter So wat op Stillbaai gaan vakansie hou, kom 'n mens ook nie.

Nie dat die *Cape Times* en die *Argus* veel beter is nie. Vir hulle hou die wêreld by Bellville op; vir *Die Burger* by Worcester.

Die tweede skok is dat die Kaap so on-Afrika is soos San Francisco. As jy so nou en dan 'n swart gesig sien, is dit waarskynlik dié van 'n hande-arbeider of 'n vullisverwyderaar. Nêrens is daar 'n gemaklike sosiale gemeng soos al algemeen aan die Rand voorkom nie - selfs nie eens tussen wit en bruin nie, en dié twee groepe se kulture en lewenstyle is tog identies. Die Afrika-mense van die Wes-Kaap sit in die townships en plakkerskampe opgehok, dáár waar wit oë en toeriste hulle nie kan sien nie.

Nie dat dit die Kapenaars ontgaan nie. Verskeie mense het teenoor my opgemerk hoe "lekker wit" die Kaap is, en dan neem ek aan hulle sluit "bruin" daarby in. Een vriend het selfs gemaak-grapperig gesê die Transvalers is dom om 'n wit tuisland in die woestyn te probeer vestig terwyl die Kaap klaar een is. 'n Eiendomsagent het aan my gesê al meer middelgrootte maatskappye

skuif hul hoofkantore na Kaapstad "omdat Johannesburg 'n regte Afrika-hoofstad word". Dis ook dié dat eiendom in die Kaap die laaste paar jaar heelwat duurder geword het as dié aan die Rand, sê hy.

En tog maak dit alles geen duik in die Kaapse pseudo-progressiewe smugheid nie - almal noord van die Hexrivierberge is kru, agterlik en onbeskaaf.

DAN LEES EK weer vir Jan Rabie, wat somer prontuit sê: "Daai spul wit en swart Transvalers wil ek glad nie hier hê nie." En: "Hy's (verwysende na swart mense) 'n immigrant in die Boland, die bliksem, en hy noem ons immigrante. Ek is lief vir my hoekie in Afrika. O ja, ek is 'n Bolander! Hoekom moet ek nou skielik 'n Suid-Afrikaner word?"

Rabie se verheerliking van die Bolandse Afrikaner is vals, het ek nou self uitgevind. Ek het met my eie oë gesien hoe sogenaamd verligte Afrikaners 'n bruin gesin op Tweede Nuwejaar met oordadige geweld uit hul huis gooi na hul huur opgesê is - en die enigste verskoning was dat die papierwerk in orde was en die mense lank genoeg kennis gegee is.

Ek het gesels met Bolandse bruin mense wat met 'n ongelooflike bitterheid praat oor hoe die Boere hul steeds behandel. "Ons is nog steeds slawe hier op die plase, meneer," het 'n Paarise vrou vir my gesê. "Die Boere (miskien het sy bedoel boere)

sien ons nog steeds as diere, as hulle besittings. Plek-plek bou hulle vir ons beter huisies, maar dit gaan nie saam met meer respek nie, dis net om te sorg dat ons harder kan werk."

In die Paarl self en in dorpe soos Stellenbosch, Wellington en Worcester waar ek was, loop die rasse-segregasie nog diep en dik. Bruin is bruin en wit is wit. En dit terwyl hulle almal dieselfde taal, kerk en kultuur het! En swart is natuurlik 'n hele paar trappe verder af aan die leer. Dit was vir my 'n skok om agter te kom dié situasie het in tien, vyftien jaar bittermin verander.

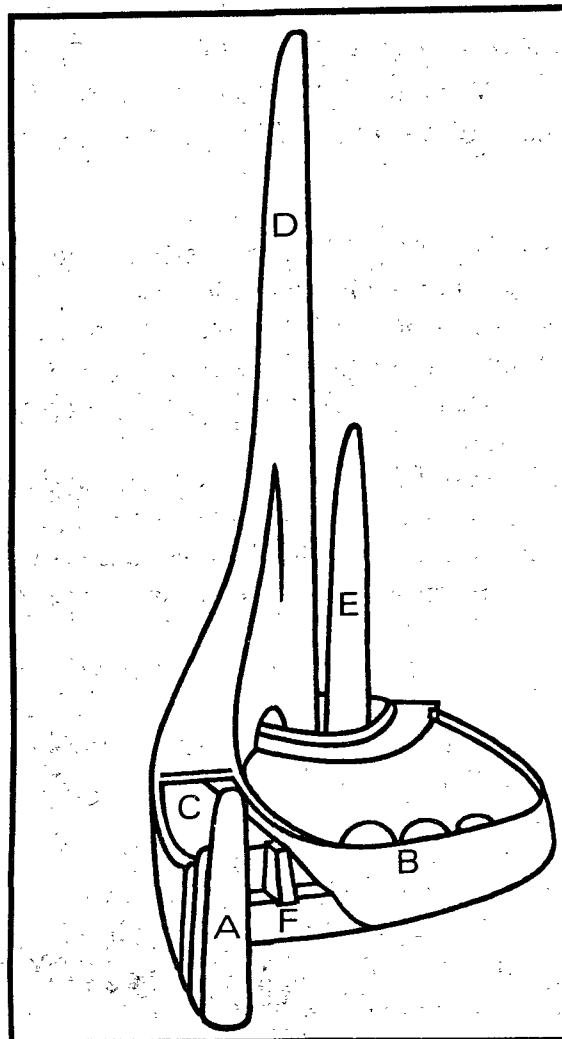
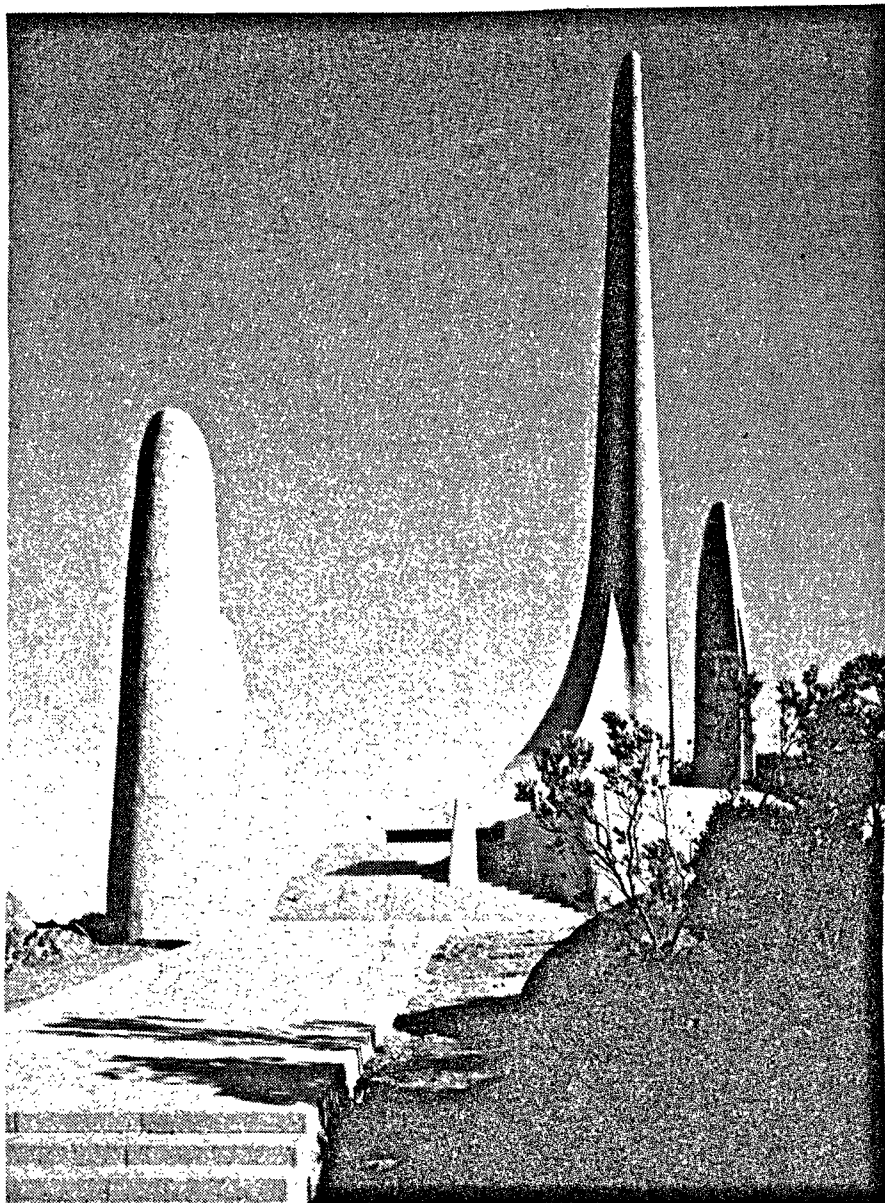
Nie dat rassisme en 'n sieklike, kleinlike provinsialisme die prerogatief van wit Kapenaars is nie. Daar is heelwat tekens daarvan in die bruin gemeenskap ook.

NATUURLIK IS daar 'n ander prentjie ook. Daar is heelwat Bolandse boere wat 'n gesonde werksverhouding met hul bruin werkers het; die verdraagsaamheid op van die besige strande was mooi om te sien; by die Paarl plak bruin en swart saam in een plakkerskamp sonder probleme.

Maar die mite is dat die Kaap meer gentle is, dat daar 'n groter verdraagsaamheid en welwillendheid is, dat Kapenaars en veral Kaapse Afrikaners meer beskaaf is as mense verder noord en oos, dat die Nuwe Suid-Afrika daar die beste aan die werk is.

En dit is somer 'n hele pot snert. As dit darem nie vir die berge en die see en die wingerde was nie...

en AAN DIE SLAAP

'N BOERE-STONEHENGE OM APARTHEID TE HERDENK?

NIEMAND in die Paarl-vallei kan die Afrikaanse Taalmonument ignoreer nie. Dit is van oraloor sigbaar teen Paarlberg. En ná twee weke se raaksien gaan kyk ek toe maar na dié Boere-Stonehenge wat opgerig is ter ere van my moedertaal. Dit is, after all, dan seker my monument ook, dag ek by myself.

Huh-uh, het ek gou agtergekom. Dié starre, reusagtige granietkolos roer my nie. Dit is outoritêr, koud en dood en hard. My taal is warmbloedig en lewendig.

Ek het skaars die monument se trappe opgestap toe voel ek al ontuis - so 'n half skuldige gevoel soos 'n skoolseun wat in die voorste kerkbank reg onder die dominee se oë vuil gedagtes dink, of soos ek gereeld vir geen rede onder die son nie voel as ek by 'n polisieman verbystap of langs 'n verkeerskonstabel by 'n verkeerslig stilhou.

My heel eerste indruk, en een wat sterker geword het hoe meer ek gekyk het, is hoe eksplisiet fallies die hele monument is. Voordat 'n mens die brosjure koop wat alles vir jou verduidelik, kan jy sweer dis 'n monument van 'n Boer wat op sy rug lê se skrotum en penis wat na die hemele reik.

Volgens die brosjure is die drie suile by die trappe soos 'n mens opstap na die hoofsuil simboliserend van die "Helder Weste". In die middel van die trappe is

daar so 'n snaakserige stomp stukkie muur. Dit, sê die boekie, simboliseer die "Maleise taal en kultuur".

Op die plein aan die bo-ent van die trappe staan jy dan onder die twee suile. Die lange simboliseer Afrikaans en is heeltemal hol binne met 'n klein gaatjie bo-aan die punt. Net soos 'n watsenaam, wil 'n mens amper dink.

Die taalsuil staan in 'n vlak dammetjie saam met die korter suil, wat lyk soos 'n skede. Dit simboliseer die "Republiek", sê die boekie. Nou ja, nou begin dinge helderder word.

Aan die ander kant van die plein is daar drie sulke lae koepels, kompleet nes strooise. "Magiese Afrika", sê die brosjure.

Die boekie sê die opdrag in 1965 was vir 'n monument wat "die wonder van ons kulturele en staatkundige opbloei (Republiekwording) moet versinnebeeld".

Overgezet synde, en dié vermoede het ek teen dié tyd lankal gehad: Dit gaan nie soveel oor die taal nie as oor Afrikaner-nasionalisme. Die monument wil sê die taal Afrikaans is die simbool van die Afrikaner-staat wat geskep is.

As dit so is, dan volg dit natuurlik dat dit 'n macho-ontwerp moes hê. Hoe sal die vaders van Afrikaner-nasionalisme dan nou voel oor 'n monument wat nie sterk patriargaal oorkom nie? Vandaar die fallus.

(Dat die taalspiraal so oordrewe lank [amper 60 meter] is, is dan seker gepas 'n simbolisering van Afrikaner-arrogansie - of is dit van die Afrikaner se ewige minderwaardigheidskompleks? Maar hoekom steek die ding die lug in, so amper of dit die wolke wil penetreer? The mind boggles.)

Volgens die brosjure is die argitek, Jan van Wijk, se ontwerp geïnspireer deur CJ Langenhoven, wat die groeipotensiaal van Afrikaans met 'n snelstygende boog vergelyk het, en NP van Wyk Louw, wat geskryf het dat Afrikaans die taal is wat Wes-Europa en Afrika verbind.

En toe, so half as 'n token, gooi Van Wijk toe die stomp stukkie muur in ter erkenning van dié mense wat die taal eerste gepraat en geskryf het.

Ek wil nou nie namens mense praat wat ewe goed of beter namens hulself kan praat nie, maar ek kan my nie indink dat daar 'n enkele bruin Afrikaanssprekende siel kan wees wat hoegenaamd met dié monument kan assosieer nie. Sels nie Jac Rabie nie. En tog is die meeste mense wat in die skadu van die monument en van Paarlberg woon en werk, bruin Afrikaanssprekendes. Erger nog: daar is meer bruin mense wat Afrikaans praat as wit mense.

Ek staan toe nog so en oorweldig voel deur dié granietding toe begin ek wonder: Nou hoekom het 'n lewende taal 'n monument nodig? Monumente is mos eintlik daar om dooie goed en gebeure van die verlede te herdenk, of hoe? Is daar 'n ander taal in die wêreld vir wie 'n monument opgerig is? Ek dink nie so nie. En Afrikaans is mos nie dood of sterwend nie, of is dit? (Dit is hoekom die argumente wat ek oor die Taalmonument gebruik, nie geld vir byvoorbeeld die Voortrekkermonument of die Vrouemonument nie, want dit herdenk geskiedkundige gebeure.)

Miskien het die destydse Afrikaner-nasionaliste wie se geesteskind dit was,

onbewus besef dat Afrikaner-oorheersing gedoem was, en wou hulle betyds 'n grafsteen oprig. 'n Mens kry dié gevoel ook uit die bewoording van die amptelike brosjure: "Om in tydloosheid op sy plek te staan, is hierdie struktuur van die graniet van sy omgewing in gewapende beton gemaak..."

Nadat ek vir myself besluit het dat dié praalgraf bittermin met die lewende taal Afrikaans te make het en dat dit eintlik net 'n verering is van Afrikaner-nasionalisme (lees dan ook maar: apartheid), kom die vraag by my op: nou wat maak 'n mens met so iets in die Nuwe Suid-Afrika?

Ek het al by 'n vorige geleentheid vertel van die skilder Hardy Bothà, wat ook in die Taalfallus se skadu woon, se voorstel om dit met Afrika-patrone te beskilder. Maar die grootte en hoogte van die monument maak dit half onprakties. En platslaan klink ook nie na 'n goeie idee nie.

Miskien is die enigste sinryke voorstel om dit te herinterpreteer en dit wel te laat dien as monument vir 'n vergange era waar Afrikaners die land oorheers het. Dan moet dit van 'n interpreterende uitstalling voorsien word wat behoorlik sal verduidelik hoe Afrikaner-nasionalisme tot stand gekom het, hoe dit die Afrikaanse taal gekaap en as eie, eksklusiewe volksimbool gebruik het, en hoe dié volk oor dekades die land verdeel en oorheers het.

'n Monument, dus, wat ons nageslagte sal herinner aan die tyd toe apartheid die heersende ideologie was - kompleet met foto's van gedwonge verskuiwings, die slagoffers van die passelsel en ander apartheidswette, die gewelddadige onderdrukking van swart mense wat om menswaardigheid en demokrasie geveg het.

Só 'n monument kan maar hard en koud wees. Maar nie 'n monument vir die taal waarvoor ek en miljoene ander so lief is nie.

DAAR IS NOG TYD OM IN TE SKRYF VIR ONS POSTER-KOMPETISIE!

Die tyd raak min om jou inskrywing in te stuur vir **VRYE WEEKBLAD** se nasionale poster-kompetisie met die tema **Nkosi Sikelel' iAfrika / God Seën Afrika / God Bless Africa**. Die spërdatum is nou 7 Februarie 1992.

Die prysgeld is iets besonder: R10 000 vir die beste inskrywing, R5 000 vir die naasbeste en R2 500 vir die derde beste.

Enigiemand van enige ouderdom - van kleuters en skoolkinders tot studente en professionele kunstenaars - kan deelneem. Daar kan van enige medium gebruik gemaak word, solank dit op A2-grootte papier gedoen word.

Ons het die tema **God Seën Afrika** gekies omdat ons glo dit is iets wat elkeen in ons land, wat ook al sy/haar kultuur of politieke oortuiging, met oorgawe kan sê. **Nkosi Sikelel' iAfrika** is toevallig ook een van die oudste en bekendste nasionale liedere van Suid-Afrika.

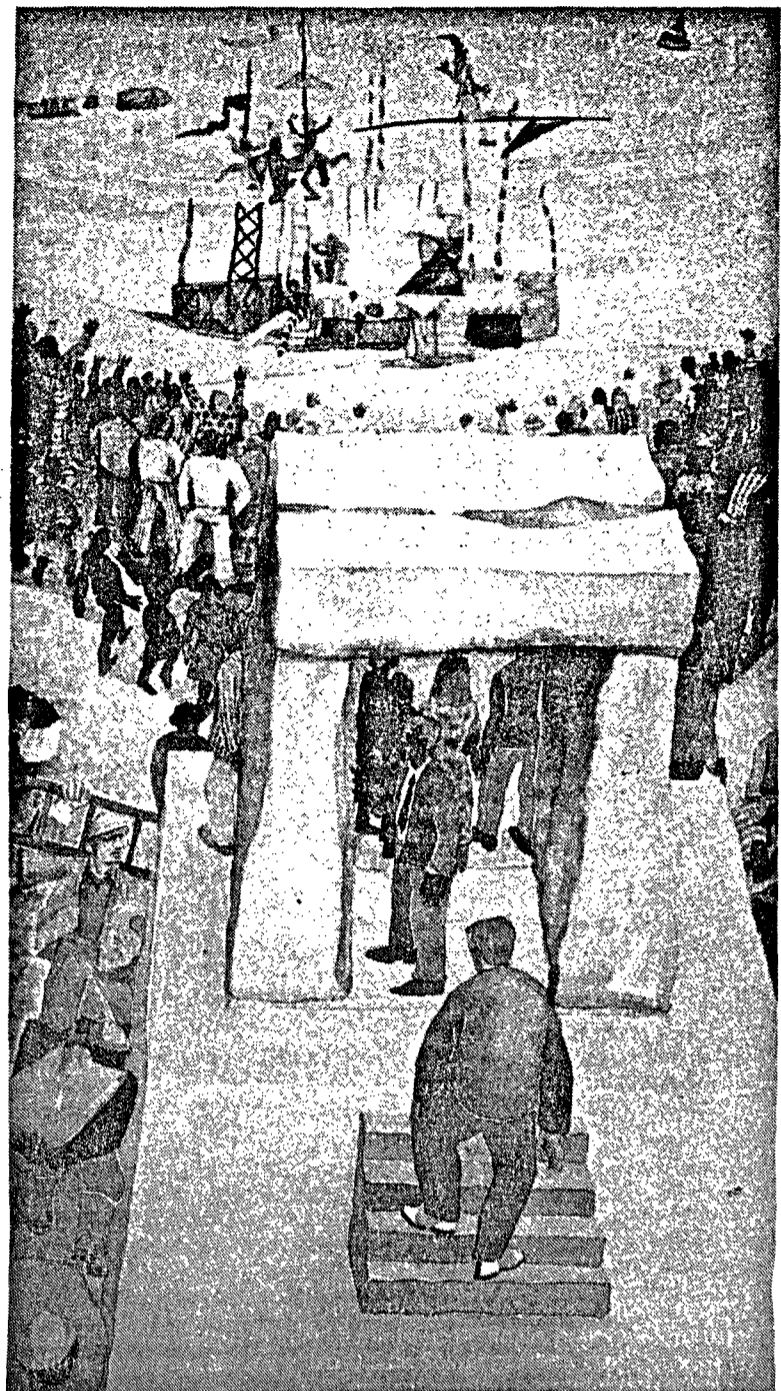
As woorde op die poster gebruik word, kan dit in enige van Suid-Afrika se tale wees.

Inskrywings moet voor 7 Februarie 1992 ingestuur word - lief in 'n beskermende rol, sodat dit nie beskadig kan word nie. Stuur soveel inskrywings as jy wil.

Die 50 beste inskrywings sal tydens *Vrye Weekblad* se "Mense Maak Kultuur"-fees in Maart volgende jaar uitgestal word, en alle gekose posters sal deel van 'n permanente uitstalling by die Universiteit van Wes-Kaapland word.

Die reëls vir die kompetisie en die inskrywingsvorm volg hieronder.

Enige navrae kan aan Leslee Durr by telefoon (011) 836 2151 gerig word.

Rules of VWB Poster Competition

1. This competition is free and open to all.
2. Only complete and correct entries will be accepted.
3. Your entry should be A2 size, on paper, any medium.
4. You may submit as many entries as you wish.
5. The competition closing date is Friday, 7 February, 1992.
6. Winners will be notified in writing.
7. The panel of judges will be compiled by the Daljosafat Arts Foundation, their decision is final and no correspondence will be entered into.
8. The 50 best entries will be exhibited during the "People Make Culture" festival, March 1992.
9. All further entries will form part of a permanent collection of posters at the Mayibuye Centre for History and Culture in S.A. of the University of the Western Cape.
10. This entry form or a copy thereof must be stuck to the back of your poster entry.
11. The Copyright of all entries will reside with Vrye Weekblad.

Post your (undamaged) entry to: Posters, P.O. Box 177, Newtown, 2113, JHB.

Reëls vir VWB Poster-kompetisie

1. Hierdie kompetisie is gratis en oop vir almal.
2. Slegs korrek-voltoorde inskrywings sal aanvaar word.
3. U mag 'n onbepaalde hoeveelheid inskrywings voorlê.
4. U inskrywing moet A2 grootte wees, op papier, enige medium.
5. Die kompetisie sluit Vrydag, 7 Februarie 1992.
6. Wenner sal per brief in kennis gestel word.
7. Die beoordeelaars word saamgestel deur die Daljosafat Kunststigting. Hul besluit is final en geen korrespondensie sal daarvoor gevoer word nie.
8. Die 50 beste inskrywings sal tydens die "Mense maak Kultuur"-fees, Maart 1992, uitgestal word.
9. Alle verdere inskrywings sal deel word van die permanente versameling by die Mayibuye Historiese en Kultuursentrum van die Universiteit van Wes-Kaapland.
10. Hierdie inskrywingsvorm of 'n kopies daarvan moet agter op u poster-inskrywing geplak word.
11. Vrye Weekblad hou die kopiereg op alle inskrywings.

Pos u inskrywing (onbeskadig) aan: Posters, Posbus 177, Newtown, 2113, JHB.

Name/Naam:

Address/Adres:

Age/Ouderdom: Tel. No: (h)..... (w)

GOD SEËN AFRIKA

Seën ons Here, God seën Afrika:
Laat haar horing oorloop met u seën.
Hoor ons as ons in gebede vra
Dat U ons sal seën,
Kinders van Afrika.

Bring U u wind
laat waai u wind, Heilige Gees
dat ons, almal van ons,
kinders van U sal kan wees.

Seën ook Here, seën ons nasie ook.
Werp oorloë weg, wis onheile uit;
maak ons harte en ons oë oop
vir vrede en geregtigheid.

Seën ons dan God,
skenk ons tog gou wat ons U vra.
Gee ons u vrede en rus
kinders van Suid-Afrika.

Vertaling deur Fanie Olivier

SPORTRUBRIEK

Tinus Horn

NUWELAND VRYF SOUT IN DIE WONDE

Clive Rice is beslis besig om oud te word.

Hoe anders verklaar 'n mens sy swak oordeel tydens verlede naweek se Castlebeker-wedstryd teen die WP op Nuweland? Toe die Nuweland-skare ná jare se uitjouery ontstaan en hom toejuig toe hy uitstap om te gaan kolf, het hy wraggies gedink dit was 'n teken van hul steun.

Enigeen wat iets van die Nuweland-skare weet, sal verstaan dat dit eenvoudig nie hul styl is nie. Die boodskap was eerder: "ag shame". Nuweland se skare is nie meer bang vir Clive Rice nie; hulle voel jammer vir hom. 'n Groter belediging sal 'n mens ver soek.

Is dit toevalling dat die WP Transvaal laas naweek vir die eerste keer sedert 1975 in 'n eersterangse wedstryd in die Kaap geklop het?

Die ou man (soos hy homself in sy inbel-foonboodskap noem) het toe darem vir hulle gewys hy's nog nie heeltemal oor die muur nie; volgende keer betoon hulle hom dalk weer die nodige respek en boe hom dat sy ore tuit.

Dis nie asof Clive nie ons simpatie verdien nie. Sy beste jare het feitlik volmaak met Suid-Afrika se sportisolasië oorvleuel.

Dit moes uiters frustrerend gewees het vir een van die wêreld se beste alsydige spelers om te sien hoe spanne soos Zimbabwe en Sri Lanka regte toetskrieket speel, terwyl hy wag... en wag... en wag. Toe die sportboikot uiteindelik verby was, was sy beste dae ook.

Rice se ervaring sou dalk sy insluiting in die wêreldbekerspan kon regverdig, veral omdat ons nie met 'n oorfloed van dié bestanddeel spog nie. Sy "jare diens aan krieket", waarvoor almal nou kerm, weeg egter nie veel nie. Gister se helde bly gister se helde. Die kies van spanne is nie welsynwerk nie.

(Jimmy Connors was reg oor ervaring: Wanneer jy dit eers het, is jy te oud om dit te gebruik).

Kepler Wessels staan as kaptein g'n tree vir Rice terug nie, en hy sal beslis nie 'n passasier wees nie. Oor Rice wonder 'n mens.

As alsydige speler is hy vandag nie meer onmisbaar is nie. Corrie van Zyl en Brian McMillan is albei goed op dreëf - en albei gaan oor twee, drie jaar nog speel.

Wat nogal opvallend is, is dat baie van Rice se vurigste ondersteuners twee maande gelede sy kop geëis het ná Suid-Afrika se nederlae in die eerste twee wedstryde teen Indië.

Baie trane is ook oor Peter Kirsten gestort, en 'n mens kry hom nogal jammer. Maar is hy werklik nog beter as Hansie Cronjé of Mark Rushmere? Nie in my boek nie.

Cronjé moet nou as een van ons grootste angels beskou word en Rushmere het die afgelope twee maande al sy kritici (dié rubriekskrywer inkluis) stil gespeel.

Kirsten speel nog gereeld goeie beurte, maar die wedstrydwenner van ouds is hy nie meer nie. Die keurders se verskoning, dat hy te stadig in die veld is, is twak. Dis as kolwer dat hy nie meer in die uitsoekgroep hoort nie.

Dit geld natuurlik nie Jimmy Cook nie. Hom kies jy blindweg, al sukkel hy hoer.

Daar is jong kolwers wat vinniger lopies jaag en indrukwekkender voor die penne lyk. Maar wanneer hy op dreëf is, kry jy hom nie met 'n crowbar voor die paaltjies weg nie, en voor jy jou kon kry is daar sestig, sewentig lopies op die telbord.

Moenie verbaas wees as die naam Jimmy Cook wel onder die laaste 14 - en die uitsoek-elftal - opduik nie. Nie eers 'n stel keurders kan kolletief so stupid wees as om iemand van sy gehalte weg te laat nie.

Hulle was dalk reg oor Rice en Kirsten, maar Cook se weglating wys hulle het nie hul werk gedoen nie.

Die mense wat so kwaad is oor die twintigtal, is waarskynlik vieser oor wie wel daar is, as oor die oues van dae wat dit nie gemaak het nie. En hulle is reg.

Mike Rindel? Asseblief. Hy was asemrowend in sy eerste seisoen (nes Louis Vorster) maar was sedertdien erg wisselvallig. Beslis nie internasionale materiaal nie. En Brett Schultz sal oor drie jaar dalk 'n aanspraakmaker wees. Nou? Nee wat.

Terloops: enigeen wat twyfel oor die geloofwaardigheid van die storie in verlede Sondag se Sunday Star, waarin beweer is dat die laaste 14 reeds voorlopig gekies is, moet maar weer dink.

Hoe kies 'n mens 'n twintigtal? Jy begin sekerlik met jou elf waarskynlike toetspelers, dan kyk jy na die drie reserwes - dus die 14 name wat aan die Sunday Star uitgeleek is. Eers daarna kyk jy na die ander aanspraakmakers.

Peter van der Merwe kan ontken tot hy blou word. Ek kies enige dag eerder die verfoeilike pers se weergawe van die waarheid.

brolloks en bittergal

Rowan spesialiseer in lost causes

Hier is nou 'n man wat sy loopbaan daaraan gewy het om lost causes te ondersteun: Rowan Cronjé, kabinetsminister en afgevaardigde van die Bophuthatswana regering.

Hy het sy loopbaan begin as 'n Hervormde dominee. Toe slaan hy uit as 'n Rhodesiese politikus en word 'n lid van Ian Smith se kabinet. Daarvandaan hol hy toe en word 'n kabinetslid onder Lennox Sebe in Ciskei.

En nou is hy Mangope se token Boer.

Wat is volgende, Rowan? Minister van Buitelandse Sake van die Boerestaat?

Die Boesak-baby

Daar was iets wat Brolloks gepla het oor die hele drama in die Afrikaanse koerante rondom Allan en Elna Boesak se nuwe baba, maar hy kon net nie sy vinger daarop plaas nie.

Die Burger en Rapport het dit voorblad gemaak en selfs met huishulpe gaan praat. Maar 'n foto van die Boesak-baby kon hulle nie kry nie, al het hulle die Boesaks by Jan Smuts voorgelê.

Maar in die laaste Rapport-berig begin dit toe duidelik blyk wat dié koerantmense se fassinerings met die baba is: hulle wil sien hoe lyk 'n baba met 'n wit ma en 'n bruin pa. En daar word in besonderhede berig van hoe lyk sy hare en sy neus en sy vel.

Goeie magtag, wanneer gaan dié lot die obsessie met rassesuiverheid uit hul gestelle kry?

Bush nies

Die wêreld is 'n snaakse plek. Die Amerikaanse president voel sleg by 'n dinee en die internasionale markte gaan tekere en staatshoofde van oral oor stuur sterktegroete - FW inkluis.

En al wat die man het, is 'n slegte maag. Bittergal se ouma het dit altyd spuitpoep genoem.

Maar nou ja, met die voormalige Sowjet-Unie aan flarde - en aan die baklei - is die wêreld sonder 'n sterk leier buiten Amerika.

En dit was waarskynlik die gedagte dat dié leierskap in die hande van Dan Quayle sal val as Bush iets moet oorkom, wat die beroering deur die wêreld gestuur het.

Simon soek 'n brug

Wat die arme Paul Simon nou meer nodig het as enigiets anders, is 'n bridge over troubled waters.

Maar miskien moet ons almal die paar wilde jakkalse van Azayu - hoekom het Brolloks nog nooit van hulle gehoor nie? - ignoreer. As selfs die Jeugliga van die ANC (ook maar 'n klomp heethoofde) sê Azayu is die "radical fringe", dan kan ons aanneem hulle is die radical fringe.

Wat bly staan, is dat Azapo homself met dié soort gedrag selfs verder en verder van die res van die bevolking vervreem.

One BC, one bullshitter.

Hallo Whoopi!

Bittergal het self probleme daarmee gehad dat Whoopi Goldberg (sou sy 'n Jodin wees?) uit Amerika moes kom om die rol van 'n Suid-Afrikaanse vrou in 'n Suid-Afrikaanse rolprent te speel.

Maar dié week het Bittergal haar in Vrye Weekblad se gunsteling-waterrat om die hoek, die Yard of Ale by die Markteater, raakgeloop. Sy is die doodgewoonste, gaafste mens denkbaar.

Sy kan maar kom bly. In 'n land waar die meeste openbare persoonlikhede pretensieuse prima-donnas is, is sy 'n welkome fris briesie.

Gaan deur!

Dié brokkie in die Financial Mail se altyd-vermaaklike rubriek Did You Hear? verdien herhaling: An American tourist angry at the slowness of processing baggage at Jan Smuts airport, complained loudly: "This is the asshole of the world!"

"You'll just be passing through, then, sir," retorted an airport official.

Gatsha vir Orania...

Interessant hoe mense se koppe werk. Research Surveys gaan doen 'n opname oor wie is die gewildste politieke leier in die land, en meer Afrikaners verklaar hul steun vir Mangosuthu Buthelezi as vir FW de Klerk - 60 persent teenoor 41 persent.

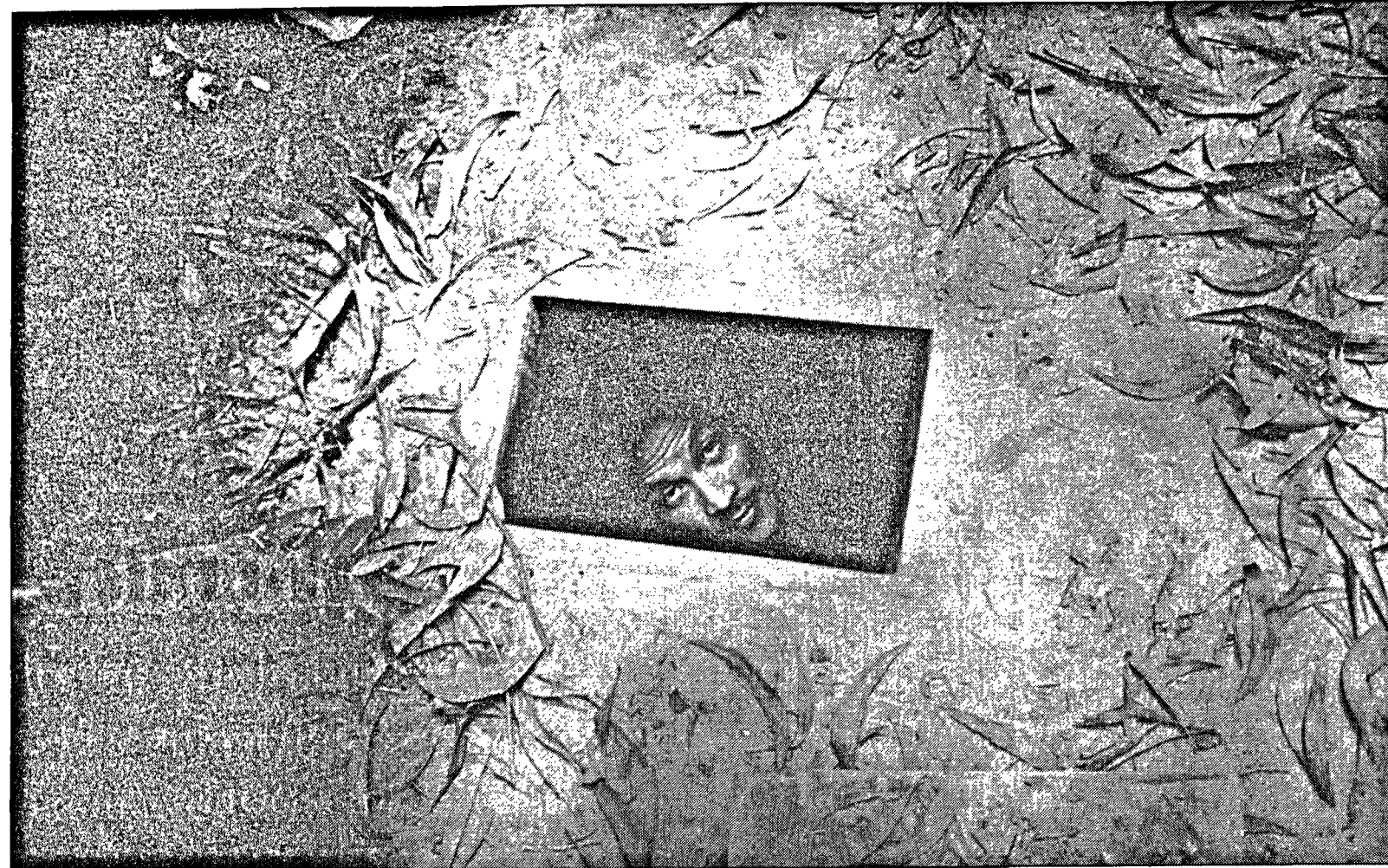
Nelson Mandela is, heel voorspelbaar, steeds die gewildste leier met 59 persent van alle wit en swart respondente wat hom steun. Sy swart steun word aangeteken as hoër as 70 persent, maar sy wit steun lê maar op 10 persent.

FW de Klerk is tweede met 56 persent van alle respondente. En sy sterkste steun kom van Tswanas en wit Engelssprekendes!

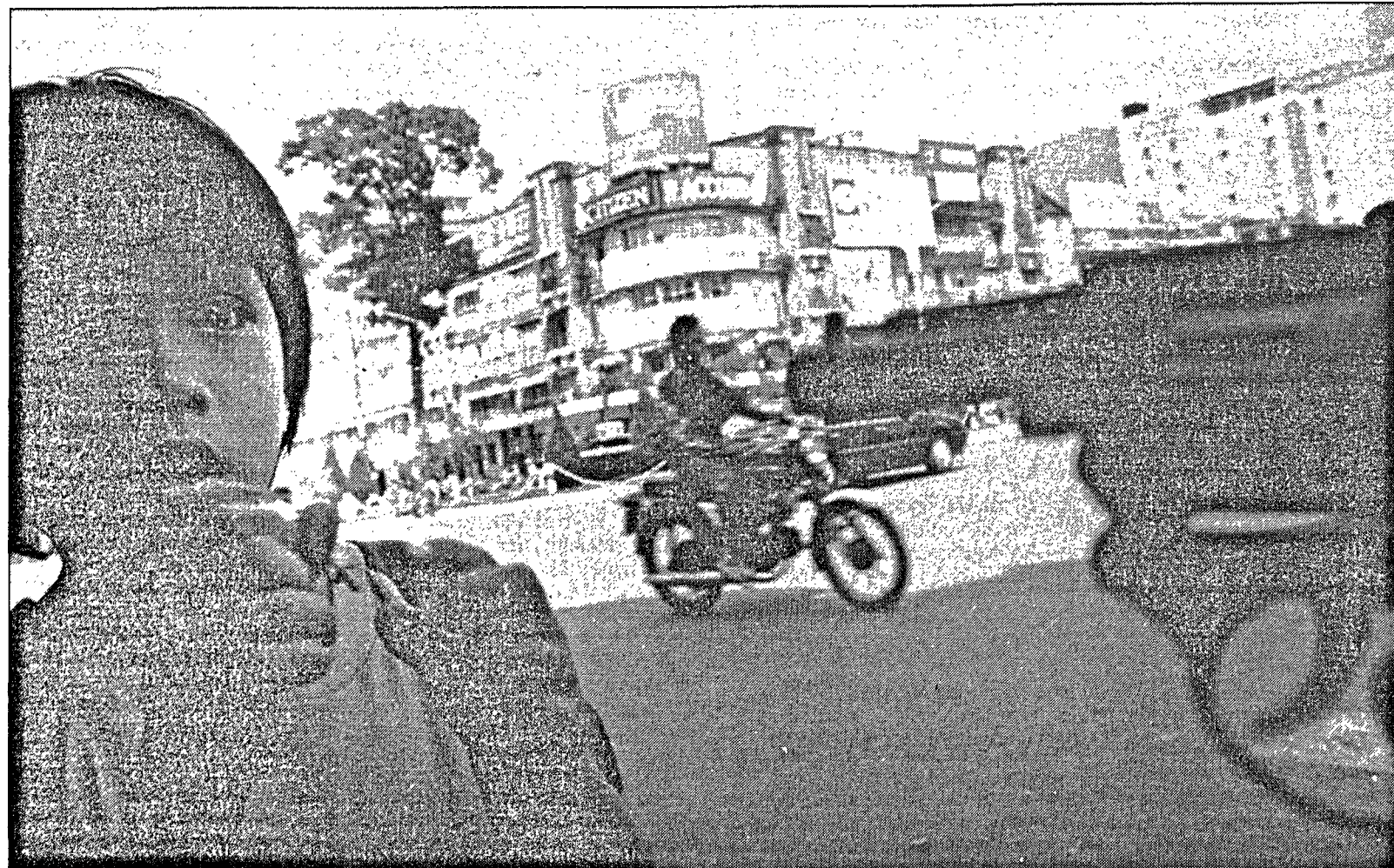
Die arme leier wat al weer aan die agterspeen suig, is Buthelezi. Hy kry net 6 persent swart steun, hoewel hy onder wittes gewilder is as De Klerk en Mandela. Selfs Mandela se swakste steun, die 47 persent wat hy in Natal kry, is hoër as dié van Buthelezi.

Miskien moet Buthelezi maar vir hom 'n politieke toekoms in Orania gaan soek...

THE COUNTRY THAT WON AND LOST

The view from the bottom. The Cu Chi tunnel system extends over 360 kilometres and were dug by the Vietcong during the war. (Photographs: Dirk Hartford)

Life goes on in Ho Chi Minh (Saigon). A child beggar is confronted with a gun.

Vietnam won the war against America - but it lost the economic battle. While the Vietnamese won the national unity, integrity and dignity that the liberation war promised, they have lost virtually everything else in the process, writes **DIRK HARTFORD**, who has just returned from a visit to the country.

EVERY Sunday evening they come. In their hundreds of thousands they come. Along the vast network of Ho Chi Minh City's streets they come. Crowded, three up on a bicycle, four or five on a 50cc motorbike, they come. Converging, young and old, whole families on two wheels, flowing together into ever greater streams of people on cycles, they come into the main, wide boulevards of the city centre, which is still called Saigon.

And there, for a few hours, with faces smiling and glum, a huge tidal wave of people so thick you cannot cross, ride round and round and round. No-one knows quite why, except to say that there is nothing else to do - and no money to do anything, even if there was.

It's a post-war tradition, a ritual, a place to see and be seen; a way of letting go, of hanging loose, of protesting, of demonstrating to whoever cares to notice, that we are here, we have survived.

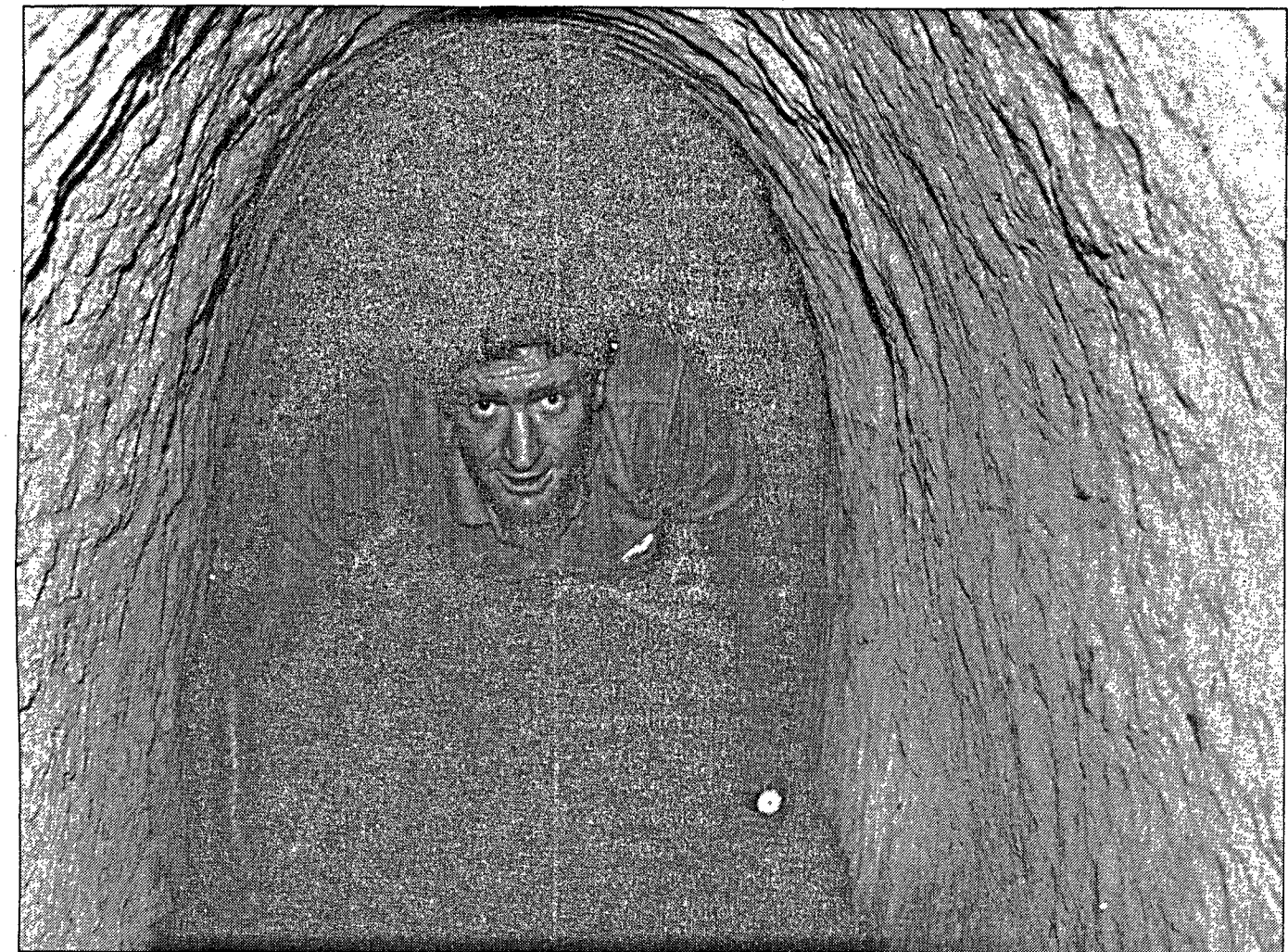
Visiting Vietnam is like that. Noticing again and again that despite the incredible odds - the war that killed 2 million Vietnamese (and 58 000 Americans) and left millions of others physically and psychologically crippled, the rampant environmental destruction caused by hundreds and thousands of tons of chemicals and bombs dropped over the entire country, the crippling economic sanctions which have frozen the country in a time warp and driven its 68 million people to the very edge, the autocratic rule of the one-party stalinist state - everywhere there is grim determination.

The veteran Vietcong fighter screws up his eyes and sighs. "The biggest mistake we made," he says, "is that we won the war against the Americans. Look at Germany and Japan today. They lost the war, but they won the battle."

Winning the battle is what it's all about now for the Vietnamese people. One of the cruellest ironies of Vietnam is that while they have won the national unity, integrity and dignity that the liberation war promised, they have lost virtually everything else in the process.

BEFORE THE war Vietnam had the most vibrant economy in South-East Asia. Certainly Thailand, the fastest growing economy in the world today, was no patch on Vietnam 25 years ago. But today Vietnam is ranked by the World Bank as the thirteenth poorest country in the world. And the Vietnamese have only one fifth of the income per head of Thailand.

Besides the Communist Party bureaucrats and the new free marketeers (who are interchangeable or interdependent in Vietnam) the entire population is

Dirk Hartford in one of the underground tunnels at Cu Chi.

A joke doing the rounds is about the Soviet Ambassador in Hanoi who tells the Vietnamese Foreign Minister that the Soviet Union can no longer supply food to Vietnam. "Comrade, the good old days are gone. You must look after yourselves now. You must tighten your belts." To which the Foreign Minister replies: "Can you send us some belts?"

living in extreme poverty. The US, not satisfied with dropping more bombs on Vietnam than was dropped altogether in the whole of the Second World War, ensured through sanctions that the economy was strangled at the very point when, with the war over, it was gasping for air. So despite having been denied any access to new loans from the West since 1979, Vietnam's debt is still over 100 per cent of its GDP.

The centralised bureaucratic planning of the Communist regime only exacerbated the serious economic problems they inherited. If organising workteams of students and peasants to build canals and dams

bare-handed for a bowl of rice a day kept the socialist morale of the comrades high, queuing for basics from state shops in the cities, or peasants experiencing massive food shortages in the countryside, punched holes in the Communist cause.

In 1986, with the regime unable to balance supply and demand in the state-owned distribution centres and starvation knocking at the walls of millions of Vietnamese stomachs, the government introduced their own form of perestroika called doi moi. Essentially it was an admission that that they couldn't handle the crisis their bureaucratic centralism had generated. They simply said the people

should survive whatever way they could.

TODAY VIETNAM IS a stalinist bureaucracy resting on a huge free market where people barter or sell whatever they have in exchange for something they need. American cigarettes and chewing gum, Vietnamese stamp books and *Newsweek*, homemade sweets and cooldrinks, wild birds eggs and locusts, anti-biotics and cameras are offered on the streets. And in the more established markets textiles and clothes, egg-shell paintings and laquered mother of pearl designs, baby bears and snakes, American paraphernalia from the war and tools to kit out barefoot dentists are available for peanuts.

In socialist Vietnam a doctor earns US\$7 a month, a teacher US\$5, a policeman US\$4. There is no social security. Rationing and food subsidies went out with *doi moi*, as did cheap state housing. Unemployment is over 50 per cent in the cities. Many sick and disabled hang onto life on the pavements. For you have to pay to get into hospital or to send your child to school. A

Continued on page 21

WATCH THE TORRENT OF LIFE

South Africans are welcome in Vietnam. You can visit places where Americans are not allowed. But if you want to go, go now - while the tourist trade is still a trickle. Because any day now, as has happened in Thailand, Malaysia and Indonesia, that trickle will be a flood and the old Vietnam will be gone

A Vietnamese woman

THERE'S one country in the world where a South African passport is more advantageous than an American one - the Socialist Republic of Vietnam.

Long before the recent lifting of travel sanctions, South Africans have been able to travel to Vietnam. And while Americans are not allowed to visit the beautiful mountain city of DeLat, the prime holiday spot for local Communist Party bureaucrats, South Africans are very welcome there.

So if you want a break from the interminable overseas questions about SA's political conundrum, try Vietnam. The Vietnamese identify with Africa. But their only real interest in SA is not Mandela or De Klerk (who are they?) but whether people are as poor the Vietnamese. They are not.

Whatever your bent - tourist interests, business opportunities or socialist solidarity - Vietnam will surprise. Put aside the preconceptions your particular "ism" might have generated about the place - they are bound to be well off the mark.

For Vietnam, one of the poorest countries in the world, is a combination of monstrous socialist bureaucracy and rampant capitalist marketeering; of horrific poverty and culinary excellence; of exquisite natural beauty and enormous environmental degradation. Vietnam is feudal, capitalist and socialist modes rolled into one, with the great cultural achievements of an ancient history co-existing alongside extreme underdevelopment and political reaction.

The easiest way to get there is to fly from Bangkok. A Vietnamese visa costs R300 and takes three days in Bangkok. You can fly either to Hanoi or Ho Chi Minh City (Saigon) for R675. It is also possible to catch a bus via Phnom Penh in Cambodia to Ho Chi Minh City or through Laos to Hanoi. This costs R90 and takes a few days.

Almost all the countries of South-East Asia now allow South Africans in. But only Singapore, Bangkok and Hong Kong offer flights to Vietnam. After the initial expenses - plane tickets, visas and permits - it is possible to live well on R50 a day in Vietnam. If you keep out of the way of the government bureaucracy, that is!

AT EVERY TURN a visitor to Vietnam walks into a wall of officialdom who demand more money for more wasted time and more mountains of paper. A visa gets you into Hanoi or Ho Chi Minh City. Then you are obliged to get a tourist permit within 48 hours (for another R75) to stay in those cities. And if you wish to travel outside the cities a travel permit, detailing day by day your itinerary, is

necessary for another R105.

There are certain places, like the Central Highlands, where tourists are not allowed at all. Occasional armed resistance by repressed ethnic minorities and functioning re-education camps are the unofficial reasons for the ban.

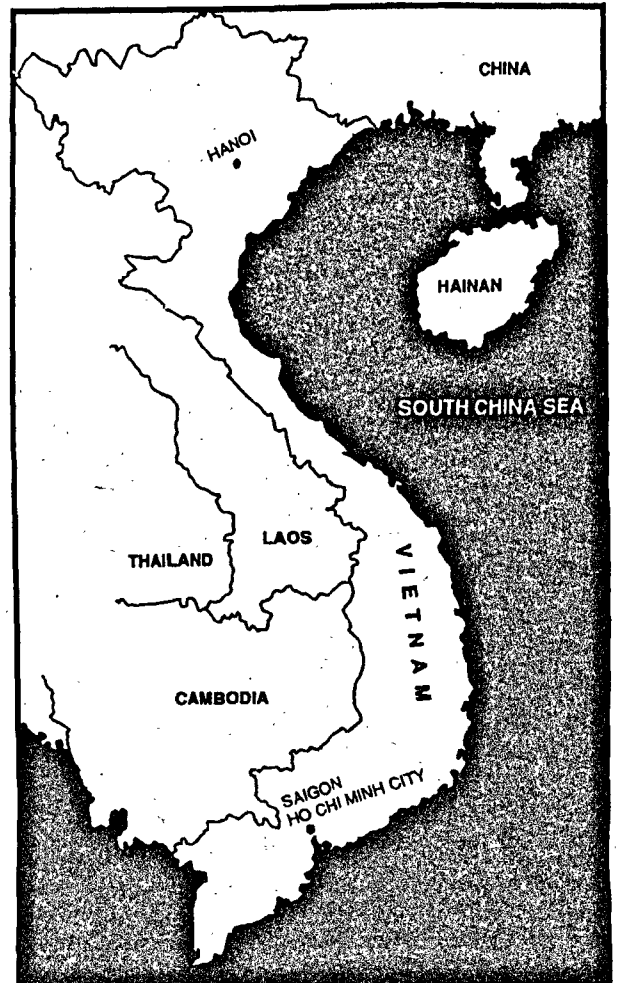
The government insists that a guide accompany you wherever you travel. If you avail yourself of their official services - at about five times the going rate on the black tourist market - you will be treated to a party cadre more concerned with concealing than revealing.

The private operators are much cheaper - four of us paid R600 for a minibus and driver and guide for six days - and much more flexible. It is also possible to travel unaccompanied by bus along Highway 1 for R100 from Hanoi to Ho Chi Minh City. The journey takes three days, travelling day and night, as Highway 1 is in a bad state and always full of pedestrians and cyclists.

VIETNAM IS A VISUAL feast. All along the coast are beautiful white beaches, fringed with palms and French colonial mansions, with excellent swimming and diving. You can buy fresh crayfish, prawns and crabs on the beach for a song, eat a great French or Vietnamese meal at a roadside restaurant or visit marketplaces bursting with interesting things to eat and buy. One of the sadder commodities available are stuffed animals - from bears to anteaters to eagles - all for around R3 each.

In the interior the countryside becomes mountainous and full of indigenous forests (where it hasn't been completely deforested by the Americans). Here it is much cooler than the tropical coastal heat and there are mountain trails with waterfalls and lakes to swim in. You can hire a bicycle or motorbike, or even a horse, and explore the area. DeLat is the prime mountain holiday resort in Vietnam - drawing 300 000 Vietnamese a year - where a holiday villa goes for about R12 a night.

THE MAJOR CITIES - Hanoi and Ho Chi Minh City - are teeming with people and activity. Accommodation and food - if you stay out of the five star hotels and restaurants - are dirt cheap. And the markets are full of goods at giveaway prices. You can cruise up and down Saigon River with a guide for R15 a day for five people or visit the Cu Chi tunnel complex 70 km outside Ho Chi Minh City for the same price. Cu Chi is an incredible 360 km long network of tunnels complete with schools, hospitals, meeting places, sleeping quarters, kitchens and workshops dug by the Vietcong during the war. The Chinatown

PEOPLE: Vietnam's population stood at 64,4 million in 1989, the thirteenth highest in the world.

Most of Vietnam's people are Kinh (those we conventionally think of as Vietnamese) but there are 60 minority ethnic groups, mainly concentrated in the hills of the north and west.

Population density is high at 194 people per square kilometre but their population growth is negligible.

The Vietnamese Government takes family planning very seriously:

- Parents pay for the delivery of any babies after the second.
- Condoms are distributed free or at a greatly subsidized prices
- A financial incentive of one to five dollars is offered to women having IUD's inserted or women being sterilized.

LAND: Vietnam has a surface area of 332 000 square kilometres and stretches for more than 1 600 kilometres. The highlands of the north and north-west mark the southern end of the high plateaux of eastern Tibet and China's Yunnan Province. They also contain most of the country's mineral wealth.

CLIMATE: The climates of North and South are very different. The north has two seasons and shows extreme differences in temperature. The South has constant temperatures between 25 and 30 degrees centigrade and follows a monsoon pattern.

areas of Ho Chi Minh City and Hanoi are packed with markets and the War Museum and Museum of the Revolution are fascinating if depressing visits.

For R5 you can enjoy an hour-long invigorating Vietnamese pavement massage, and if morphine is your bent, you can arrange a shot for a rand or two. At night you can go down to the Apocalypse Now Bar in Saigon and drink with some of the hangovers from the war or go dancing in a disco that plays American pop and meet the chic young Vietnamese.

Always you can sit at a roadside café, enjoy a splendid cheap meal, and watch the torrent of life that is Vietnam go past. If you want to go, go now - while the tourist trade is still a trickle. Because any day now, as has happened in Thailand, Malaysia and Indonesia, that trickle will be a flood and the old Vietnam will be gone.

trifle, it's true; but when you have nothing, anything is too much.

The Vietnamese Communist Party has allowed *doi moi*, but glasnost is something else. There is no freedom of speech and the entire media is controlled by the party or state. Almost without exception, people are too scared to discuss the situation in Vietnam itself. But while the stalinists watch events in the Soviet Union and Eastern Europe with fear and loathing, ordinary Vietnamese whisper their admiration for Yeltsin.

The Soviets have pulled the rug on Vietnam - and it's hurting the apparatchiks. A joke doing the rounds is about the Soviet Ambassador in Hanoi who tells the Vietnamese Foreign Minister that the Soviet Union can no longer supply food to Vietnam. "Comrade, the good old days are gone. You must look after yourselves now. You must tighten your belts." To which the Foreign Minister replies: "Can you send us some belts?"

With Bush hinting that sanctions might be lifted after the American elections this year, and the new economic openness prevailing, major productive investments by Japanese, Singaporean, Australian and Korean interests are underway or in the pipeline. One can only imagine how attractive an educated 30 million strong workforce, with a reputation for hard and skilled work and for whom US\$15 a month would be a great wage, are to capitalists in search of new cheap labour markets. Especially when they are under the discipline of a heavy-handed Communist regime.

"I know I'm going to heaven, because I've been in hell," says the survivor of 10 years in a re-education camp. A Christian-socialist in his youth, he was one of thousands over the years who simply disappeared into "re-education" because someone said they were reactionary. Ten years later he emerged, one of 101 survivors out of 203 that were in his camp. Some were tortured and murdered. Many killed themselves. In Vietnam more people kill themselves than are murdered.

There they chopped wood seven days a week, ate one meal a day, were allowed a 3kg food parcel a month and a visit every second month. They were never charged. They never knew how long they would be "re-educated". Even today in Vietnam people are being taken for re-education and areas of the country, where education camps are located, are out of bounds to tourists.

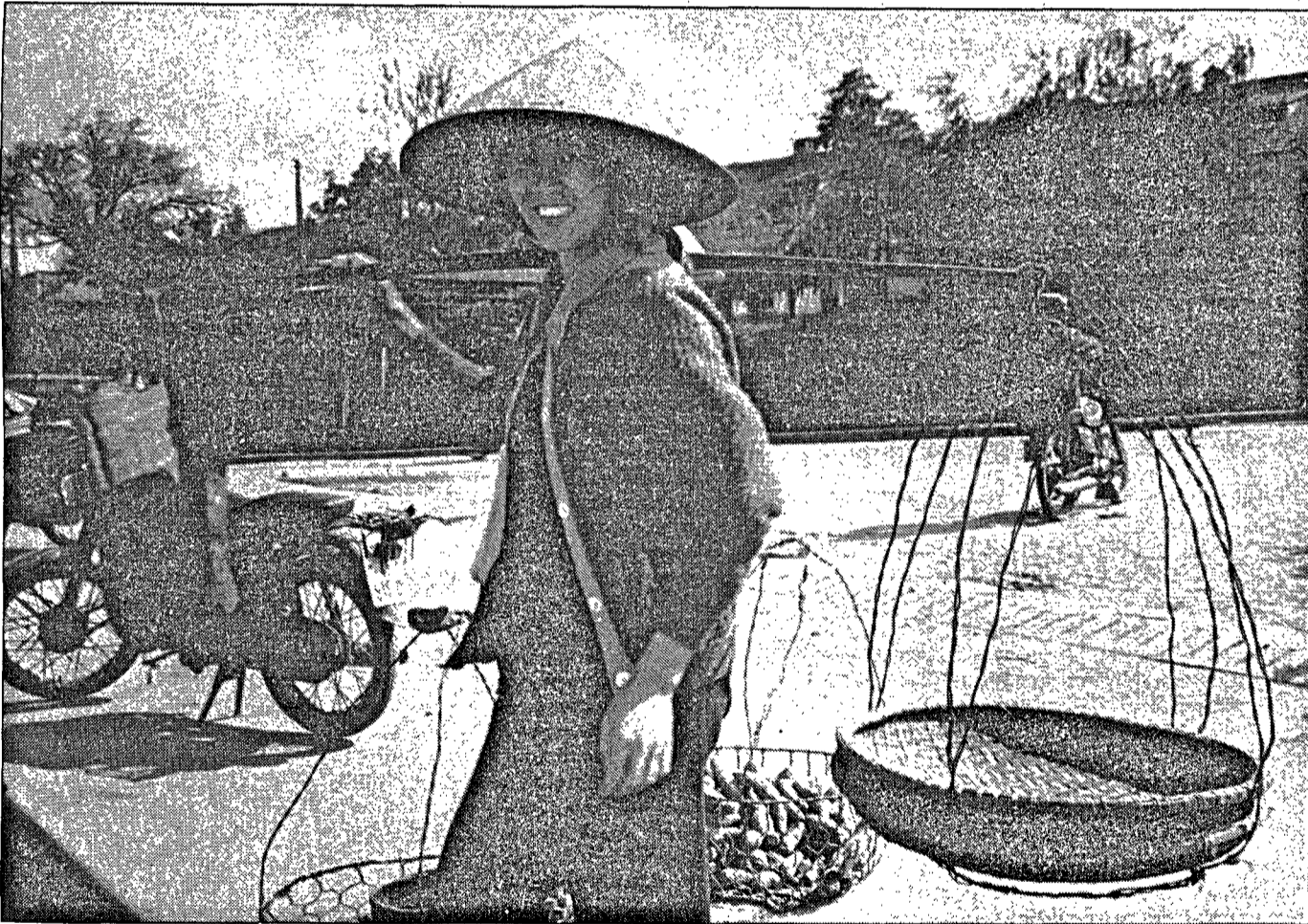
BUT THESE are all things the Vietnamese are trying to put behind them. The war? They'd rather forget about it, not talk about it. Rather talk of the future when the Americans lift sanctions. The regime? There are problems, but things are getting better. And who would replace the Communists anyway? What is important is that everyone has enough food and shelter. Although inflation is high, at least people aren't threatened by starvation now. Politics comes later. You can't eat politics.

Talking of eating SE Asian food, and Vietnamese in particular, is legendary. Imagine a hen's egg hard-boiled just at the point where the embryo is about to break out. The whole egg is yolk and tastes like chicken. Or an iced avocado drink and delicious sweets made from broad-beans. Or squid biltong with dried seahorses on sticks. Or... anything which swims or flies or grows, in the most amazing and tasty combinations. The Vietnamese culinary tradition is centuries old and despite the poverty most people still manage to eat a healthy and tasty meal every day.

Not the Muong people, however. They are one of thirteen ethnic minorities in Vietnam who feel both oppressed and discriminated against by the Vietnamese

An old US army tank and child

The friendly side of Vietnam

people. They eke out a living selling charcoal and survive on rats which they cook whole in oil, eating everything. For a while the Muong fought an armed struggle against the regime but it was eventually crushed. Still tourists are not allowed near Muong villages except as part of an official tour.

In the countryside this agriculture-based country carries on much the same way as it has for ages. There are no tractors, cars, trucks or agricultural machinery to speak of. Work is done by hand. Rice paddies are ploughed by buffalo pulling crude wooden

implements. Rice is spread out on the roads to be sorted. Produce is transported by bicycle. Everyone works - women, children and the old.

As the second biggest market in SE Asia after Indonesia, Vietnam is bound - once sanctions are lifted - to follow Korea's and Thailand's path of rapid industrial development, no matter what the politics of its rulers. Inevitably the cumbersome bureaucratic red-tape that strangles the Vietnamese people (South African pass laws are nothing on the social control of the Vietnamese "pass") and hampers potential

investors and tourists (endless patience and paper and money are required before getting permission to do anything) will fall away.

And in its place will come a new invasion, this time economic, which will lift the country out of its economic doldrums. At what cost though, remains to be seen. Today in Vietnam there are about 1 500 murders a year. In a country with twice South Africa's population, less people are dying violently each year than die every month in South Africa. Makes you think, doesn't it?

IMELDA BYT VAS

Aan hardkoppige deursettingvermoë ontbreek dit Imelda Marcos, weduwe van die uitgesette Filippynse president Ferdinand Marcos, beslis nie, skryf **CECIL MORELLA en ROBERTO COLORA**. Soos sy die saak beskou, is dit nie die tronk wat op haar wag nie, maar die presidensiële paleis in Manila

MANILA - Mens kan van Imelda Marcos dink wat jy wil, maar die 62-jarige weduwe van die gewese diktator van die Filippyne, Ferdinand Marcos, is beslis 'n vasbyter. Hoeveel ander politici sal soos sy die skaamtelose moed hê om haar kandidaatskap vir die presidensiële verkiesing in Mei aan te kondig - op die trappe van die hof waar sy tereg staan op 14 aanklagte van omkoperij, korrupsie en bedrog?

Ondanks Marcos se aankondiging vandeeweek, het pres Corazon Aquino nie van haar besluit afgesien om haar nie weer verkiesbaar te stel nie. Daar sal dus geen "Oorlog tussen die weduwees" wees soos sommige voorspel het nie.

"Die Filippynse mense is slim genoeg om die land nie weer oor te gee in die hande van die familie wat dit tot armoede gedryf het nie," sê 'n woordvoerder van die regering. "As Imelda president word, sal die land dit beslis nie oorleef nie."

MARCOS, WAT IN November na die Filippyne teruggekeer het ná byna ses jaar se ballingskap in Amerika, wil haar nou aansluit by die gefragmenteerde Nationalista Party (NP), dié vernaamste opposisiegroep onder wie se vaandel haar man in 1965 tot president verkies is. Sy het 'n beroep op die NP gedoen om op 26 Januarie 'n verenigende konvensie te hou en sy kandidaat te benoem (met haarself, natuurlik, in gedagte).

Sy hoop om eenheid te bring in die NP, het sy vandeeweek op die hoftrappe in Manila gesê terwyl 'n groepie ondersteuners eenkant dreun: "Imelda, Imelda!"

Die party is tans verdeel in drie faksies, gelei deur vise-president Salvador Laurel, senator Juan Ponce Enrile en die sakemagnaat Eduardo Cojuangco. Of sy eenheid gaan bewerkstellig, is te betwyfel - al drie dié leiers wil óók president word.

Nietemin verwelkom hulle al drie haar toetreding tot die NP. Verskeie politieke warnemers sê die groot geldbronne waarvoor sy steeds beskik, kan van groot nut wees vir dié party in sy verkiesingsveldtog teen die regering.

DIE FLAMBOJANTE oud-schoonheidskoningin se optimisme kan straks begryp word as mens na haar kleurryke geskiedenis kyk - Imelda Marcos is daaraan gewoond dat haar fantasieë werklikheid word. Miskien is dit ook haar sprokiesagtige lewe wat daarvoor gesorg het dat duisende van die armoedigste Filippyne steeds die vrou aanbid wat hulle en hul land gruwelik uitgebuit het saam met haar man, wat in September 1989 oorlede is.

Die 2 000 paar skoene wat sy agtergelaat het toe sy en Ferdinand in 1986 deur 'n

Imelda Marcos kondig aan dat sy haarself as kandidaat beskikbaar gaan stel vir die presidentsverkiesing in die Filippyne.

(Foto: AP)

skare oproeriges uit die Malacanang-paleis in Manila gejaag is, is nie die enigste ooreenkoms met Aspoestertjie nie. Soos dié sprokieskarakter het Imelda se asemrowende schoonheid haar in haar jeug 'n uitweg uit armoede gebied. Die prins wat sy in 1954 ontmoet het, was die jong en aantreklike Ferdinand, destyds 'n parlementslid, wat oor 11 jaar president sou word.

Sy het haar man se selfaangestelde "geheime wapen" geword en derduisende kiesers bekoor met haar sangtalent en verhoogpersoonlikheid. Later het sy goewerneur van Manila geword, asook 'n

wetgewer en die magtige minister van volksplanting in Marcos se kabinet.

Terselfdertyd het sy opgetree as die Filippyne se reisende ambassadeur en op haar talle wêreldreise gaan kuier by mense soos Ronald Reagan, Mao Zedong en Moamer Kadhafi terwyl haar man, wie se gesondheid mettertyd verswak het, tuis gebly het in Manila.

METDIEMAG het rykdom gekom - en die Marcos-egpaar het miljoene bestee aan 'n glansryke lewenstyl waarin hulle partytjies gehou het met superrykes en sterre soos Christina Ford, die Italiaanse aktrise Gina

Lollobrigida, die pianis Van Cliburn, die rolprentster George Hamilton en die Saoedi-Arabiese finansier Adnan Kashoggi.

Pres Aquino se regering beweer die Marcos-egpaar het in hul 20 jaar aan bewind miljarde uit die Filippynse staatskas gegaps. In 1990 het 'n hof in New York Imelda Marcos onskuldig bevind op aanklagte dat sy haar man gehelp het om 220 miljoen dollar van die Filippynse tesourie te steel om eiendomme en ander bates in Amerika te koop, en Amerikaanse banke deur bedrog oorreed het om die transaksies te herfinansier.

- AFP

MOORD IN AMERIKA

WASHINGTON - Meer as 24 000 mense is verlede jaar in Amerika vermoor, en volgens 'n verslag van die Amerikaanse regering is dit die hoogste moordsyfer in 'n dekade.

"Dit was 'n Jaar waarin die res van die wêreld veiliger geword het vir Amerikaners en waarin Amerika onveiliger geword het vir sy eie burgers," sê senator Joseph Biden, voorsitter van die senaat se geregtelike komitee.

Volgens die sensusburo se statistieke is daar verlede jaar 24 020 mense in Amerika vermoor - 500 meer slagoffers as in 1990.

Die moordsyfer per 100 000 inwoners het van 9,42 in 1990 tot 9,47 in 1991 gestyg - die hoogste sedert dié syfer in 1981 op 9,8 te staan gekom het. Die hoogste moordsyfer nog in Amerika was in 1980 toe dit op 10,2 moorde vir elke 100 000 inwoners te staan gekom het. - AFP

Saddam Hoesein - steeds stewig
In die saal (Foto: AFP)

DIÉ JAAR BEGIN BETER VIR SADDAM...

'n Jaar gelede het die oorlogstromme in die Golf begin dreun. Die wêreld was gereed vir Irak, maar veral vir **Saddam Hoesein**. Dis 'n jaar later, Hoesein is steeds daar, en dit lyk of hy nog lank daar gaan wees, skryf

JACQUES CHARMELOT

SADDAM HOESEIN, die president van Irak, se jaar begin ietwat beter as verlede jaar, en met kenmerkende bombasme het hy die week sy land toegesprek en gesê die Weste het die oorlog verloor en die Irakese magte het die "gees van die Arabiere" weer bevry.

Saddam se magsbasis - sy gesentraliseerde en outoritêre regering - het die afgelope jaar drie ernstige aanslae oorleef. 'n Magtige militêre aanslag onder aanvoering van Amerika het Saddam se troepe in Februarie uit Koeweit verdryf, sy besetting van dié gebied van sewe maande beëindig en sy weermag aan flarde gelaat.

Maar skaars 'n maand later het die Irakese weermag 'n dubbele aanslag onder aanvoering van die Koerde in die noorde en die Sjiite in die suide bloedig onderdruk.

Die handelsverbod teen Irak, wat nou reeds 18 maande oud is en die land se ekonomie lelik geknou het, het ook nie die uitwerking wat die Weste verwag het dit gaan hê nie.

Die Irakese weermag is ná die oorlog weer opgebou en is nou, in dié land se minister van verdediging (Saddam se neef), Ali Hassan Al-Majid, se woorde: "'n Klein, dog kragtige weermag wat veral sal konsentreer op die verdediging van die land se grense en wat, indien nodig, die Arabiese wêreld sal help verdedig." Diplomate meen egter die Irakese weermag hou nie langer 'n bedreiging vir buurstate in nie, maar is heel doeltreffend in die handhawing van wet en orde binnelands.

Daar word bereken dat die uitgekose Republikeinse Wag - wat 'n sleutelrol in die Golfoorlog gespeel het - tans

uit 110 000 manskappe bestaan, terwyl daar tussen 400 000 - 450 000 troepe in die gewone weermag is.

SADDAM SE VERMOË om met die wind van voor te oorleef kan ten beste verduidelik word aan die hand van sowel politieke onsekerheid in Washington as die internasionale sanksies.

Die Amerikaanse administrasie kon nog nooit 'n keuse doen tussen sy begeerte om van Saddam ontslae te raak, of sy wens om die gebiedsoewereiniteit en sekulêre identiteit wat hy in die grootliks Islamitiese Arabiese wêreld tot stand gebring het, te handhaaf nie.

Volgens diplomate is dit juis dié dubbelsinnigheid aan die kant van Amerika wat Saddam se oogmerke bevorder.

Die grondaanval teen Irak verlede jaar Februarie is op bevel van pres George Bush gestaak - 48 uur vanaf Bagdad. Bush het ook die Koerde en Sjiite aangemoedig om teen Saddam op te staan, maar toe die Irakese weermag ingryp en die opstande begin onderdruk, het Bush nie sy woord gestand gedoen en die beloofde steun aan die rebelle gebied nie.

Die VVO-sanksies - wat volgens die Wit Huis veronderstel is om die "Irakese te bevry van die tiran wat oor hulle heers" - het net bygedra tot die lyding en armoede van juis dié mense wat Washington wil bevry.

SADDAM SE REGERING word sterker, en dit lyk nie of die burgers van Irak hulle lewens in die weegskaal wil plaas om die tiran omver te werp nie - iets waarvoor die Amerikaners nie bereid was om hul troepe se lewens te waag nie.

Verder het die Koerdiese rebelle in die noorde ingestem om met die Irakese te onderhandel nadat hulle besef het die

Amerikaners gaan geen alternatief aan hul bied nie.

In dié omstandighede, volgens diplomate, is die kans op interne destabilisasie grootliks uitgeskakel.

Saddam Hoesein se leierskap kan moontlik volgende jaar in die gedrang kom

indien Washington sy teenwoordigheid as 'n bedreiging vir Bush se presidentiële herverkiesingsveldtog beskou. Indien dit wel die geval is, kan die VSA aangespoor word om 'n keuse te maak en teen Saddam op te tree.

- AFP

... EN AMERIKA SIT MET AL DIE MOEDERS VAN ÉÉN OORLOG

HULLE noem dit "baby storm", nie "Operation Desert Storm" nie. Dis nege maande ná laasgenoemde en Amerikaanse weermagsbasisse beleef 'n bevolkingsontploffing!

In Fort Campbell, Kentucky, het die getal verwagte moeders verdriedubbel. Die gemiddelde maandelikse geboortesyfer in dié groot basis is tussen 130 en 160, maar in dié lente word verwag dat dié syfer gaan styg tot 375. Die weermag het reeds die burgerlike hospitale genader om hul by te staan in die geboortestorm.

Fort Stewart, Georgia, is ook gereed vir die verwagte 900 geboortes dié lente. Kenners meen die blootstelling aan gevaar het die paartjies geïnspireer om kinders te hê. Die gemiddelde ouderdom van Amerikaanse soldate in die oorlog was 20 jaar.

Verwagte vroue het ook probleme tydens die oorlog veroorsaak. Altesame 36 vroulike matrose moes van die USS Arcadia gehaal word omdat hulle verwag het. Nege van hulle was reeds verwagte toe die skip die hawe in Amerika verlaat het, vyf van hulle het hulle later by die skip aangesluit, maar 22 van die vroue het op die skip verwagte geraak - ondanks 'n vlootregulasie wat seks op oorlogskepe verbied.

Dié gebeure het nou daartoe bygedra dat Amerika vroue se rol in gevegsituasies bevraagteken.

Altesame 30 000 vroue - ses persent van die Amerikaanse magte - het aan die oorlog deelgeneem.

Die Amerikaanse weermag was reeds voor die oorlog besorg oor die hoë persentasie verwagte vroue in die magte. 'n Studie by die San Diego-vlootbasis in 1988 het aangetoon dat 40 persent van die verwagte weervroue ongetroud is en dat 18 persent van hulle seksueel oordraagbare siektes gehad het. Landwyd is 17 persent van verwagte vroue ongetroud.

Hoewel die Amerikaanse vloot nie 'n amptelike ondersoek gedoen het nie, is senior offisiere besorg oor die getal verwagte vroue op hul basisse.

'n Laaste statistiek: 6 658 baba's is tuis gebore terwyl hulle pa's teen Irak geveg het. - AFP

Waar's die werklikheid?

VRYDAG 10

- TV1**
5.55 Morning Message
6.00 GMSA
9.00 CTV
11.27 Programroosters
11.30 No Jacket Required
12.00 Larry King
1.00 Headline News
1.30 Business Day
2.00 Flash Gordon
3.30 Denver The Last Dinosaur
4.00 Bible Story
4.35 Another Life
5.00 Babytalk
5.30 Fast Forward
5.57 Compass
6.00 News
6.30 Gillette Sport
7.00 Tropical Heat - Action series about the exploits of Nick Slaughter (Robert Stewart), an ex-member of the Drug Enforcement Agency. Murder, mayhem and blackmail.
8.00 Die Nuus
8.30 Kooprelestories II: Plaaslike Handel
9.00 Die Laaste Uitweg: Spourreëks
10.00 Derrick - Duitse spourreëks
11.00 Navarro - Aksiereëks

SATERDAG 11

- TV1**
6.25 Oggendboodskap
6.30 Landbou
7.00 GMSA
9.00 The Angela Day Way
9.05 Skin Care
9.10 Harry's House
9.20 Together We Become
9.35 Bush School
9.45 Promos and Ads
9.50 Family Camping
9.55 Tellytrip Time
10.05 Onderste Bodem
10.15 Featherfoot Farm
10.25 Mina Moo
10.35 ECI
10.45 Entrepreneurs 2000
10.55 Allied World/Money
11.00 Seabert
11.10 Biekie In Spoelgoedland
11.30 Ter Wille van Corlewing
12.00 Takkies
12.30 Lucky Luke: The Ballad of The Daltons
1.40 Toppsport
6.00 Nuus
6.15 Kompas
6.20 Teletreffers
7.00 Operasie Kobra - Sploenasiereëks
8.00 News
8.30 Seinfeld
9.00 Film: War Games. Light suspense drama in which a computer whizkid mistakenly believes he's playing a new video game - but he's really tapped into the US nuclear defence computer. With Matthew Broderick and Ally Sheedy.
11.00 Aaron's Way - Drama series about an Amish family who resettles in California and meet the modern world.

CCV

- 11.00 Creche of the Air
12.00 Telerama
12.30 Who Needs Computers?
12.45 Front Runners - Series for entrepreneurs
1.00 Tsa Sechaba (Sotho); New Times (Nguni)
2.00 Ezodumo - Traditional Music

- 2.30 School Talk
3.15 Need to Know: Joe the Pharmacist
3.35 Dealing with Dogs
3.45 ECI - For the Handicapped
4.00 Exozosh' Ikada, Imibala (Nguni); Leřasa La Rena (Sotho)
4.30 Days of Our Lives
5.30 The Bold & The Beautiful
5.57 Devotion
6.00 Shell Road to Fame
6.30 Imalini
7.00 News
7.30 Sport
8.00 Gabriel's Fire - Police Drama Series
8.55 News Update
9.00 Film: The French Connection II - New York cop Popeye Doyle (Gene Hackman) smashes a heroin ring in Marseille. With Fernando Rey and Catherine Nesbitt. Director: John Frankenheimer.
10.30 Chris de Burgh - Live in Dublin
11.00 CNN International

M-NET

- INTEKENARE**
6.40 Parade King
7.00 Mouseercise
7.30 Wake Rattle And Roll
7.55 The Little Flying Bears
8.20 Adventures of the Little Mermaid
8.45 All Tales
9.15 Teenage Mutant Hero Turtles
9.40 Tiny Toon Adventures
10.05 The Fire Raisers
10.30 The New Generation
11.00 Cross of Fire
2.00 Bon Voyage
2.30 Natalie Cole
3.00 Supersport
COPTYD
5.00 Supersport
INTEKENARE
7.00 Crazy Camera
9.00 Bad Influence
8.00 The Campbell's
10.45 Paris-le-Cap
11.15 Supersport: Krieket
12.00 Smokey and the Bandit
1.45 Feastalk
3.25 One Magic Christmas
5.00 The Bravados

SONDAG 12

- TV1**
8.00 CTV
10.00 University of the Air
11.00 Planie van die Bybel
11.30 Pumpkin Patch
11.40 Wielle Walle
11.50 Zet
12.00 Zapmag
12.30 TV101
1.30 Remi
2.00 Swerwerskos
2.30 Hallo Spencer
3.00 Hayley Mills Storybook Theatre
3.30 In Search of a

- Golden Sky
5.00 Beyond 2000
5.45 Streetwise
6.00 Kruls en Kroniek
6.40 Met Woord en Lied
7.00 50/50
8.00 Nuus
8.15 Agenda
9.00 Film: I Love You Perfect. Tragic love story about Christina Taylor, who falls in love with Alan Mathews and then discovers she has cervical cancer. With Susan Day, Anthony Denison, Alley Mills and David Wilson.
10.40 No Jacket Required
11.10 Toppsport: Springbok Cricket Saga

CCV

- 10.00 Impressions
12.00 Magnificat - Classical music
1.00 Sport
6.00 Masakhane / Masidumise (Nguni); Mahlasedi a Tumelo (Sotho)
6.30 Ichthus
7.00 News
7.30 In Depth
8.00 Giant Nile
1 - Six-part documentary on the Nile
8.30 A Man in the Family - Sitcom
9.01 Hunter
9.05 Detective Series
10.00 Jazz Jazz
11.00 Sport
1.00 CNN International

M-NET

- INTEKENARE**
7.00 East-Net open
7.01 Azaad Desh Ke Gulum
9.00 Mahabharat
9.40 Essence
10.05 Bhanga Music
10.30 Canal Portugues
1.30 Just For The Record
2.00 The Great Rift
3.00 A Touch of Infidelity
COPTYD
5.00 DuckTales
5.30 Chip 'n Dale
6.00 Justin Morgan Had a Horse
INTEKENARE
7.00 48 Hours: Serial Killer
8.00 The Verdict
8.30 Rocky
10.30 Paris-le-Cap
11.00 Supersport
12.00 Frame Up

MAANDAG 13

- TV1**
5.55 Morning Message
6.00 GMSA
9.00 CTV
11.30 Santa Barbara
12.00 Larry King
1.00 Headline News
1.30 Business Day
2.00 Adventures of Huckleberry Finn
3.45 Pumpkin Patch
4.00 Bible Story
4.05 Bravestarr
4.30 Ghostbusters
5.00 Santa Barbara
5.30 Rustelose Jare
5.57 Compass
6.00 6 on 1
6.30 Katts and Dog
7.00 Murder, She Wrote
8.00 Die Nuus
8.30 Agenda
9.00 Die Guldenburgs - Duitse stroolsege
10.00 Nuus
10.05 Toppsport
11.00 Skone Wilhelmina - Dramareëks oor die prins van Pruise en sy minnares.

- Golden Sky
5.00 Beyond 2000
5.45 Streetwise
6.00 Kruls en Kroniek
6.40 Met Woord en Lied
7.00 50/50
8.00 Nuus
8.15 Agenda
9.00 Film: I Love You Perfect. Tragic love story about Christina Taylor, who falls in love with Alan Mathews and then discovers she has cervical cancer. With Susan Day, Anthony Denison, Alley Mills and David Wilson.
10.40 No Jacket Required
11.10 Toppsport: Springbok Cricket Saga

CCV

- 11.00 Creche of the Air
12.00 Telerama
12.30 Dealing with Dogs
12.40 The Art of Retail Selling
12.50 Succeed, Success
1.00 Toyota Top 20
2.00 Movie Focus
2.30 School Talk
3.15 Primary Art - Drawing with Paul Ringle
3.45 Stress - Are You Coping?
4.00 Smoggies
4.30 Days of Our Lives
5.30 The Bold & The Beautiful
5.57 Devotion
6.00 Crime Watch

M-NET

- INTEKENARE**
10.30 Wall Street
12.29 60 Seconds Housecalls
12.30 The Amazing Animal Show
1.00 The Great Heep
2.00 Garfield In Paradise
3.00 Smurfs
3.30 Fox's Peter Pan and the Pirates
4.00 Scooby Doo, Where Are You?
4.30 Tiny Toon Adventures
4.59 Pat Francis 60 Second Workout
COPTYD
5.00 Drexell's Class
5.30 Loving
6.00 Fresh Prince Of Bel Air
6.30 Duet
INTEKENARE
7.00 Smokey and the Bandit
9.00 Best Seller
10.40 Paris-le-Cap
11.10 Worth Winning

DINSDAG 14

- TV1**
5.55 Oggendboodskap
6.00 GMSA
9.00 CTV
9.30 Toppsport
11.30 Santa Barbara
12.00 Larry King
1.00 Headline News
1.30 Business Day
2.03 Griet en Vaalplet
3.30 Tamboeroekiem
3.35 Dr Kleiman se Kaskenades
4.00 Dis Waar
4.05 Die Ander Ek
4.30 Takkies
5.00 Santa Barbara
5.30 Rustelose Jare

- 5.57 Kompas
6.00 6 on 1
6.30 James Last In Berlin
7.00 Agter Elke Man
8.00 News
8.30 Agenda
9.00 Rescue 911
10.00 News
10.05 Film: P'Tang, Yang, Kipperbang - Schoolboy Alan (John Albasiny) has three dreams in 1948: that there will be world peace, that England will win the ashes, and that he will get to kiss his classmate Ann (Abigail Cruttenden). None of his dreams come true, but he learns to face reality. Director: Michael Apted.

CCV

- 11.00 Creche of the Air
12.00 Telerama
12.30 Sharp - Educational series
1.00 Ngomqgibelo / Ka Mokebela
2.00 S26
2.30 School Talk
3.15 Athletics Training
3.45 Who Saw That - Introduction to TV productions
4.00 C.O.P.S. - Animated science fiction
4.30 Days of Our Lives - Soap opera
5.30 The Bold & The Beautiful
5.57 Devotion
6.00 Ripley's Believe It or Not
6.30 Drive-O-Maniac - Game show
7.00 News
7.30 In Depth
8.00 Alien Nation - Futuristic action series by Kenneth Johnson, creator of 'V'
8.00 Velaphi II (Nguni); Tsa Sechaba (Sotho)
8.55 News Update
9.01 Petrov 1 - Four-part mini-series on a Soviet agent who defects to the West.
10.00 Taurus Rising - Drama series
11.30 CNN International News

M-NET

- INTEKENARE**
10.30 Revenge
12.29 60 Second Housecalls
12.30 The Amazing Animal Show
1.00 Puss in Boots
2.30 Garfield
3.00 Smurfs
3.30 Fox's Peter Pan and the Pirates
4.00 Scooby Doo
4.30 Tiny Toon Adventures
4.59 Pat Francis 60 Second Workout
COPTYD
5.00 Blossom
5.30 Loving
6.00 Midnight Caller
INTEKENARE
7.00 Dreamer
9.05 Supersport: Best of English Soccer
10.00 Supersport: Atletiek, Paris-le-Cap
11.30 A Touch of Infidelity

WOENSDAG 15

- TV1**
5.55 Morning Message
6.00 GMSA
9.00 CTV
9.30 Toppsport
11.30 Santa Barbara
12.00 Larry King
1.00 Headline News
1.30 Business Day
2.03 Griet en Vaalplet
3.30 Tamboeroekiem
3.35 Dr Kleiman se Kaskenades
4.00 Dis Waar
4.05 Die Ander Ek
4.30 Takkies
5.00 Santa Barbara
5.30 Rustelose Jare

- 5.57 Kompas
6.00 6 on 1
6.30 James Last In Berlin
7.00 Agter Elke Man
8.00 News
8.30 Agenda
9.00 Rescue 911
10.00 News
10.05 Film: P'Tang, Yang, Kipperbang - Schoolboy Alan (John Albasiny) has three dreams in 1948: that there will be world peace, that England will win the ashes, and that he will get to kiss his classmate Ann (Abigail Cruttenden). None of his dreams come true, but he learns to face reality. Director: Michael Apted.

CCV

- 11.00 Creche of the Air
12.00 Telerama
12.30 Sharp - Educational series
1.00 Ngomqgibelo / Ka Mokebela
2.00 S26
2.30 School Talk
3.15 Athletics Training
3.45 Who Saw That - Introduction to TV productions
4.00 C.O.P.S. - Animated science fiction
4.30 Days of Our Lives - Soap opera
5.30 The Bold & The Beautiful
5.57 Devotion
6.00 Ripley's Believe It or Not
6.30 Drive-O-Maniac - Game show
7.00 News
7.30 In Depth
8.00 Alien Nation - Futuristic action series by Kenneth Johnson, creator of 'V'
8.00 Velaphi II (Nguni); Tsa Sechaba (Sotho)
8.55 News Update
9.01 Petrov 1 - Four-part mini-series on a Soviet agent who defects to the West.
10.00 Taurus Rising - Drama series
11.30 CNN International News

M-NET

- INTEKENARE**
10.30 Happy New Year
12.00 60 Minutes: It's a Boy
12.29 60 Second Housecalls
12.30 Supersense
1.00 Caveman
2.25 Blondie's Second Wedding Workout
3.00 The Smurfs
3.30 Fox's Peter Pan and the Pirates
4.00 Scooby Doo
4.30 Tiny Toon Adventures
4.59 Pat Francis 60 Second Workout
COPTYD
5.00 Three's Company
5.30 Loving
6.00 Get A Life
6.30 Dear John
INTEKENARE
7.00 Ghost Story
9.00 Lady Chatterley's Lover
10.40 Paris-le-Cap
11.10 Supersport: Krieket

DONDERDAG 16

- TV1**
5.55 Oggendboodskap
6.00 GMSA
9.00 CTV
9.30 Toppsport
11.30 Santa Barbara
12.00 Larry King
1.00 Headline News
1.30 Business Day
2.03 Daphne en die Dollyn
3.30 Walter, die Wasbeor
4.00 Dis Waar
4.05 Die Tweede Vrou
5.00 Santa Barbara
5.30 Rustelose Jare
5.57 Kompas
6.00 6 on 1
6.35 Brakanjan en die Drie Musketers
7.00 Anede (3) - Heruitsending van die dramareëks oor Boerekringsgevangenes op St Helena en hul gesinne tuis.
8.00 News
8.30 Agenda
9.00 Die Golden Girls - Sitcom series with Beatrice Arthur, Rue McClanahan, Betty White and Estelle Getty
9.30 Night Court - Comedy series

- 10.00 News
10.05 Diagonal Street
10.30 Melba
11.30 The Great Rift

CCV

- 11.00 Creche of the Air
12.00 Telerama
12.30 Moving On - The Facts of Life
12.45 Road to Health
2.00 Ntome Tsebe
2.30 School Talk
3.15 Athletic Training
3.45 Mazondl's Shop

M-NET

- INTEKENARE**
10.30 The Fourth War
12.00 60 Minutes: Minister of Foreign Affairs
12.30 Supersense
1.00 The Toy
2.40 Charlie Brown
3.00 Smurfs
3.30 Dennis The Menace
4.00 Scooby Doo
4.30 The Wide World Of Kids
4.59 Pat Francis 60 Second Workout
COPTYD
5.00 Charles In Charge
5.30 Loving
6.00 The World of Panasonic
6.58 Hyperama Pricofinders
INTEKENARE
7.00 Lifestyles of the Rich and Famous
8.00 Talk On M-Net At Eight: Phil Donahue
9.00 Cloak and Dagger
10.45 Paris-le-Cap
11.15 Supersport: Krieket
12.15 Short Circuit II

KAN jy dit glo? In Januarie 1992 gee CCV (die ou TV2 en 3 vir swart mense) in die aandnuus om 7nm prominente dekking aan 'n belangrike ANC-nuuskonferensie vroeër die dag - terwyl TV1 in die hoofnuus om 8nm dit eenvoudig verswyg.

Was dit 'n glip? Dis tog ondenkbaar dat selfs die SAUK in dié nuwe opwindende tye van Kodesa, onderhandelinge en die bou van 'n nuwe SA steeds vasdoek aan die apartheidspraktyke wat die laaste drie dekades deur die Broederbondbeheerde organisasie ingestel en toegepas is. Maar dis soos dit gelyk het.

Die oggend hou die ANC 'n perskonferensie wat onder andere deur topleiers soos Pallo Jordan, die inligtingshoof, en Steve Tshwete, die organisasiehoof, toegesprek is. Dit gaan oor die reëlings vir die viering van die ANC se tagtigste verjaardag op 8 Januarie, en veral die hoofsaamtrek in Bloemfontein, waar die ANC in 1912 gestig is.

'n Belangrike aspek is dat talle politieke organisasies binne en buite SA genooi is om dié historiese gebeurtenis by te woon. Dit sluit selfs regse en verregse organisasies soos die KP en die AWP in - en selfs die mees onervare junior joernalis sal kan insien dat dié omstrede aspek op sigself groot nuus is, laat staan nog die nuuswaarde van die konferensie self.

Dit is toe ook hoe CCV en selfs TSS dit in die aandnuus in swart tale aanbied - prominent en breedvoerig met Jordan en Tshwete aan die woord. Maar in die hoofnuus op TV1 - kennelik basies nog op wit mense gerig - word geen woord daaroor geryp nie. Blanke SA en talle andere is in onkunde gelaat oor nuwe inisiatiewe van die ANC.

Ongelukkig, maar waar. Onnodig om te sê al die Sondag- en Maandagkoerante het die nuus gedra - terwyl regse kringe wóënd teruggekak het dat hulle nie in die ANC se uitnodiging belangstel nie.

MAAR DIT was nie al wat my verlede naweek laat regop sit en die SAUK se rol in die bekendstelling of ignorering van belangrike en sensitiewe sake in dié historiese oorgangsfase laat bevraagteken het nie.

Kort voor die nuus om 7nm op CCV skakel ek in op 'n "dokumentêre" program in Afrikaans op TSS. Dit gaan oor die Ciskei.

Tot my verbasing word Lennox Sebe, die voormalige "president", 'n hele paar keer aan die woord gestel. Dit was 'n toonbeeld van die SAUK se klassieke propagandistiese indoktrinasië-programme deur soveel jare heen.

Die propagandastem van die verteller dreun stadig en ernstig voort met sy sprokiesverhaal - die valse mite van die ontwaking en geboorte van 'n nuwe Afrikaastate volk.

Dit eindig met beelde van die onafhanklikheidsviering in Bisho in die jaar 1983 - 'n heruitsending, dus, van 'n ou dokumentêre verslag van byna negge jaar gelede.

Daar is niks verkeerd met heruitsendings van sekere ou programme nie. Maar tog sekerlik nie sommer enige ou gemors nie - en wat die heruitsending van ou politieke programme betref, moet mens juis dubbel versigtig wees.

Wie by die SAUK was so gek en onbewus van wat om hom/haar aangaan, dat hy/sy dit laat beelddsaai het?

Mens sou dink die SAUK se mense sou vandag skaam wees om die land en sy mense weer aan hul vrotsige programme en verdraaiings te herinner. Ek het gedink dié dié soort programme wat êrens diep agter slot en grendel weggesteek word. Daar is dié slegs toeganklik vir navorsers en die makers van dokumentêre as hulle aan toekomstige geslagte wil verduidelik hoe 'n magsgroep soveel jare lank daarin geslaag het om die bevolking te belieg.

STEL JOU voor: in die jaar of twee onmiddellik ná die ineenstorting van Duitsland in 1945 word aan die Duitse volk oor die radio en TV ou, vooroorlogse programme van die propagandaminister Joseph Goebbels heruitgesaai asof intussen niks gebeur het nie, asof Nazisme steeds bestaan en nie totaal misluk het nie.

Met die heruitsending oor die Ciskei is die kyker

nie eens aan die einde ingelig oor die meer onlangse gebeure nie. Daar is nie uitgespel dat die Ciskei se "onafhanklikheid" 'n produk van apartheid was nie. Of dat die regering self al twee jaar gelede die mislukking van apartheid erken het en hulle tot een Suid-Afrika verbind het nie.

Ook is nêrens vertel dat Sebe sy land en mense uitgebuil, besteel en tot korrupte bankrotenskap gedryf het nie. Of dat hy as 'n politieke rampokker omvergewerp is en al byna twee jaar in weelde onder regeringsbeskerming in Pretoria woon nie omdat hy die woede van sy eie mense vrees.

Hoe verward moet blankes en veral Afrikaners nie wees nie as hulle vandag na dié ou propaganda kyk op 'n tydskrif dat rondom hulle alles afgetakel word wat in die dokumentêre met stroopsoet pretensie deur die verteller bewierook word.

VERLEDE SONDAGAAND was daar ook 'n derde program wat skerp kritiese vrae by mens laat ontstaan het - al was dit een van die treffendste politieke dokumentêre wat nog op die SAUK-TV verskyn het, een vol menslike patos, hartseer en weemoed.

Dit was 'n 55 minute lange program op TV1 oor Distrik Ses. Dit was meesleurend, want behalwe vir reg in die begin en aan die einde is dit nie deur 'n verteller doodgepraat nie. Die oud-inwoners van Distrik Ses self het hul verhaal sonder onderbreking vertel, met die leed en lyding wat diep in hul stemme en oë lê.

Dit was gewys is, was roerend. Maar dit wat nie gebruik is gesê is nie, laat mens wonder.

Waarom is die woord apartheid nie een keer gebruik? Net in vae, algemene terme is verwys na "toe die beleid nog anders was".

Dit is verswyg dat dié deel van die NP se "finale oplossing" was om met gedwonge verskuivings regdeur Suid-Afrika drie en 'n half miljoen mense van hul grond en huise te verdryf.

Dit is verswyg dat PW Botha in 1966 persoonlik as die antwoordelike minister dié finale bevel vir die vernietiging van Distrik Ses gegee het.

Niks is gesê van die lang agterhoede-gevege, proteste en afvaardigings na die regering tot in 1979 om Distrik Ses nog tot op die laaste dag te probeer red nie. Waarom is regeringslede van destyds - verskeie kabinetslede en FW de Klerk was toe al in die parlement - nie gevra om die besluit te verduidelik nie?

Mens het ook vrae oor die NG Kerk, wat destyds in sewe tale geswyg en die verskuiving moreel ondersteun het.

Dit is nogal ironies dat dié programme uitgesaai is net 'n dag of nadat die ANC die SAUK se beheerraad skerp gekritiseer het. Die ANC het gevra dat die SAUK onder die beheer geplaas word van 'n tussentydse raadplegende komitee as onderdeel van 'n tussentydse regering.

Slegs dán "sal die land se bewoners behoorlik ingelig word sodat hulle hul demokratiese reg as burgers kan uitoefen om aan die debat en besluitneming oor hul toekoms te kan deelneem", sê die ANC.

Maar die vraag is: Hoe kan veral wit Suid-Afrikaners oor die toekoms besluit as die SAUK se programme die verlede verdraai of verswyg?

ENKELE MINUTE nadat ek dié artikel geskryf het, skakel ek TV1 aan. Dit wys die laaste paar sekondes van 'n toneel waarin swart mense - slagoffers van die verskuiving van 'n gemeenskap - hartroerend sing. Dan begin Adrian Steed die betrokke minister, Jacob de Villiers, skerp onderderva oor die morele skuld van die verlede en die herstel van dié onreg in die toekoms.

Die beeldmateriaal van die program en die beelde vooraf is vir die Black Sash geproduseer - en die gebruik daarvan is 'n ongekende stap vir die SAUK. 'n Kollega wat na die program gekyk het, sê dit was so aangryplik en aandoenlik dat hy wou huil.

Volle punte vir die SAUK vir dié Agenda-program. Dit onderstreep 'n belangrike faktor: die fundamentele verskil in aanbeding en produksie deur mense buite die SAUK-kader wat die realiteite en ongeregthede anders beleef en sien as selfs 'n verligte, hervormde SAUK.

- 2.30 School Talk
3.15 Need to Know: Joe the Pharmacist
3.35 Dealing with Dogs
3.45 ECI - For the Handicapped
4.00 Exozosh' Ikada, Imibala (Nguni); Leřasa La Rena (Sotho)
4.30 Days of Our Lives
5.30 The Bold & The Beautiful
5.57 Devotion
6.00 Shell Road to Fame
6.30 Imalini
7.00 News
7.30 Sport
8.00 Gabriel's Fire - Police Drama Series
8.55 News Update
9.00 Film: The French Connection II - New York cop Popeye Doyle (Gene Hackman) smashes a heroin ring in Marseille. With Fernando Rey and Catherine Nesbitt. Director: John Frankenheimer.
10.30 Chris de Burgh - Live in Dublin
11.00 CNN International

M-NET

- INTEKENARE**
10.30 Short Circuit II
12.29 60 Second Housecalls
12.30 The Amazing Animal Show
1.00 Masters of the Universe
3.00 The Smurfs
3.30 Dennis The Menace
4.00 Scooby Doo, Where Are You?
4.30 Mac and Mutley
4.59 Pat Francis Workout
COPTYD
5.00 Amen
5.30 Loving
5.58 Hyperama Price Busters
6.00 The Wonder Years
6.30 The Simpsons
INTEKENARE
7.00 Worth Winning
8.56 Hyperama Pricofinders
9.00 Revenge
10.35 Paris-le-Cap Tyden
11.05 Wall Street
1.10 The Fourth War
2.40 Happy New Year
*** Supersport: Boks

- 11.00 Creche of the Air
12.00 Telerama
12.30 Sharp - Educational series
1.00 Ngomqgibelo / Ka Mokebela
2.00 S26
2.30 School Talk
3.15 Athletics Training
3.45 Who Saw That - Introduction to TV productions
4.00 C.O.P.S. - Animated science fiction
4.30 Days of Our Lives - Soap opera
5.30 The Bold & The Beautiful
5.57 Devotion
6.00 Ripley's Believe It or Not
6.30 Drive-O-Maniac - Game show
7.00 News
7.30 In Depth
8.00 Alien Nation - Futuristic action series by Kenneth Johnson, creator of 'V'
8.00 Velaphi II (Nguni); Tsa Sechaba (Sotho)
8.55 News Update
9.01 Petrov 1 - Four-part mini-series on a Soviet agent who defects to the West.
10.00 Taurus Rising - Drama series
11.30 CNN International News

M-NET

- INTEKENARE**
10.30 Happy New Year
12.00 60 Minutes: It's a Boy
12.29 60 Second Housecalls
12.30 Supersense
1.00 Caveman
2.25 Blondie's Second Wedding Workout
3.00 The Smurfs
3.30 Fox's Peter Pan and the Pirates
4.00 Scooby Doo
4.30 Tiny Toon Adventures
4.59 Pat Francis 60 Second Workout
COPTYD
5.00 Three's Company
5.30 Loving
6.00 Get A Life
6.30 Dear John
INTEKENARE
7.00 Ghost Story
9.00 Lady Chatterley's Lover
10.40 Paris-le-Cap
11.10 Supersport: Krieket

DIE MAN

WAT DIE TEOLOË VAN VOOR LAAT BEGIN HET

Suid-Afrika het so pas een van sy voorste teoloë aan die Princetown Universiteit in Amerika afgestaan. **Prof Wentzel van Huyssteen**, hoogleraar in Bybelwetenskap aan die Universiteit van Port Elizabeth, is aangestel as Princetown se eerste James I McCord-professor in die Teologie en die Wetenskap. **Ferdinand Deist**, 'n vriend en oud-kollega, vertel meer oor dié briljante en veelsydige man

WENTZEL VAN HUYSSTEEN se vertrek na Princetown is gelukkig nie 'n emigrasie nie, maar (voorlopig) 'n langerig-tydelike verblyf in die VSA, van waar hy jaarliks sal terugkom om sy kennis met Suid-Afrikaners te deel.

Sy paadjie het van die Stellenbosse Kweekskool gekronkel na die Vrye Universiteit van Amsterdam (VU) - Heimat van die meeste nagraadse studente van die NG Kerk sedert omstreeks 1920. Maar teen die tyd dat hy by die VU aangekom het, was dit nie langer die teologiese skool van Kuyper en Bavinck nie. Sy promotor, Berkouwer, was al hier te lande bietjie verdink van "liberalisme". Dit was nie die VU wat hom die meeste gestimuleer het nie. Die man wie se denke hy vir sy proefskrif van nader wou bestudeer, was Wolfhart Pannenberg, die sistematiese teoloog (wat die studie van dogma en etiek behels) van München wie se boeke Offenbarung als geschichte en Grundfragen der systematischen Theologie toe opslae gemaak het.

Terug in Suid-Afrika in 1971 was Van Huyssteen 'n profeet ongeërd in sy vaderland. Ons was in die middel sewentigerjare besig om oor apartheid en sy skriftuurlikheid te redeneer en om ons oor ons toenemende isolasie te bekommer. Ons het nie juis veel sinigheid gehad aan wysgerige bespiegeling nie. En Van Huyssteen het huis toe gekom met 'n sak vol vrae oor die legitimititeit van teologiese denke oorbaupt.

SOMMIGE TEOLOË het gereken hy hou hom met die randprobleme van die teologie besig en dat hy nie betrokke genoeg is by die "sake van die dag nie". Intussen - so sou baie van ons 'n dekade later agterkom - was hy met die hart van die teologie besig: die rasonele houdbaarheid - en derhalwe die geloofwaardigheid - van teologiese uitsprake, iets waarvoor teoloë hulle dekades lank in Suid-Afrika nie oormatig moeg gemaak het nie. Dié sorgeloosheid van teoloë oor die grondslag van hul eie denke het gemaak dat die teologie gaandeweg een van die vakgebiede geword het wat om tradisionele redes op universiteitskampusse geduld is, maar nie juis ernstig opgeneem is nie.

Solank die teologie aanspraak kom maak op algemene eerbied omdat Suid-Afrikaners oor die algemeen redelike kerkmense was, het die vakgebied 'n aansienlike magsbasis en teoloë 'n aansienlike bedingingsmag gehad. Maar toe Afrikaanse teoloë sedert die laat sestiger-

jare uit vele monde begin praat het oor sake soos biologiese evolusie en apartheid, het dinge dramaties verander. Die teologie, wat vroeër gerespekteer is bloot omdat dit teologie is, het nou onder die spervuur begin kom. Sommige het die Bybel sus en ander so uitgelê. Wat gister Godsgebod was, was vandag kettery en sonde. Ons het gestry oor die geldigheid van die tradisionele "teologie van bo" teenoor die "teologie van onder", soos die bevrydingsteologie dit bepleit het. Maar ons het nie regtig gevorder nie - en dit meestal aan die ideologiese verkooptheid of blote moedswilligheid van die ander toegeskryf.

IN DIE DAMPKRING van die Bybelwetenskappe het mense koppe begin stamp oor metodes van Bybeluitleg en het die is- en is-nie-stryd hewig begin woed in konferensies en seminare: moet 'n mens die Bybel met dié metode of dáárdie resepuitleê? Klassieke metodes is afgestof en skerper gevul. Nuwe metodes is van oorsee ingevoer en uit die kiste gepak: strukturalisme, holisme... die hele lot. Teoloë wat van die "ander" kamp was, is van dwaalleer verdink omdat hulle nie "regsinnig" was nie, of van agterlikheid, omdat hulle nie die nuutste metode op die mark kon hanteer nie.

Kortom, in Afrikaanse kringe het die teologie sedert die laat sestigerjare in moeilike vaarwaters beland. Daar was werklik 'n legitimiteitskrisis.

DIS HIER waar Van Huyssteen 'n reusagtige bydrae in Afrikaanse teologiese geleerde gelewer het wat ons in die post-apartheidsera kan help om huis skoon te maak en weer te help opbou.

Na my wete is hy die eerste Afrikaanse teoloog wat hom pertinent met kenteoretiese en wetenskapsteoretiese vrae besig gehou het. Sedert 1969 het 'n konstante reeks publikasies in vaktydskrifte verskyn wat uiteindelik in 1986 uitgeloop het op sy bekroonde boek Teologie as kritiese geloofsverantwoording, wat deur die RGN uitgegee is.

HY HET ONS GELEER om verby ons sekerhede en resepmatige metodes terug te vra tot agter ons veronderstellings, tot by die wortel van die wyse waarop ons dink: Waarom bevredig sekere vorme van argumente ons? Waarom verskil ons regtig van ander mense? Waarom gebruik ons bepaalde uitlegkundige metodes? Waarom doen ons teologie soos wat ons dit doen? Wanneer is 'n teorie werklik genoegsaam gegrond om

Prof Wentzel van Huyssteen

rasioneel aanvaarbaar te wees? Die antwoorde op dié soort vrae lê, sover dit ons destydse manier van doen betref, meestal versteek in die skool- en universiteitsopvoeding wat ons gekry het. Daarom het ons ons uitgangspunte altyd as vânselvsprekend korrek aanvaar. Maar terselfdertyd het ons met 'n anomalie saamgeleef: terwyl ons geraas het teen die positivisme van die natuurwetenskappe (net die feite, of dit wat die mens deur sy sintuie kan waarneem, kan die grondslag van kennis vorm), was ons eie denke deurdrenk van die positivisme.

Dis nie dat positivisme "sonde" is nie, maar ons het nie geweet dat ons met die pik en die graaf in die Bybel en die Christelike tradisie aan die delf is nie. Dit was ons positivistiese ingesteldheid wat ons so seker gemaak het van onself en so onverdraagsaam teenoor ander. Dis ons positivistiese koppe wat ons so oor metodes laat stry het...

VAN HUYSSTEEN het voorgestel dat ons min of meer voor begin en ons denke self ontleed. Hy wou van voor af kyk na die verhouding tussen geloof en rede (die tema van sy proefskrif) en opnuut vra hoe geloofsuitsprake van stellings in rasoneel geregverdigde teorieë verander kan word. Hy het opnuut respek gevra vir geloofservaring (wat meer as 40 jaar lank in die Afrikaanse kerke stof vergader het) as 'n geldige bron van inligting oor die vierde dimensie van die werklikheid, en gewys op die inherente beeldsprakige en metaforiese karakter van geloofstaal. Geloofstaal "verwys" nie na die werklikheid van God soos omgangstaal dit doen nie, maar gebruik omgangstaal om in beeldspraak en metafoer oor God en die vierde dimensie van die werklikheid te praat.

God self is nie handtastelik die "objek" van geloofstaal nie. Die Bybel en die teologie maak God daarom nie "beskikbaar" nie. Dit gaan eerder oor onregstreekse verwysings na die onsigbare dimensie van ons werklikheid.

GELOOFSTAAL - waaruit die Bybel ook bestaan - kan daarom nie as blote objektaal of verwysingstaal verstaan word nie, soos ons dit tradisioneel gedoen het. Daarom is teologiese teorieë (vroeër dogmas) ook onafgerond en voorlopig, altyd oop vir korreksie.

Maar geloofstaal is ook nie bloot 'n onsinnige, objeklose meditasie nie - soos die logiese positivistiese ons wou maak glo. Geloofstaal het 'n reële verwysingspunt en objek van bespreking. Dit wys wel indirek, maar nie daarom minder reël nie, na God en die werklikheidsdimensie waarin Hy beweeg - daarvoor staan die realiteit van geloofservaring borg. Maar juis omdat daar geen regstreekse "vertoning" van God is nie en omdat daar geen taal beskikbaar is om ondubbelsinning oor iets meer as die sigbare werklikheid te praat nie, is die taal van geloof - en daarmee ook die teologie - nooit 'n replika van die ervaring of van Godskennis nie.

Van Huyssteen het verdraagsaamheid en kritiese gesprek moontlik gemaak in die teologie. Eienaardig genoeg: dit wil voorkom of Bybelwetenskaplikes in Suid-Afrika hom oor die algemeen ernstiger opneem as sistematiese teoloë.

Feit is egter dat sy bydrae 'n verskil gemaak het in teologiese besinning voor en ná 1973 - die datum waarop hy aan die Universiteit van Port Elizabeth as professor in Bybelkunde aangestel is.

DAT PRINCETON WENTZEL bo tientalle ander flink aansoeke uitgekies het, getuig nie net van hul skerp ore wat die wêreld deurwaad het nie, maar ook van die kwaliteit teoloog wat Suid-Afrika kwyt is. Gelukkig het hy nie vertrek sonder om sy kwota nagraadse studente agter te laat nie - en ons gaan hulle nodig hê in die Nuwe Suid-Afrika.

Dit bly egter jammer dat ons eie konteks nie regtig ruimte het vir iemand wat hom in die fyn teorie interesseer nie. Aan die universiteite word ons al hoe meer gedruk om "job training" te doen. Ons word al hoe meer resepteerders eerder as denkers. Of ons later skoon gedink gaan kry, sal die tyd moet leer.

(Prof Ferdinand Deist, Oud-Testamentikus aan Unisa, is van vanjaar af verbonde aan die departement van Semitiese Tale, Universiteit van Stellenbosch.)

die persoon wat my
die meeste
beïnvloed het

Robert van Tonder

die jeug is oningelig oor

PAUL KRUGER

deur ROBERT VAN TONDER,
leier van die Boerestaat Party

OMDAT die jeug van vandag nie meer geskiedenis op skool leer nie, altans geen Boereskiedenis nie, is hulle amper totaal afgesny van hulle werklike volkshede. Ek vind, met my besoeke aan universiteite (waar ek so by wyse van uitsondering 'n spreekbeurt gegun word) dat studente ná die toespraak na my kom en bieg dat hulle niks weet van die feite wat ek meegedeel het nie. So is ons jeug onkundig oor die werk en lewe van Paul Kruger, behalwe natuurlik vir 'n potsierlik verdraaide weergawe van sy lewe om in te pas in die denasionalisering-breinspoeling wat toegepas word om die "Nuwe Suid-Afrika" te bevorder.

En dit is so bitter jammer, want daar is so baie te leer uit die lewe van die grootste Boer wat ooit gelewe het.

Die rigsnoer wat Paul Kruger vir my is, lê veral in die tydperk van sy lewe toe hy ons Boere se vryheid weer moes herwin teen skynbaar onmoontlike oormagte. Omdat die geskiedenis hom amper letterlik herhaal, put ons Boere vandag steeds ons grootste inspirasie uit Kruger se dade.

Die toestand vandag in die Boerestaat (Transvaal, Vrystaat en Vryheid) stem ongelooflik ooreen met die toestand in Kruger se tyd toe die Britte ons land gesteel het. Dit was in 1877 toe 'n liberale Cape Dutch predikantjie in die presidentstoel in Pretoria gesit het. TF Burgers, wat nie alleen Transvaal weggegee het nie, maar wat selfs 'n partytjie vir die Britse anekseerders gehou het. Na sy lafhartige daad het hy soos 'n groot speld verdwyn om gelukkig nooit weer van gehoor te word nie.

As gevolg van sy papbroekigheid het die Britte Transvaal deeglik beset. Hulle het al ons dorpe met garnisoene beheer. Hulle het die kommunikasieweë en die regeeringsmasjinerie gedomineer en -soos so dikwels in die geskiedenis gebeur -het baie dominees agter die heersers aangehol en die Britte gehelp teen ons Boere. Paul Kruger moes op die buitenste rande beweeg om sy volk weer aan die gang te kry. Die Boere was moedeloos en gedemoraliseer en baie het maar tou opgegooi.

Maar Kruger het my geleer dat hindernisse net daar is om oorwin te word. 'n Volk sterf nie sommer omdat 'n paar verraaiers hulle ingeloop het nie. Hy het vier jaar nodig gehad om ons Boere tot weerstand op te vorder en hy moes dit alles doen buite die regeringsentra, buite die dorpe, sonder enige kommunikasie-middele, sonder 'n weermag en teen die

gereg, want die Britse polisie was gedurig op sy spoor.

Vandag is ons Boere in presies dieselfde posisie, alle koerante is vyandig, die media is deur die bank hensop-liberaal, dit wil sê die radio, TV, letterlik al die koerante, die universiteite, die kerke (met rare uitsonderings) die handel en selfs tot die skole.

Almal probeer die Boerevolk breek om sy land te kan besteel. Net soos vir Kruger se tyd se mense het die taak amper onmoontlik gelyk en duisende het maar gehensop. Maar Kruger het geduldig gearbei. Hy het drie deputasies na Engeland gelei om die Britte te waarsku voordat hy militêr opgetree het, maar toe hy uiteintlik slaan, het hy vernietigend geslaan. Bronkhorstspuit, Laingsnek en Majuba.

Vandag moet ons Boere weer van buite af optree. Al die media-middele is in vyandige hande en die polisie en weermag word teen ons ingespan. Maar ten spyte van hulle oormag aan geld en magsmiddele is dit ons Boere wat al sterker word en die liberale regering wat al swakker word in so 'n mate dat die pienk president al so uitgebak is onder sy eie mense dat hy 2 000 soldate en 2 000 polisiemanne nodig het om 'n klein vergaderinkie op 'n klein dorpie toe te spreek. President Pienk Frikkie het die TF Burgers van ons tyd geword. Die super-verraaier wat agter die groot wêreldmagte en die groot geldmagte aanhol.

Die besondere visie van Paul Kruger word die beste geïllustreer deur sy skepping van die Wildtuin. Kan ons vandag ons enigins indink hoeveel moed dit moes geveerg het om in daardie dae, toe almal wild geskiet het waar en wanneer hulle wou, 'n geweldige gebied af te sonder en wildjag daar te belet? Ek meen dat Kruger seker vir 'n paar jaar ontsettend onpopulêr moes gewees het. Tog het hy deurgedruk en vandag sit ons met 'n natuurskat van onberekenbare waarde.

Dis minder bekend dat as dit van Kruger afgehang het, die Engelse Oorlog moontlik verhoed kon gewees het. Hy het tot die einde gewaarsku, maar die nuwe staatssekretaris Francis Reitz en die verraderlike nuwe Cape Dutch staatsprokureur Jan Smuts het nie die wysheid besit nie en die ultimatum was hoofsaaklik hulle werk.

Kruger se waardige en statige gedrag in Europa het ons Boerevolk 'n wêreldaansien besorg in so 'n mate dat die woord en begrip "Boer" tot vandag 'n ereplek in Europa het terwyl die sintetiese skeppings soos "Afrikaner" en "Suid-Afrikaner" onbekend en niksseggend is.

DOCTOR TO RUN PAARL BASED WORKERS' CLINIC

The Food Workers' Medical Benefit Fund is a joint Worker/Management Fund providing health care for food workers in the Western Cape.

As part of its service to its members, the Fund has run a General Practise clinic since 1981. The Clinic is situated at the Food and Allied Workers' Union offices in Paarl. The Fund is looking for a doctor to run the clinic.

The doctor is required to:-

1. Run a general practice/primary health care clinic for workers and their dependants.
 2. Run factory based clinics for chronic illness patients.
 3. Run occupational illness screenings and educational programmes.
- (possibilities for relevant research also exist)

Salary - negotiable

Car and travel allowance included.

Please contact Ian Mackenzie:

021-637-8789 o/h

789-2805 a/h

(or write to PO Box 21145, Durrheim, 7491)

ISLAM

TO THE WORLD TRUST

The doctrine of "Sonship" or any other partner or concept ascribed to the Almighty God is strictly forbidden in Islam.

The Holy Quran declares in Surh xviii. 1-4:

"In the name of God, Most Gracious, Most merciful.

1. "Praise be to God, Who hath sent to His Servant The Book, and hath allowed Therein no Crookedness:
2. (He hath made it) Straight (And Clear) in order that He may warn (the godless) Of a terrible Punishment From Him, and that He May give Glad Tidings To the Believers who work Righteous deeds, that they Shall have a goodly Reward,
3. Wherein they shall remain for ever:
4. Further, that He may warn Those (also) who say, "God hath begotten a son":
5. No knowledge have they of such a thing, nor Had their fathers. It is a grievous thing that issues From their mouths as a saying. What they say is nothing But falsehood.

We appeal to all people of intellect, people who use their faculties of reasoning and people who have a yearning for truth and true righteousness, to please fill in this coupon below for your free booklet called "What is Islam?" and post it to:

PO Box 2, Lotus River 7945.

Please send me my free booklet called "What is Islam?"

My name is

Address

Code

sex and cats

A SHORT STORY by KEVIN RITCHIE

Robin slowly lowered his Nikon. The photograph was brilliant, his lens capturing the split second when the female flung her head to her side.

"Did you see that?" he asked Candice, his voice hoarse with emotion.

She didn't reply.

He looked inquiringly over at her. She had her knees up on the car seat and her elbows resting on the car's dashboard. She turned slowly and looked at him.

"Yes," she said, removing her Ray Bands. Her eyes shone brightly. He leaned over and kissed her full on the lips. She responded with an urgency that made him gasp. Just as quickly she pulled away.

"You're being naughty," she said.

"I know," he replied, his attention suddenly being drawn to movement outside their vehicle.

A male broke from the pride. He walked lethargically, his great mane dragging along the ground. The lion's stomach seemed too large as it swung beneath. The big cat's black tipped tail swept the earth behind it. It stopped two yards from the pride and looked directly at the vehicle. Robin and Candice were stunned. It had just gone 8:30 and the intense morning glare enveloped the male. The light seemed to project every inch of its being, the colours contrasting with each other in total union. Its mane seemed to be on fire. Robin realised how wrong he was. Although he had expected the lions to be relatively subdued and lazy, as animals in capture tended to be, they appeared to be unnaturally slow and disinterested. Their tatty appearance enhanced the impression as they viewed everything through almost closed eyes. This cat shattered this image as he stood, his hind twitching. Its magnificence and proudness was devastating. His eyes had become awake, their dull almost tawny colour taking on a deeper shade. They were almost rounder. The animal stooped silently to the ground and lay down.

"Oh God, Robin," Candice broke through the electricity in the car.

"I think the boy is getting agitated," Robin replied as he held eye contact with the male. The lion stared back at Robin, its eyes boring into him. They were partly concealed by the long grass bursting from the side of the road.

Time seemed to crystalize as both man and beast thought their own thoughts. A montage of images races through Robins mind. He could feel Candice next to him, he could feel her very core of existence. Her love for the untamed, her love for the free. Her understanding of the mechanisms as to what constitutes life. Her unflinching joy in discovering and experiencing. He was sure what he felt for her was the pinnacle in human bonding. She understood as she slowly took his hand and pressed against it.

Robin wanted her now. The intensity of the desire surpassed anything he had ever felt before. He wanted to make love to the greatest testament of a woman he had known in front of the King of all beasts.

They had arrived early, as soon as the park opened. Being a week day morning they had correctly assumed they would have the park to themselves. The black man at the entrance registered surprise at their arrival, although he never said anything. The wardens busy with coffee next to one of their bakkies took no note of them. It was a magnificent morning, the highveld glare cutting through the air like an alien blanket.

Considering the relatively inexpensive entrance fee and the Lion Park's close proximity to central Johannesburg, Robin was surprised more people had never seen a live lion.

"I want to make love to you here... Now." Robin's voice cracked as he turned to face Candice. She was staring at him, an expression of total surprise on her face. She turned red. He had never been so direct before. It was always her who had to initiate their moments of passion.

"What, are you insane?" she said, nearly unable to suppress her laughter. "Somebody will see us... and anyway it's shit to do it in the car."

"I'm not talking about doing it in the car."

She stared at him. "You can't be serious." The silence was deafening. "You are serious, are you?" she prompted.

"Uh, hu."

"Jesus."

"Why not. As long as we are next to the car we should be okay. Anyway they are only going to..." His voice broke off as it struck him that the lions hadn't been fed yet.

They had half and hour before the wardens arrived. A feeling of pure adrenalin raced through his body.

"C'mon let's do it, c'mon." He held her by both shoulders and looked intently into her face.

Candice swallowed hard. It was crazy. "You are scared, aren't you? This is maybe as close as you are going to get to ... taking Africa. To have it explode inside you." Robin's eyes were wild.

The sentence hit home. The experience would undoubtedly be a precedence in her life. She could not not do it. The acceptance was total. They clasped each other and kissed deeply.

"We musn't waste time," Robin mumbled pushing her away, his breath uneven and rasped.

A dead serious expression swept his face. "Now listen, I am going to get out," he turned and looked at the cat, it lay still in the grass, its eyes almost closed. Its tail brushed lazily behind it. He looked again at Candice.

"Go around the car to your side. When I have come around, get out slowly. We will

do it vertically for once." She was staring at him, her eyes burning insanelly.

"Do you understand why I want to do this? It's for you."

She nodded silently.

"Go and do it," she broke the silence.

He kissed her quickly and looked back at the cat. It was probably six or seven feet away from the vehicle, in direct line to the passenger door. Robin slowly clasped the handle and opened the door an inch. It creaked. "Christ," he said. The cat took no notice. Robin inched the door open and climbed out. He stood rooted to the spot as the cat looked. Its eyes opened. Robin shook and clasped the door. Not believing he was doing it he moved sideways. The male's eyes changed colour, its tail going still. Robin moved another step sideways, his hand going white from clasping the door frame so tightly.

The lion looked at Robin. A ball of fear moved down Robin's throat: This was a kind of fear that Robin had only experienced once before. It was death staring him in the face again. He shuddered as he realized he was stripped of everything. The cat had no care for the fact that he might drive a BMW, or that he was making a lot of money on the horses. The cat didn't even give a damn that he was seeing a woman most men could only dream of. All that was civilized; all that was of power in the Western world, was like a feather in a gale. The cat only saw Robin for what he was. An entity of flesh and bone. An animal, nothing more. It was man on beast.

Robin continued inching his way around the vehicle. Candice was totally fascinated by what she was witnessing. The lion's eyes changed from a thin yellow to a burning sun. She inhaled sharply.

"Robin," she whimpered, "Jesus, Robin get back in."

He had said something but she couldn't hear what it was.

She watched as he began moving again. Her mouth was completely dry as Robin's shirt moved across the side window. The denim dark with sweat. She glanced at the cat. Its expression had returned to that lazy, fuck you look.

Robin had now reached the bumper. He turned slowly, remaining facing the lion. He continued moving to her side, his backward movements inbalanced and jerky. Robin felt a rushing in his head. Everything became a mirror image slowed down a thousand times. He just wanted to get to Candice, his urge to run barely suppressed.

Almost in slow motion he was at her door.

"Get out... slowly," he rasped at her through the open window. He was looking intently at the cat. It lay disinterested. Candice forced herself slowly out the red Golf, its colour totally out of place in the park.

She held the door and stood still. Robin moved over to her, not breaking his eye contact with the lion for an instant.

Eventually he looked over at Candice. His breath was taken back. Her blonde, streaked hair clung to her 23 year old forehead and cheeks. She was totally flushed. Her sky blue eyes begged him.

"I love you so much," he said taking her face in his hands. He had never seen anything as beautiful. Her high cheekbones and flushed skin tone drew attention to her lips. Full and inviting. He ran his fingertips of his right hand underneath her chin, tracing her neck. He reached down and unclasped the knot tied in her white cotton shirt.

Candice moaned. She felt her heart contract as she looked at him. He wasn't overtly handsome. His dark wavy hair seemed alive as his eyes became as dark as coals. His face was burnt from the previous weekend when they had basked in the sun. She took both her hands and undid the front of his jeans. He shuddered as she took his manhood. He was watching the cat again.

She pressed against him biting into his chest. She tore off three buttons as she opened his shirt.

"Oh God, Robin," she mumbled.

He fumbled with her skirt, noticing for the first time that the car engine was still running. Robin felt himself disintegrate in emotion. Everything that he had ever been, everything that he was, everything that he would ever be, seemed to smash together in one instant of time. He pushed himself against her, unable to control his lust.

The lion moved. It was not fragmented motion. It was so fluid it seemed it could not be possible. Robin felt it. He threw his head up, catching Candice under the chin. She tasted the blood as she bit into her tongue. Candice had reacted even before Robin had lifted his head. So completely was she aware of her surrounding that she instinctively grabbed him by the front and fell back into the car, as she felt him tense.

Robin was janked forward, his mouth smashing against the door frame. His head snapped backwards as he fell inside on top of her. Out of the corner of his eye he saw the colours of the cat. Candice was making noises he had never heard before. She had wanted to scream but had gone past that point.

"My legs, my goddam fucking legs," his mind screamed.

For the first time Robin had an inkling as to what it must be like to be taken by the legs by a massive fish. He scrambled forward in the car, unintentionally shoving Candice further into the car. He screamed as his jean zip cut into his manhood. Candice grunted as he crashed against her.

Neither knew how they had managed to close the door. If it was them at all. The next thing they felt was the gently rocking car as the cat brushed against it. They stared out the window as the cat spun around, rooting on its hind quarters, its massive paws brushing past the window, its head crashing against the frame of the vehicle. The cat roared as its nose entered the window.

MC Botha

simptoom van onsekerheid

DIE AREND
MC BOTHA,
HUMAN EN ROUSSEAU
(R39.99)

JEAN LOMBARD

IN September 1989 is Nadine Gordimer genooi om 'n openbare voorlesing oor People's Literature by Vassar College in die VSA te hou. Tydens 'n bespreking met 'n kleiner groep studente het die kwessie van seksuele drif by politieke leiers ter sprake gekom, soos dit bv in haar eie werk na vore tree. Die name van Martin Luther King, die Kennedys en Allan Boesak is genoem. In dié tyd is Anton Lubowski in Windhoek doodgeskiet. Ek onthou dat ek toe al gedink het dat Lubowski se lewe boeiende romanstof sou kon uitmaak, juis vir 'n skrywer met 'n styl soos dié van Gordimer.

Terug in Windhoek in die begin van 1990, die jaar van Namibiese Onafhanklikheid, lees ek in die koerante en hoor 'n mens op straat hoe die intriges rondom Lubowski toeneem: die gerugte dat hy 'n Suid-Afrikaanse spioen sou wees; die skending van sy graf in Katutura; die moordsaak waarmee tot vandag toe nog geen vordering gemaak is nie, ensovoorts.

Die roman *Die Arend* deur MC Botha, waarin die naam Anton Lubowski prominent figureer, is nie 'n verhaal oor Lubowski se lewe nie. Sommige aspekte wat ter sprake kom, is op feitlikhede gegrond, by sy egskeiding en verhoudings met vroue,

die straat waar hy gewoon het en doodgeskiet is, ens. Maar die persoon van Lubowski en die rol wat hy in die politieke bevryding van Namibia gespeel het, kom nie aan bod nie. Voor in die roman staan daar ook: "Die name van sekere lewende en reeds oorlede mense in hierdie boek is bekend, maar hul karakteruitbeelding is geheel en al fiktief." In die aanpak van die roman is daar dus al iets teenstrydigs: enersyds gaan dit oor Lubowski, andersyds glad nie.

Die hoofkarakter is ene James, 'n Suid-Afrikaanse reisagent, wat 'n prys in 'n nasionale kompetisie gewen het. Dit word in Windhoek oorhandig, kort voor die verkiesing wat onafhanklikheid voorafgegaan het. James se motor gee in en hy moet 'n paar dae langer in Windhoek bly. Hy kuier by 'n ou studentvriend, Dawid Booyen, en sy vrou, Louise. Veral Louise is nou betrokke by Swapo. Hy kom by hulle aan op die Saterdagmiddag van Lubowski se begrafnis. Mense kom en gaan en hy ontmoet 'n wye spektrum van Windhoek se inwoners. Die vermoede ontstaan by James dat sy vriend iets met Lubowski se moord te make het en die begeerte kom by hom op om die saak op te los - nogal saam met Dawid se vrou. Sy neem hom eerder op 'n trip van vier dae na Kaokoland.

Hulle word vergesel deur Dawid en Louise se driejarige seuntjie Dwerf, die interessantste karakter in die roman. Ná vele vreemde ervarings is James terug as pater familias by sy eie vrou en drie seuns.

In die tweedelaaste paragraaf van die roman dink hy: "Was Namibië met sy bevolking van net oor 'n miljoen en tien politieke partye net 'n droom, en wat met Dwerf gebeur het inderdaad 'n nagmerrie? Mens het geen waarborg dat die werklikheid werklik is nie."

James se onsekerheid word op vele maniere teruggekaats op die leser se ervaring van die roman, hoofsaaklik as gevolg van nog 'n aantal teenstrydige aspekte naas dié rondom Lubowski. Eerstens wil ek die kwessie uitsonder of 'n mens hier met 'n tipiese Postmodernistiese roman te make het of nie. Wat tematiek betref, sou jy dit wel as Postmodernisties kon dui. Die idee dat daar nie eintlik enige hiërargie van belange bestaan nie en dat alles om 't ewe is en alle dinge ewe waarskynlik en onwaarskynlik is, kom dikwels voor. James dink bv by twee verskillende geleenthede: "Niks het verander nie" (bl 128) en "Niks maak saak nie" (bl 172), 'n houding wat eintlik die toon van die ganse verhaal bepaal. Tog is die struktuur van die roman heel konvensioneel: die gebeure volg chronologies op mekaar en word hoofsaaklik uit een gesigspunt, James s'n, weergegee.

Is *Die Arend* 'n speurverhaal? James wil Lubowski se moord oplos om 'n held te word. Later oorweeg hy selfs die rol van 'n dubbele agent - om terselfdertyd vir en teen die regime in Suid-Afrika te spioeneer. Al noem hy homself in 'n stadium James Bond, kom daar van al dié voornemens nie veel nie.

Ten derde het ek my afgevra of die roman nie as 'n soort allegorie gelees moet word nie, veral aangesien Botha se vorige roman *Sluwoet*, 'n sterk simboliese inslag het. Die kind Dwerf is kennelik simbool van 'n bepaalde soort onskuld, wat teen die einde vernietig word. Dié onskuld het ek in verband probeer bring met verskillende drome, wat 'n baie belangrike rol in die roman speel (veral die een op bl 78 waarin Lubowski verskyn), asook met die talle verwysings na die paradys. Dan lees 'n mens egter 'n bespiegelende gedeelte soos die afsluiting van hoofstuk 3 (daar is nog talle soortgelyke voorbeelde en jy word weer eens teruggedompel in die onsekerheid waarin James hom bevind).

"Was daar 'n balans, was daar maar net genoeg, nooit te veel of te min nie. Die droom is altyd elders en die nou die wete dat die enigste sekerheid omtrent die lewe - soos iemand lank gelede agtergekome het - is dat dit die een of ander tyd eindig, maar die sekerheid is vir hom 'n skamele troos omdat daar geen sekerheid is wanneer dit sal gebeur nie. Was dit vandag? Om nie te praat van hoe en hoekom nie. Hy maak sy broek los en urtneer op Dwerf se fort" (bl 62).

Watter effek het dié soort teenstrydighede op die leser? Word 'n mens geboei deur die feit dat jy jou leesinstelling voortdurend moet verander soos dikwels die geval is met Postmodernistiese tekste? Of verval jy later so in onsekerheid dat jy uiteindelik slegs met 'n gevoel van frustrasie en teleurstelling bly sit?

Voordat ek as (onseker) eindoordeel my antwoord op die vraag gee, wil ek kortliks ingaan op die boeiende karakter van Dwerf, die kind. In 'n onderhoud gepubliseer in Die Burger sê MC Botha dat Dwerf metafoor vir sowel die Namibiese landskap as die Namibiese mense is. Dié verband word op bl 136 aangedui, wanneer James dink dat die wittes van die land "die eienaardigste mense is wat hy al op een plek teëgekome het".

"As mense hulle soos diere by hul omgewing kan aanpas en unteke fiese etenskappe ontwikkel wat eie is aan elke bepaalde streek, dan lyk die mense van die land verwoerd, verskroel, soos die

oppervlak van die aarde waar hulle woon. Daar is 'n dorheid, 'n ewige wag op uitkoms en geluk. Soos Dwerf, so lyk hulle."

Dwerf is abnormaal klein, hy groei nie. James is een van die min mense wat die kind werklik verstaan. Ook by hom is daar 'n soort onskuld - eerder 'n naïwiteit - as hy die land binnekom, maar hy ervaar dat hy geleidelik "aangetas" word: "Hierdie land het 'n gekheid in hom losgemaak wat hy nie geweet het bestaan nie." (bl 156). Hy vind noue aansluiting by Louise omdat hulle albei effens "mallerig" is. "Hulle is gelukkig as hulle soos kinders by mekaar kan wees: Dit is wat hulle kinders maak: Hulle kan in 'n ommesientjie oorslaan van lag na huil, of andersom" (bl 156).

Maar daar is ook 'n ander Namibia as die land van mense vol verwarring en angs. Wanneer hulle die Noorde besoek, bevind Dwerf hom in 'n habitat waar hy sou kon groei:

"Hier waar die oermense op die punt staan om deur Westerse waardes vernietig te word en as nomadiese volk met sy besondere kultuur tot niet te gaan en woestynsand te word, hier sien Dwerf dit is sy tuiste: die wêreld van klippe, ongeskondenheid en tydloosheid. Hierdie is die raamwerk waarin hy vry is en kan groei." (bl.168)

Wanneer Dwerf aan die einde deur die arend weggevoer word, kan die episode simbolies gelees word as die vernietiging van ongereptheid en onskuld. By die "oormense", nl. die Himbas en die Herero's, word dit meegebring deur die ingryp van Westerse waardes en tegnologie. Dit wil dus voorkom asof die Dwerf-karakter 'n morele element in die roman inbring, nl. 'n waarskuwing teen die verlies van onskuld.

James sê op bl 118: "Suid-Afrika moet tog iets kan leer uit wat hier gebeur het, maar wat?" Die "maar wat?" is tiperend, want die oorwegende indruk wat die leser oorhou, is nl. dat wat ook al "geleer" moet word, onmiddellik weer gerelativeer word. Dit bring 'n mens by 'n verdere vraag, nl. of dit in dié roman oor Namibië of oor Suid-Afrika gaan. Ondanks die uitwerking wat die land op hom het, bly James uiteindelik slegs 'n waarnemer van die veranderinge in die Namibiese situasie. Maar ook ten opsigte van Suid-Afrika kan hy niks doen nie: "Hy kan niks vir sy land doen nie behalwe om te bly voortleef as een van die bevoorregtes." (bl. 200)

Ek het die verhaal met groot geesdrif begin lees, veral ook vanweë die markante uitbeelding van die Namibiese landskap, maar teen die einde het die impasse waarin James hom bevind, my onbevredig gelaat. Na my oordeel is *Die Arend* simptome van onsekerheid, angs en verwardheid - nie 'n diepgaande ontginning daarvan nie.

Op bl. 96 maak James die insiggewende stelling teenoor sy kinders: "Dis die worsteling om te kan lag vir alles, selfs die dood." Van 'n werklik aangrypende worsteling is hier nie sprake nie. En daarom ook nie van werklik bevrydende humor en ironie nie, ondanks die boeiende eenvoud en speelsheid in die skryfstyl. Indien Anton Lubowski se komplekse lewe werklik ernstig geneem was, sou die resultaat dalk anders daar uitgesien het.

Ander lesers sal dit moontlik weer goed vind dat 'n omvattende relativisering die laaste woord spreek, veral in huidige tye van ingrypende verandering. Die waarde van 'n roman soos *Die Arend* lê daarin dat dit verskillende reaksies kan oproep om allerlei vrae aan die orde te stel. Daarom moet dit wyd gelees word - ten minste in Namibië en Suid-Afrika.

(Jean Lombard is verbonde aan die Afrikaanse Departement van die Universiteit van Namibië.)

Whoopi! Politics and jokes are not incompatible

American anti-apartheid campaigner and comedienne **Whoopi Goldberg** is currently in South Africa working on the film version of Mbongeni Ngema's *Sarafina*. **GAIL WILCOX** gives an overview of her career

WHOOPI GOLDBERG'S bio in the press kit for her upcoming film, *The Long Walk Home*, includes a list of some 63 "charitable affiliations" - an abbreviated list testifying to the star's Serious Cred status. In 1989 she was honoured by the Starlight Foundation, an organisation which grants wishes to critically, chronically and terminally ill children, as Humanitarian of the Year for her "tireless efforts on behalf of children, the homeless, human rights and the battle against Aids".

The Community for Creative Non-Violence, Comic Relief, American Institute for Cancer Research, National Abortion Rights Action League, San Francisco Aids Foundation, School of American Ballet, Amnesty International, Lionel Hampton's Jazz Institute, Nuclear Information and Resource Service, Save the Theatres and Youth Suicide Prevention Program are only some of the organisations which enjoy her financial and vocal support. She is living proof that politics and humour are not incompatible.

Goldberg's presence on the *Sarafina* set will no doubt console the film's investors and is sure to add substantial star power to the much-vaunted musical which already has Miriam Makeba, Hugh Masekela, John Kani and Michael Peters, the man who choreographed Michael Jackson's *Thriller* on its credits. William Nicholson, who has just complete *The Chico Mendez Story* for David Puttnam, is the screenwriter.

She's here to play the role of the teacher in what is likely to materialise as - or so the producers hope - the first truly "commercial" film to come out of South Africa. Says producer Anant Singh: "Children around the world will be able to identify with the universal theme of oppression. The role of Mary is perfect for Whoopi and I am ecstatic that she has agreed to star. Not only is it the best thing for the picture, but it will also assist in reaching a wider audience."

In an occupation where the odds are unfavourably stacked against black women, Goldberg was a more or less instant success in movies. She made her film debut in Steven Spielberg's adaptation of Alice Walker's *The Color Purple* - curiously this is the only one of her films not screened in here - which earned her an Academy Award nomination and a Best Actress Golden Globe in 1985. That year she also won the Best Comedy Recording Grammy for the album of her Broadway show.

Her comic abilities and the fact that she could never be cast purely as a sex-object to decorate the arm of some more marketable male star seems to have afforded her

some freedom of movement within the industry, but the bulk of her work is done off-screen.

She paid her dues on stage, performing from the age of eight in New York with the Children's Program at the Hudson Guild. Moving to San Diego, she participated in the city's repertory theatre productions of Brecht's *Mother Courage* and Marsha Norman's *Getting Out*. She honed her comedic skills as part of an improvisational group called Spontaneous Combustion.

Since *The Color Purple* - it was one of the top grossing films of 1986 - Goldberg's film career has not been all that bright, though not for lack of trying. *Jumpin' Jack Flash*, *Burglar*, *Fatal Beauty* and *Clara's Heart* were not exactly great movies and were lifted out of the doldrums only by Goldberg's zany personality and extraordinary comic talents. But she caught the world's attention as the reluctant clairvoyant in *Ghost*, garnering amongst others an Oscar for Best Supporting Actress, a Golden Globe, a BAFTA Award and an American Comedy Award.

Other recent honours include the Hollywood Women's Press Club's Golden Apple for Female Star of the Year, UCLA's Jack Benny Award, a Women in Film Tribute and the Women in Showbusiness Bella Rackoff Humanitarian Award.

Television, however, was kinder to her: Her appearance in an episode of *Moonlighting* in 1986 earned her an Emmy Award nomination as Best Guest Performer. In 1987 she co-hosted, with Robin Williams and Billy Crystal, HBO's historic Comic Relief benefit for the homeless. In 1988 she toured her solo show, *Living on the Edge of Chaos*, in America, Canada and Australia and is featured, for a second season, in a recurring role in *Star Trek: The Next Generation*. She is currently filming the TV-series of *Bagdad Café*.

Her feature film luck is set to change with two upcoming films: In the ensemble comedy, *Soapdish*, she plays Sally Field's best friend and the writer of a soap opera entitled *The Sun Also Sets*. The film concerns the off-camera, off-colour lives of the cast and crew bringing a long-running daytime television soap to America. Contributing to the absurdity is Kevin Kline on a comedy roll since *A Fish Called Wanda* and *I Love You to Death*.

The Long Walk Home should do for Goldberg what *The Color Purple* did: Starring opposite Sissy Spacek's Alabama housewife, she plays a Southern housekeeper working for a white family during the 1955 Montgomery bus boycott. She is a

proud, intelligent woman deadened by years of submission and subterfuge necessary for survival in the white world. She exists to serve.

A fiercely devoted mother and wife, Odessa Cotter sees the boycott as a remarkable chance for progress. She is determined to adhere to the boycott even if it means a 9 mile walk to ensure she doesn't lose her job at the Thompson household. At Christmas, they buy her a new pair of shoes and coat as a show of support for her daily walk.

The film centres around Spacek's character's conscientisation. She is a product of her background, never having questioned the basic tenets of a life which is both dependent on and master of a black servant class. The boycott is something totally removed from her life, a minor inconvenience. Realising that the walk is taking its physical toll on Odessa, Miriam decided to do the unthinkable, simply because she wants her house cleaned. She picks up her housekeeper at her home. Her friends are appalled and she takes pains to keep her daily trip from her husband, Norman (Dwight Schultz).

Tension between whites and blacks

escalate and Norman joins the White Citizens Council at the urging of his segregationist brother.

Miriam comes to the realisation that she is as trapped by the conventions of her class as Odessa is, and defies her husband's demand that she stop picking Odessa up - this simple act unleashes a chain of events which sees Miriam estranged from her husband and becoming one of the few white pool car drivers who support the boycott.

The Long Walk Home is directed by Richard Pearce, who gave us *Country*, *Heartland* and *No Mercy*.

She has just finished filming Robert Altman's *The Player* and Disney's *Sister Act*. The end of 1992 marks the launch of her half-hour syndicated late-night talks show.

Not one to wait in the wings, Whoopi Goldberg has plans to produce her own film: She has acquired the film rights to the life story of Major Taylor, the first black American world champion in any sport. Written by Andrew Ritchie, the film will chronicle Taylor's uphill battle against bureaucracy as he established himself as America's best young bicycle racer.

Pawe supports Whoopi

WHOOPI is welcome in South Africa, says the Performing Arts Workers Equity amidst rumours that Azayo had also "declared war" on the American star who is due to start shooting on Sarafina today.

Pawe yesterday issued a statement saying that the organisation was satisfied that Whoopi Goldberg and the producers of Sarafina - The Movie had complied with standard equity conditions for international exchange.

Pawe supports the importation of Goldberg on the following basis:

The reasons given by the producers for her participation in the movie Sarafina was essential to the commercial viability of the film, and the making of Sarafina would provide work for local performing arts workers in a flagging local film industry.

die week by die MARK-TEATER

THE LION AND THE LAMB

Die verhaal van Christus vertel deur John Kani

Regie deur Barney Simon

Met die stemme van Sophie Mgcina, Sibongile Khumalo en Lydia Hannibal

Harp: Merle Thompson

Beligting en ontwerp: Wesley France

Ma tot Vr 8nm, Sa 6nm en 9nm

LAASTE DRIE VERTONINGS

UPSTAIRS BY DIE MARK

Hunt/Jaffit Productions

bied aan

Joanne Weinberg se nuwe musiekspel

Nice People the Joneses

Regisseur en ontwerper: Neil McCarthy

Met Lana Green, Gaby Lomborg, Weinberg, Motsabi Tyelele en Thapelo Mofokeng

Musiek: Peter McLea; choreografie Adele Blank

Maan - Vry: 8.15nm Sat 6.15 en 9.15nm.

DIE LAAGER-TEATER

Hunt/Jaffit Productions bied aan

A Rosie-Coloured Spectacle

Regie deur Andrew Buckland

Met Soli Pbilander, Lindsey Orbach, en Ms Rosie September

Maan - Vry: 8.15nm Sat 6.15 en 9.15.

LAASTE DRIE VERTONINGS

KIPPES

Eietydse Bop-kwintet

Di tot Do R6, Sa 2nm R5, Sa 7nm R12

LAASTE DRIE VERTONINGS

MARK GALERYE

My Life - Tekeninge deur Johannesburgse straatkinders

Karin Lijnes olle en gemengde media

VLOOIMARK

9 vm-4nm Saterdag

Telefoon(011) 832-1641

Besprek by Computicket

H/v Breë- en Wolbuitersstrate, Newtown, Johannesburg.

Nick Nolte en Robert de Niro in Martin Scorsese se *Cape Fear*

VAN GROEN WOUDE NA

groen tomaties

Daar is drie soorte prente - die soort wat Oscars wen, die soort wat nie Oscars wen nie en die soort wat ons nooit in Suid-Afrika te sien kry nie. Hier is **ANDREA VINASSA** se voorskou op die rolprentjaar

THE PRINCE OF TIDES

Almal het al die voorprente vir Barbra Streisand se *Prince of Tides* gesien. Dit wemel van die Oscar-moontlikhede. Nadat die megalomaniëse Streisand destyds met Yentl deur die Oscar-mafia verontagsaam is - skinderbekke sê dis oor sy 'n Joodse vrou was - probeer sy nou weer met dié reuse-tranetrekker waarvan sy as vervaardiger, regisseur en ster optree.

Tom Wingo (Nick Nolte), 'n sokkerspeler en Engelse onderwyser, besoek sy tweeling-suster se sielkundige om die raaisel van haar selfmoord te probeer oplos. Streisand is die New Yorkse sielkundige wat, terwyl sy Tom se ontstuiumige verlede ontlee, haar eie pyn die hoof moet bied. Ondanks haar werk en status word sy deur haar dominerende man mishandel.

Die prent is gegrond op Pat Conroy se blitsverkoop. Die prent ondersoek die "verwikkeldheid van gesinsverhoudinge deur die uitwerking van gebrekkige ouers op die lewens van kinders. Savannah was 'n briljante digter wat verval het in waansin. Tom is sinies, self-verwoestend en dra 'n masker om sy tragiese kinderdae te verdoesel."

Nolte sê die prent handel oor vergifnis. "Ek het dit interessant gevind dat Tom sy eie pyn en vervreemding ontdek deur middel van 'n vrou met wie hy niks gemeen het nie. Tom en Lowenstein verteenwoordig die klassieke kultuurbotsing - wat streek, geloof, filosofie en alles betref." 'n Mens kom vinnig agter dat *The Prince of Tides* ook 'n liefdesverhaal is.

CAPE FEAR

Martin Scorsese staan alombekend as Amerika se grootste regisseur (of so sê die Amerikaanse tydskrif *Premiere*). Sy jongste prent, *Cape Fear*, is 'n re-make van 'n vreesaanjaende 1962-riller gegrond op John D MacDonald se roman *The Executioners*. Volgens kenners is die oorspronklike prent een van die verbeeldingrykste en ontstellendste psigo-seksuele rillers van alle tye. 'n Getattoeërde Robert de Niro speel die rol van 'n sadistiese krimineel met 'n voorliefde vir Nietzsche en Jesus - laat ons dink aan *Taxi Driver*. Nick Nolte is die prokureur met 'n geheim, Jessica Lange is sy waansinnige vrou. Gregory Peck, Martin Balsam en Robert Mitchum, wat die hoofrolle in die oorspronklike gespeel het, is dié keer in kameerolle te sien.

BUGSY

Daar is groot opgewondenheid oor Warren Beatty se *Bugsy*, waarvan die regie deur Barry Levinson (*Avalon*, *Rain Man*, *Tin Men*) behartig is. Dis gegrond op die verhaal van Benjamin "Bugsy" Siegel, die rampokker wat Las Vegas werklik op die been gebring het. Seks en gevaar was sy dryfvere. Hy het sy psigopatiese geaardheid met sjarme verdoesel.

Bugsy was versot op Hollywood en het tydens 'n "sakebesoek" aan 'n rolprentstel verlief geraak op Virginia Hill (Annette Bening). Hy het daarin geslaag om die ondergrondse "sake-ondernemings" van Los Angeles oor te neem, maar sy ware sending was om Hill se liefde in te win.

Hopelik nie nog 'n Dick Tracy nie.

HOOK

Tot dusver het die blink beeldjie vir Steven Spielberg ontduik. Maar met Julia Roberts, Robin Williams en Dustin Hoffman om hom te help, hoe kan hy verloor? Hoffman speel Captain Hook en Williams speel Peter Pan in dié epiese feëverhaal vol state-of-the-art SFX.

BOYZ 'N THE HOOD

Swart regisseurs en hul verhalende oor swart stedelike Amerika maak deesdae opgang in Hollywood en die kenners sê *Boyz 'n the Hood* het selfs 'n Oscar-kans. Dié prent is geregisseer en geskryf deur die 23-jarige John Singleton. Dis 'n outobiografiese vertelling wat in Suid-Sentrale Los Angeles speel, met die rap-kunstenaar Ice Cube ("Rap is the network newscast Black people never had") in een van die hoofrolle.

"Die prent het baie boodskappe, maar my hoofboodskap is dat Afro-Amerikaanse mans verantwoordelikheid moet aanvaar vir die opvoeding van hul kinders, veral hul seuns. Vaders moet hul seuns leer om mans te wees. Dit handel oor die afwesigheid al dan nie van vaders," sê Singleton.

MY OWN PRIVATE IDAHO

Oscar-prente het my nog nooit juis aangestaan nie. Die prent waaroor ek die nuuskierigste is, is Gus Van Sant se *My Own Private Idaho*. Sy eerste prent, *Drugstore Cowboy*, was uiters imposant. Van Sant stel belang in 'n ongeromantiseerde blik op die lewens van Amerikaanse tieners.

Ek kon nog nie vasstel of ons Idaho hier te lande gaan sien nie. River Phoenix is pas deur die New York Film Critics' Circle as Beste Akteur aangewys vir sy vertolking van die narkoleptiese prostituut. Hy speel die rol van 'n rondloper wat na sy ma soek. Keanu Reeves (*Dangerous Liaisons*, *Point Break*) speel 'n rykmanskind wat 'n prostituut word om teen sy pa te rebelleer. Phoenix en Reeves het laas saam gespeel in Lawrence Kasdan se *I Love You to Death*. Hulle navorsing op straat is alles in karakter uitgevoer en baie van die spelers is prostitute en vriende van Van Sant.

LOVE FIELD

Oliver Stone se *JFK* word deur berigte oor politieke omstredenheid vooruitgevoel, maar dis Michelle Pfeiffer se jongste prent wat my prikkel: *Love Field* handel oor 'n vrou met 'n obsessie oor Jackie en John Kennedy. 'n Eensame Dallas-huisvrou gaan lughawe toe om die Kennedy's te groet. Sy kry dit nie reg nie en klim op 'n bus Washington toe. Haar ontmoeting en geheime liefdesverhouding met 'n swart apteker vind plaas terwyl Amerika in rou gedompel is ná die Kennedy-sluipmoord.

THE DOUBLE LIFE OF VERONIQUE

Ek word deur 'n ywerige rolprentkoper verseker dat hy poog om Krzysztof Kieslowski se Cannes-treffer, *The Double Life of Veronique*, aan te koop. Die nuweling Irene Jacob het die prys vir Beste Aktrise onder die neuse van Isabelle Huppert en Jeanne Moreau uitgesteel. Die prent handel oor twee vroue wat in twee verskillende lande (Frankryk en Pole) woon en so te sê by mekaar spook.

MYSTERY DATE

Mystery Date boei my omdat die regie deur 'n oud-Suid-Afrikaner behartig is. Jonathan Wacks het *Powwow Highway* en *Repo Man* vervaardig. *Mystery Date* handel oor Tom McHugh (Ethan Hawke) wat verlief is op sy beeldskone buurvrou. 'n Chaos breek los wanneer hy uiteindelik daarin slaag om Geena (Teri Polo) na 'n restaurant te vergesel. Wacks verkies om sy prente in Kanada te verfilm en om werk te verskaf aan minderheids-groepe. Dié een speel hom in Vancouver af en die Sjinees-Amerikaanse akteurs BD Wong, James Hong, Victor Wong en Ping Wu verskaf baie van die humor.

CITY OF JOY

Net Hollywood sou daaraan dink om die resessie te bemark, sê 'n Amerikaanse resesent. Armoede is in... daarom gaan Roland Joffe reguit na die wêreld se armoede-hoofstad toe. Hy sê sy prent oor die Indiese stad Kalkutta is opheffend. Ons sal dit moet sien om dit te glo. Patrick Swayze speel 'n Amerikaanse dokter wat in die stad se gratis kliniek werk. Die prent speel hom tydens die reënseisoen af.

FRIED GREEN TOMATOES

Soos *Thelma & Louise* handel *Fried Green Tomatoes* ook oor verhoudings tussen vroue. Jessica Tandy en Kathy Bates vertolk die hoofrolle in dié drama, wat reeds opslae maak.

AT PLAY IN THE FIELDS OF THE LORD

Die Brasiliaanse regisseur van *Kiss of the Spider Woman*, Hector Babenco, het die Amasone aangevat: hy probeer die reënwoud en die Niaruna Indiane red. Die verhaal handel oor twee huursoldate (gespeel deur Tom Berenger en Tom Waits) wat in Mae de Deus aanland waar hulle 'n groep sendelinge raakloop. Hulle is besig met "the harvesting of souls"... volgens die skrywer Peter Matthiessen. Die plaaslike comandante neem aan om hulle te help om uit die woud uit te kom mits hulle die Indiane bombardeer. Daryl Hannah en Kathy Bates is ook deel van die rolverdeling.

Beyond the NOTION of NATION

How can terms such as race, ethnicity and nation be refurbished, asks
ZOË WICOMB

WE have all been horribly bullied by Father Culture and Mother Nature, that binary pair who define the terms of our production in the old language of the West - race, ethnicity, nation. Not that these have not changed: race has for some time been dressed in quotation marks whilst nation here has acquired the prefix of New.

In what sense can the concept of nation be refurbished? How could these mediating terms inform writing; how are they constructed through language? These are the questions I will address but I am wary of what sounds like an invitation to find new guidelines. What lies beyond the legacy of victims, Father Culture alone knows.

In another period of rupture, the Land Act of 1913, which drove black South Africans off the land, Sol Plaatje was driven to write the first black novel, *Mbudi*. Plaatje was also an executive member of the South African Native Congress later to be known as the African National Congress. The significant replacements, African for South African and National for Native, are indicative of the kind of unity that was deemed suitable for a culture of resistance.

Mbudi reveals the textual construction of nationhood through a fictionalised Mzilikazi. Throughout the novel the Matabele king is represented as the villain, his tyranny, imperialism and blood-thirstiness contrasted with other black chiefs. When at the end Mzilikazi is defeated by the gunpowder of the Barolong-Boer alliance, Plaatje undertakes the complex task of rehabilitating him. This process takes place through a shift in the mode of narration: from third person report where his behaviour is explicitly linked to the European imperialist project, to a first person lament in which Mzilikazi's voice allows him to be deconstructed into a tragic hero.

Land is a well-known metaphor for nation as can be seen in his reasons for waging war against his black neighbours and taking their land: "It was my desire to incorporate them with ourselves so that together we could form one great nation..." (Plaatje, 174).

Nationhood then is presented as an alternative to the unholy Boer-Black alliance and Mzilikazi's passionate denunciation of that alliance amounts to prediction of the Land Act of 1913, a prediction of

Zoë Wicomb, UWC English lecturer, on the history of nationalism

Apartheid. Significantly, he uses as an analogy a traditional narrative, a truth which has been orally transmitted and which he repeats as a speech-act of exhorting his people.

It is the folk-tale of Zungu who rears a lion's cub as a domestic animal only to find one day that the grown lion had ungraciously eaten the Zungu family. In other words, an alliance between different genres goes against nature.

They [the Boers] will despoil them of the very lands they have rendered unsafe for us... they shall take Bechuana women to wife and, with them, breed a race of half man and half goblin and they will deny them their legitimate lobola. (Plaatje, 175).

Mzilikazi's appeal to a black nationhood thus relies on the notions of race and custom, delivered in a language in which difference is inscribed through the pronouns, a language that echoes the biblical Law of Father Culture.

Nationhood thus can be seen as a concept that comes into being at a particular historical juncture, a concept needed for survival. But built into it is also entropy, and in order to examine its inevitable collapse, it is necessary to look again at one of its linchpins, race.

Apartheid has claimed a monopoly on racism for so long that our perceptions about its operations have been distorted. For instance, we speak as if only whites practice racism; we do not note that racism exists amongst different black groups; we believe racism to be synonymous with Apartheid. Robert Miles in his study on

race discusses British immigration law where an explicitly racist discourse is modified, "becomes silent but is nevertheless embodied in the continuation of exclusionary practices or in the use of a new discourse". It is precisely such transformations when discussion of race goes underground, which we must guard against.

But race does acquire meaning through signification or the process of representation, meanings which are tailored according to ideological needs. Bessie Head, in the novel *Maru*, explores this and locates it in language. Her subject is not the white-black opposition; instead, her concern is with the inherent reproductive nature of race as a sign of difference:

And if the white man thought that Asians are a low, filthy nation, Asians could still smile with relief - at least they were not Africans. And if the white man thought Africans were a low, filthy nation, Africans in Southern Africa could still smile - at least they were not Bushmen (Head, 11).

Head goes on to explain how examining the teeth of a zebra is considered acceptable: The zebra is not supposed to mind because it is an animal. Scientists do the same to Bushmen and they are not supposed to mind, because there is no one they can still turn around to and say, "At least I am not..." (11).

The dash, the absence of another group from which to differentiate themselves, ensures that the Masarwa remain at the bottom of the scale. What is as important as the gap is the fact the the incomplete sentence, "At least I am not..."; is formulated at all, suggesting the possibility of reproducing that sign of difference, the desire to find an Other to occupy the gap. The sentence is formulated in direct speech, a quotation in the sense not only of an actual utterance, but also as an echo repeating that which is infinitely reproduced in the culture. As it happens, being at the bottom of the scale, the Masarwa's mouth must remain hanging open; there is no group with which to replace the formula, and absence or silence marks their subjection and oppression.

Head's narrative allows Margaret Cadmore, the central female character, to assert herself as subject by breaking the silence of the Masarwa, by uttering the unspeakable. Her reply to Dikeledi who asks about her racial origins is given without hesitation: "I am a Masarwa."

The incident demonstrates how language or discourse provides the possibility of subjectivity for someone who is seen as object, a subordinate race despised by all. Language, the act of speaking and specifically of identifying herself as Masarwa establishes the "I", Margaret as subject, differentiated from the "you" of her interlocutor. She is unable to sustain this position in spite of her friend's response which is to urge her back into silence, the accepted condition of the Masarwa:

'Don't mention this to anyone else,' she said, shock making her utter strange words, 'If you keep silent about this matter people will simply assume you are coloured. I mistook you for a Coloured until you brought up the other matter.'

Dikeledi is unable to utter the word, Masarwa; she calls it the other matter, when it is in fact the matter under discussion.

Such construction of race through language can be seen as a precursor to the construction of nationhood. Race has the double-edged function of playing primary roles both in oppression and in the fostering of nationhood that aims to overthrow oppression.

As the New South Africa heaves into place, we find the inevitable happening - the notion of nation is under siege. Elsewhere I have outlined the process by which a national culture becomes the official culture, which attempts to fix, authorise and validate certain forms. The vigorous ethnic performance culled from

fond notions of tradition being an example, where the reactive (a necessary phase) becomes reactionary. The official culture will of course produce its own resistance, for the truth of the matter, the irony, is that there is little to distinguish between the visual excesses of Inkatha and the insignia of South African export culture - the "traditional" performance, complete with animal skins and feathers.

But ethnicity will not go away. We may think of nation as imagined community, but community itself is of course not imagined, rather, it is the lived experience of people who interact with each other as in a speech community that shares a common language. The question of national language has always threatened the imagined community; it recognises and represents the contradiction at the heart of the notion of nation. Brought into being by language, the concept of nation then becomes subsumed by language.

Nation and ethnicity are always cast in hierarchical terms - nation as developed and of the privileged category of unity, whilst ethnicity is seen as primitive, belonging to a different mentality, made up of

How do liberal humanist assumptions about the function of art, of writing, relate to those who cannot read?

opinion, custom prejudice, forms of knowledge that are not valued. If both were recognised as pragmatic concepts that find legitimisation in particular sets of practices, particular political needs, we may find their conflicting demands easier to negotiate.

When the question arises, "In which language have we said, 'We who oppose Apartheid...';" we could do worse than reflect on the common root of the words dialect and dialectic which relates to discourse.

The title of our conference, *New Nation*, presumably alludes not only to this non-racial "we" but also to the imagined "we" of a united, all-embracing society. What language theory, however, does not take into account is the material reality of people's lives.

As for writing, the question is not simply how to transform our racially inflected chants: the fixed syntagms of we-the-oppressed-black-majority or we-who-fight-Apartheid, the victims of the title. The question is surely what to do about those real voices that intrude upon us as we sit down to write; how to continue the activity of writing that is disturbed by the beggars beating at our doors for food; how not to think of writing in the context as a shameful activity that does little or nothing about re-distributing cultural and linguistic capital. It is difficult not to sound pious, but the horror of life on our streets raises crucial questions. I have no grand statements to make about the writer and her writing; all I have arrived at is a set of questions: How do liberal humanist assumptions about the function of art, of writing, relate to those who cannot read? What place could the dispossessed decently occupy in our schemes of representation? Mindful of the popular and indecent practice of objectifying and Othering the poor in documentary photography (victim photography as Martha Rosler so aptly puts it), is there really a case for privileging representational art? Is there a case at all for giving writers a central position in culture?

This is an edited version of Wicomb's paper on 'Race and Ethnicity: Beyond the Legacy of Victims', delivered at the New Nation Writers' Conference last year.

kleinadvertensies

PERSONLIK/PERSONAL

Andrea V, Matthew K & the elitist pseudo-intellectual and pretentious arty fringe of Troyeville - Yeoville is better off without you.

Christelle: As the leaning tower of Pisa said to the Statue of Liberty, "If you've got the time, I've got the inclination".

Destitute attitude prostitute on substitute altitude looking for love/ sponsorship. Enquire within.

Koekie Ziervogel: Los die Stet-dose en maak 'n comeback! Ek wil weer 'n orgasme (soos net jy hom kan gee) beleef. Jou masturbieërtjie, Zurbie.

Martin, 41, vreemdelling in Jerusalem, soek nog steeds oopkop mense (én 'n meisie) wat ook F Scott Peck lees (021) 23-4854 (h), 258-2384 (w)

Wolsak: Kan ek teen jou kom opkruil? - Namoeëntjie

AFRIKAANSE MEISIE

Wil jy graag 'n kans hê om jou geleentheid oorsê te ondersoek? Hier is 'n Suid-Afrikaanse man wat na jou verlang. Ek soek 'n langtermyn-verhouding met 'n avontuurlike meisie wat in die kunste belangstel. As jy ook bietjie Sotho of Zoeloe praat/verstaan, sal ek baie bli wees.

Ek is 'n skrywer, toneelregisseur en choreograaf (SA dans) in Toronto. Ek lees graag, luister na jazz en klassieke musiek, geniet die teater, partytjies, ski in die winter en tennis in die somer. My droommeisie is tussen 18 en 27 jaar oud, onbevooroordeel, progressief en vriendelik, asook gewillig om in Kanada te kom woon. Vir die regte meisie sal ek help met die koste van 'n vliegkaartjie en die Kanadese immigrasieproses, as jy sal belowe om 'n stukkie bitong saam te bring.

As jy werklik belangstel, skryf asseblief (en stuur 'n foto) aan: Edwin Rodgers, 105 Bedford Rd, Toronto, Ontario, M5R 2K4, CANADA. My faksnommer is 091-416-777-2242.

Sponsors wanted for the making of Christian television programmes. Write: Emmaus, 349 Soutter Street, Pretoria West, 0183.

ACCOMMODATION/VERBLIF

Huis in Vrededorp om te deel, R400 + uitgawes. Bel (011) 402-1460 x 209 (na 12h00 weksdae)

Oopkop-student gesoek om woonstel te deel in Linden - R300. Kontak C Scholtz Tel: 782-6001 (h), 800-3648 (w)

Woonstel te huur in Langstraat, Kaapstad vir Januarie 1992. Bel (021) 483-4270 (w) of (021) 461-1562 (alle ure)

House to let:

3 Bedroomed house in Bellevue central, to let as from 1 Jan 1992. Tel (011) 648-3040

2 Bedroom flat (Gainsborough Mansions) in Berea, available immediately. Furnished/unfurnished with parking available, R1 000 per month. Contact Eve: (011) 789-3178 (w) or 803-8111 (h)

One person 22 - 30 required to share lovely semi with two others in Kensington. R450 including domestic and electricity. Tel: Candice (w) 442-8982 or (h) 614-1765. Occupation as soon as possible.

DIENSTE/SERVICES

Ou muntstukke in jou laai of kas mag letterlik duisende rande werd wees! Bestel die SA Muntkatalogus teen R10,00 vanaf Boland Munte, Posbus 1361, Durbanville 7550.

Let us help you with your washing & ironing. See Ethel, 7A Hendon Street, Yeoville (just after the Harrow Rd intersection). We are open 7 days a week, 7.00 am to 7.00 pm. Our prices are reasonable, our service is excellent - especially for single people.

Are you sick and tired of the New South Africa? Hard to get information of how to obtain a foreign passport. Send R55 cheque/ postal order to: SkipSA, PO Box 124, Hobhouse 9740.

FLOTATION TANK: relax body and mind in a warm peaceful zero-gravity environment. SHIATSU THERAPY - Japanese therapeutic system - Improves health, by removing fatigue causing elements and stimulating the body's innate recuperative powers. Tel Jen (011) 435-7721

Translations done in Afrikaans, English, French, Spanish & German. Tel: (012) 546-1925

ACUPUNCTURE: Calms, strengthens & stops pain. It can treat or prevent many illnesses by addressing their root causes. Tel: (011) 643-4418 Sarah Hewland, Dip.Ac (UK), Clin, Cert (Nanjing)

If you have been abused by a psychiatrist, or if you have been harmed by psychiatric drugs or shock treatment (etc), call the Citizens Commission on Human Rights on 484-1211 NOW! Or write to us at PO Box 710, Jhb 2000. We will help with legal advice for those who want to take action against these human rights violations. Requests for confidentiality will be considered.

DIENSPILIG ADVIESDIENS

Vir gratis en onafhanklike advies op enige navrae oor diensplig, skakel:

Durban - (031) 301-5663 Richard (w)

Pietermaritzburg - (0331) 944079 Mark (h)

Kaapstad - (021) 689-1194 (5:30nm tot 7:30nm)

Grahamstad - (0461) 26067 Rudi (h) of gaan na die Metodistekerk, Pritchardstraat 79 op Dinsdae vanaf 4:30nm tot 7:00nm

TIK- EN VERTAALWERK
Bel Louise by (012) 46-6577

POWA (People Opposing Women Abuse) is 'n ondersteuning- en inligtingsdiens vir mishandelde en verkragte vroue. Ons bied ook werkinkels en opleidingsprogramme aan oor geweld teen vroue. Vir verdere inligting skakel (011) 642-4345

VISUAL ART COURSES

Learning to see. Eye training to look at shape, form, colour, dimension translated into drawing, painting, sculpture and crafts. Classes available day and evenings for children and adults. Phone Maggie van Wezel at 614-7297 after 5pm

EVENTS/GEBEURE

UBUNTU COUNTRY MARKET

Every Saturday 9 am - 3 pm. Bio-dynamic & organic farm produce, as well as leading craftsmen exhibiting & selling wares. Live entertainment and good food - take the N4 highway to Witbank and the Boschkop/Donkerhoek turnoff, or phone (012) 802-0733 for more information.

MARK/MARKET

PHAMBILI BOOKS:

Huge selection of Academic Titles
22 Plein Street

Tel: (011) 29-4944

WANTED: Second-hand, Left Wing Books in good condition. Phambili is buying

Open:

Mon-Fri 9h00-17h30

Saturday 9h00-13h00

Sundays 13h00-17h00

Om 'n advertensie op dié bladsy te plaas, bel vir

Louwrens Potgleter by

(011) 836 2151, stuur 'n faks na 838 5901 of skryf aan Kleinadvertensies, Posbus 177, Newtown 2113. Dit kos R15 vir 25 woorde of 'n gedeelte daarvan.

Persoonlike advertensies korter as 25 woorde sal gratis geplaas word.

Die spertyd is Dinsdagmiddag 5 uur voor publikasie

SÊ JOU SÊ OF STUUR 'N OU BOODSKAPPIE

Die afdeling "Persoonlik" in ons Kleinadvertensies is 'n lekker plek om te sê wat jy dink of iets uit te blaker wat jou lankal hinder - of natuurlik om aan 'n vriend en/of vyand 'n boodskap te stuur. Of om aan te kondig dat jou vriend swanger is/nie swanger is nie. Dit is boonop gratis, solank jy dit onder 25 woorde hou. As dit langer as 25 is, kos dit R15, maar dit mag nie langer as 50 woorde wees nie. Laat hoor van joul

non-racial, democratic,
non-sexist, non-hetero-sexist,
non-ageist, non-regionalist,
non-elitist, nuclear-free
and ozone-friendly.

but never, never PC (Politically Correct)

Vrye Weekblad

THE BILINGUAL NEWS MAGAZINE THINKING SOUTH AFRICANS DESERVE

Om by te bly met die vinnig veranderende tye is deesdae nogal moeilik. Om vóór te bly, het jy Vrye Weekblad nodig. Teen net 30,8 sent per dag. So: vul dié vorm nou in en stuur saam met 'n tjek of 'n posorder vir R110 (vir 'n jaar, AVB en aflewering ingesluit) of R50 (vir ses maande, alles ingesluit) aan:

Vrye Weekblad Verspreiding, Posbus 177, Newtown 2113. Vandag nog.

Naam.....

Adres.....

.....Poskode.....

ON THE ROAD

with Paul Simon

It's Tuesday afternoon in Jo'burg, and Paul Simon's plane is about to land. And with just four days to go until Simon's first South African concert, the summer air is thick with tension. **KATHY BERMAN** talks to South African-born keyboardist **Tony Cedras** about life in the Simon lane

WHAT with the threats from Azapo and Azayo, and now the mass restructuring at Sama's HO, the faxes have been flying rapidly between concert organiser Attie van Wyk's headquarters in Johannesburg and Paul Simon's management offices on Broadway. But finally, the master is on his way.

And as the politicians sit sharpening their ideological assegais in the torrid South African sun, the musos spill haphazardly out of their darkened hotel rooms onto the cool blue Johannesburg Hotel Pool Deck, greeting each other with the traditional tour handshake.

Over the past couple of days they have been flying in - from the Cameroons, Cape Town and Brazil. Revitalised after their Christmas breaks they are getting ready for the final leg of their mammoth year-long *Born at the Right Time* tour.

For the South Africans, Ray Phiri, Barney Rachabane, Tony Cedras and Botswanan John Selolwane, it's one more high point in careers that span many years of hard, hard work. And right now, that's precisely where they are.

As Bra Barney blows his way through the summer daze in the murky surrounds of Hillbrow's Cotton Pub, Ray Phiri is bounding to the beat with his soul brothers in some recording studio downtown. Tomorrow the full concert rehearsals begin in earnest. As for Capetonian keyboard king, Tony Cedras, he's just taking it all in his laid back, loping stride.

Tall, handsome and distinctive, with a thick matted rasta-style pony tail, this calm child of Elsie's River sits fobbing off the high- and low-lights of his lengthy showbiz career.

One of eight kids in a household of seventeen, his professional career only seriously got under way in his early twenties (he's in his late thirties now). In the Seventies in and around Cape Town he was heard playing for The Four Sounds, Pacific Express, Mahogany and Estudio towards the end of that decade.

In 1982, Cedras left South Africa for Botswana, where he became part of the Medu Art Ensemble. A collective of artists, musicians, poets and writers, this "geographical change" as he refers to it, helped him with his "musical dream abilities".

"I was planning to stay for a month," he recalls. The month extended to three years. "I found a lot of artists from home who I didn't even know were there: Jonas Gwangwa, Willie Kgotsitsile, a writer and poet whose work I performed..."

A band of steely exiles, some of whom would never ever make it home. But Cedras glosses over the tragedies - the facts-of-life stuff.

After three years, he felt that it was "time

(Foto: Brett Eloff, Southlight)

to move on". Armed with a plane ticket and the phone number of former fellow band member, Russell Herman, he headed for London. There they formed a group with three West Indians, Kin Tone, and released *Going Home* and *State of Emergency*. There followed gigs with the Artists Against Apartheid, the ANC Amandla group, and finally, back in Zimbabwe, Caiphus Simenya's *Buwa*.

And then finally the Paul Simon chapter. Tony is quick to dismiss the hype around the small songster.

Like Ray, Barney and John before him, Tony can attribute his involvement in the Paul Simon project to musical master-worker, Hugh Masekela. But unlike the others, who were involved in the *Graceland* project from the start, Tony was called in long after the studio recording.

"I got a call from Paul's offices in New York. They were looking for an accordion and keyboard player." Masekela had recommended him. At this point, Tony and interview bywoner, old friend and fellow muso, drummer Lulu, pack up. I'm not sure I catch the grapple.

"The last time I played the accordion," Cedras explains, "was in Sunday School." Undeterred, when asked by studio management which accordion he preferred, he blurted out the name of the instrument he remembered his brother-in-law had played. Today that company want Cedras to sign a deal to endorse their product.

Cedras demonstrates precisely how he got the hang of it all: "The tunes weren't difficult," he explains as he stretches out his lanky left hand. "It's that SeSotho

sound. With *Boy in the Bubble*, I listened to the original track; tried the bass line and then another; And it worked."

Two tours, Grammy Award ceremonies and a host of musical credits later, Cedras now calls New York his home. ("I found LA too spread out. A movie town. I could've done film scores, but I love live gigs... the theatre, music, the arts.")

And he is about to embark on his own recording project as soon as the tour ends: "I have the tapes with me, and I want to use local musos. It's a document covering some 10 to 15 years." A personal odyssey. "Not just an album. And it's not about Fame and Fortune."

Ah, the Achilles heel, at last. I was wondering at some of Cedras' glib answers. But it's not that he's bored, or jaded, or reticent. It's just that he's tired of the media vultures who prey on those who seem to have "made good".

Sure he's been involved in an extraordinary international event. But that too has its limitations. "Like any family, we had to get to know each other. It began with two and a half months of solid rehearsal." And then over one year on the road.

And although he talks about the underlying unity he discovered between cultures: people with "the same aspirations, the same struggles, the same musical statements," at the end of the day, it too is just a job with the same anxieties, the same insecurities. And the same work ethics.

"At the end of the day, I have the rent to pay. In this business, you have to work very hard; there are no short-cuts." Not even for Paul Simon. "Paul works his arse

off - eight hours a day. He's always taking notes. He's a work-horse."

And what of the political accusations? Is Simon a cultural plunderer? Has he exploited the developing nations?

"I don't think he is playing SOUTH AFRICAN music," he avers. "It's clear when he opens his mouth: Paul's music is his own music."

That's not to discount the contribution of his 17 international band members: "He encourages collaboration." And subtle improvisation. "He creates spaces for people like Michael Brecker and Steve Gadd." He has to. They'd get bored otherwise. "But as far as South African music goes, he's only touched the tip of the mountain."

Tony explains: "Take Ladysmith Black Mambazo: Before *Graceland* [BG?], they were packing out stadiums in South Africa." And, now that they are packing out stadiums across the world, surely one must accredit Simon here?

"Yes, Paul has brought South African music onto centre stage, and he IS exposing South African musicians. But when we are playing alone, we expose South African MUSIC."

Subtle stuff this. Not that Tony is undermining the role Paul has played even in his own career advancement. But, in the end, the journey IS a lonely one. And a very personal and spiritual one. And even though Tony hopes that he can be of some inspiration to the talented kids back home, he's quick to dispel starry-eyed illusions: "After this all," he notes matter-of-factly, "Tony Cedras will get on with his life like before." The old food and rent issue, once more.

NU METRO THEATRES PRETORIA 13-19 Dec (BOOK AT COMPUTICKET) ALL CINEMAS CLOSED MON. 16 DEC ONLY

STER-KINEKOR 10 JAN - 16 JAN TOEGANGSPRYS R6,50 ALLE VERTONINGS BEHALWE R10,00 VIR HOOF-AANDVERTONING (TUSSEN 19H30 & 20H30)

ROLPRENTGIDS VIR DIE GROOT SKERM KREDIETKAARTE AANVAAR SKAKEL STER-KINEKOR SE FLIEKLYN VIR MEER INLIGTING

STER-KINEKOR PRETORIA STERLAND 1-13 341-7568/9

SENTRAAAL KINE ENT CENTRE 1-10 331-3841/2/3 SANDTON CITY 1-9 783-4430/1

OOS GOLDEN WALK 1-4 825-8326 WESTGATE 1-6 764-2530

WESTGATE 1-6 764-2530

BILLY BATHGATE (2-16) PUMP UP THE VOLUME (2-16) MY GIRL (A)

NOORD SANDTON CITY 1-9 783-4430/1

WESTGATE 1-6 764-2530

WESTGATE 1-6 764-2530

BILLY BATHGATE (2-16) PUMP UP THE VOLUME (2-16) MY GIRL (A)

CARLTON 1-5 331-2332

EASTGATE 1-6 622-3617/8

FLORA 1-2 472-1658

BILLY BATHGATE (2-16) PUMP UP THE VOLUME (2-16) MY GIRL (A)

CRESTA RANDBURG 1-3 476-3802

KEMPTON PARK 1-2 975-5023

HIGHGATE 1-5 474-2013

BILLY BATHGATE (2-16) PUMP UP THE VOLUME (2-16) MY GIRL (A)

RANDBURG 1-2 787-5446

CONSTANTIA BENONI 422-3305

KRUGERSDORP 1-2 665-5330

BILLY BATHGATE (2-16) PUMP UP THE VOLUME (2-16) MY GIRL (A)

NORTHCLIFF 1-2 782-6816

PALM SPRINGS 1-2 56-3223

VERWOERBURGSTAD 1-4 663-2034

BILLY BATHGATE (2-16) PUMP UP THE VOLUME (2-16) MY GIRL (A)

HILLBROW 1-3 725-3134/725-2061

POTCH POTCHEFSTROOM 1-5 930378

VANDERBIJLPARK 1-2 016-330072

BILLY BATHGATE (2-16) PUMP UP THE VOLUME (2-16) MY GIRL (A)

SUID SOUTHGATE MALL 1-7 942-2036/7

CONSTANTIA ROSEBANK 1-2 788-4300

VANDERBIJLPARK 1-2 016-330072

BILLY BATHGATE (2-16) PUMP UP THE VOLUME (2-16) MY GIRL (A)

VROÛE BESPREKINGS BY COMPUTICKET - NAVRAE JHB (011) 331-9991 PTA (012) 322-7460

Altyd beter op die groot skerm! SK

ALMAL IS SKYNHEILIG IN URANUS

FILM: URANUS

Regisseur: Claude Berri

Met Michel Blanc, Gerard Depardieu, Jean-Pierre Marielle, Philippe Noiret, Gerard Desarthe, Michel Galabru, Daniele Lebrun, Fabrice Luchini, Daniel Prevost

LLEWELYN RODERICK

DIE gesegde dat mense beter is as die idees wat hulle aanspreek is duidelik sigbaar in dié wonderlike nuwe film deur Claude Berri (*Jean de Florette* en *Manon of the Spring*). Die draaiboek is gegrond op die roman van Marcel Ayme, 'n hoogs omstrede skrywer gedurende die Franse Bevryding, en is self deur Berri vir die silwerdoek verwerk.

In na-oorlogse Frankryk het die vervolging van Nazi-samelopers die hele land verdeel. *Uranus* speel af teen dié agtergrond van verraad, vervreemding en wanorde waarin almal in vrees leef. Niemand kon seker wees of hulle vir of teen die nuwe Kommuniste party is en of hulle ou lojaliteite vir Pétain (die regeringshoof gedurende dié tyd) durf koester nie.

Hoewel die stryd van "ismes" - tussen die Nazi-samelopers en die kommuniste - genoeg konflik en insae in die tyd bied, lê die krag van die rolprent in Berri se vermoë om ons aandag op die daaglikse belewenisse van die mense te vestig. Soos die hoogs emosionele monoloog van Watrin (Philippe Noiret), 'n ouerige onderwyser, aan twee vriende waarin hy vertel van die bomaanval dié aand waarin hy sy owerspelige vrou, sy gehate huis én die skool waar hy klas gegee het, verloor.

Op daardie aand, soos elke ander aand daarna, het hy die groot niet van die planeet Uranus - wat hom elke aand in sy drome teister - ervaar, maar die volgende oggend, en die oggende daarna, word hy wakker met 'n hernieude lewenslus wat hom na die dag laat uitsien.

Depardieu vertolk die rol van Leopold, seker een van Ayme se oorspronklikste karakters. Leopold was oorspronklik 'n kragman in die sirkus, maar het poësie ontdek terwyl Watrin die gedigte van Racine vir sy klas in Leopold se kroeg gelees het.

Die siel van die digter in Leopold laat hom een dronk aand sy ontsag vir die politieke kabbellinge en ongeregthede oor die hele dorpie met 'n megafoon uitbulder. Dit is ook met die siel van 'n digter dat hy eindelijk sterf.

Die visuele krag van die film lê in die deurdenkte en sensitiewe kamerawerk wat elke karakter op sy/haar eie manier benader. Net soos in sy vorige prente slaag Berri daarin om die storie te vertel met die fyn vermenging van beelde, karakterinsigte en persoonlikhede waarmee ons kan identifiseer.

'n Mens raak nie verlore in die geskiedkundige gegewe nie. Die onregverdigheid van die veldtog om samesweerders uit te snuffel word duidelik teen die agtergrond van iemand soos Monglat (Michel Galabru), wat miljoene op die swart mark gemaak het deur sake te doen met die Nazi's en steeds op die vet van die land leef.

Maar dit is nie Leopold se dood of die ander tragedies wat 'n mens tref nie, eerder die sentiment vervat in Archambaud (Jean-Pierre Marielle) - hy het die samesweerder Maxime Loin versteek en beskerm teen die Kommuniste - se woorde: "I feel dirty right down to my insides! I've been involved in so many sordid affairs and crimes."

Dit is dié middelklas-angst wat Archambaud met al sy mede-landgenote deel wat hulle menslik maak. Ons is almal skynheiliges, sê hy, hoe kon ons almal gedurende die Besetting agter Pétain gestaan het en daarna probeer vergeet dat ons ooit sulke oortuigings gehuldig het?

Berri sê in 'n onderhoud dat sekere tydperke skynheiligheid verg. Wanneer 'n mens Jourdan (Fabrice Luchini) ontmoet, 'n idealis wat kommunisme as 'n reinigende apokalips beskou, dan verstaan 'n mens die teenstrydighede waarmee Archambaud worstel.

Elke karakter in die prent bring 'n aspek van die verhaal na vore. Selfs die wrede Monglat en die idealistiese Jourdan word nie bloot as eensydige monsters uitgebeeld nie. Berri bied 'n blik op elk van dié karakters se emosionele diepte deur eerlik met hulle persoonlike lyding en hartseer om te gaan.

Dit is 'n rolprent waarin almal as slagoffers uitgebeeld word, en waarin die menslikheid van die karakters, eerder as die ideologiese en magspeletjies waarmee hulle besig is, voorrang geniet.

GIACOMETTI-OORSIG IN PARYS

EMMANUEL FESSY

PARYS, Frankryk - Die Museum van Moderne Kuns in Parys hou tans 'n omvattende oorsigtentoonstelling van die werk van Alberto Giacometti. Dit is die grootste uitstalling van dié aard in Parys die dekade met meer as 300 beelde, skilderye en tekeninge van die kunstenaar.

Om voorsiening te maak vir die groot groep mense wat verwag word in die tydperk wat die uitstalling duur (tot 30 Maart), het die museum hulle hele permanente versameling uit die grondverdieping gehaal om plek te maak vir die uitstalling.

Giacometti, gebore in 1901 in die Switserse berge op die Italiaanse grens, is afkomstig uit 'n bekende kunstenaarsfamilie, en hy het homself nooit as iets anders as 'n kunstenaar beskou nie. Sy hele lewe was 'n pynlike soeke na die ware aard van dinge.

"Dit lyk of Giacometti se kuns daarop gemik was om die geheime wond in elke wese, selfs elke voorwerp, te ontdek om sodoende lig daarop te werp," het Jean Genet geskryf.

Sy verkoolde gesigte, openbare pleine waar figure vervreemd rondwaal maar mekaar nooit ontmoet nie, sy sensitiewe tou-figure wat die mens se breekbaarheid uitbeeld, temas wat 25 jaar na sy dood steeds ontgin word.

Giacometti was altyd ontevrede en het nooit opgehou om te skep én te vernietig nie. Talle van sy skilderye en beelde het nooit die lig gesien nie. Daar is min kunstenaars wat soveel van hul eie werk vernietig het.

Van Giacometti se vroeë en onbekende werk is ook op die uitstalling te sien. Daar is ook werke uit sy Kubistiese tydperk, sy surrealistiese tydperk asook van sy sy meer bekende werke soos die portret van sy vrou Annette en sy broer Diego. Die laasgenoemde twee werke het André Breton as nie-surrealities verwerp en gesê: "'n mens kan sien dis 'n kop!'"

Die uitstalling sluit af met 'n reeks fotoportrette van die kunstenaar deur fotografe soos Brassai, Cartier Bresson, Denise Colomb, Robert Doisneau, Man Ray, Mather, Schedidegger, Sabine Weiss... Die gekwelde Giacometti was sonder twyfel een van die moderne geskiedenis se mees fotogeniese kunstenaars. - AFP

fynproe

NETTIE PIKEUR

Sarel bring sy Krismisblatjang en sê kalkoen is for the birds

AS jy nog nie kans sien vir dié jaar nie, wat van 'n lekker Russiese Krismis? Dis nou 'n Kersfees-ete ná Nuwejaar. Iets om jou op te beur as jy op Kersdag maar moes inval by kalkoen en pastei, groente vir Afrika, drie soorte slaai, soet patats, warm en koue poeding, en soetwyn, als verorber op die warmste dag van die jaar.

Empire-kos, noem vrind Sarel dit. Hy moet elke jaar daardeur worstel, want sy ma is kapabel en hou haar die hele jaar skuins as hy nie in sy kar klim en Kersfees Vrystaat toe gaan nie. Soos alle Afrikaners wat onder die juk van Calvinistiese skuldgevoel gebuk gaan, het Sarel al geleer om haar voortreflike lamspastei, ertjies-in-skorsies en asynpoeding met dik vla gedwee op te eet.

Maar heimlik side hy by ons Pikeurs, wat al jare lank anders eet op Kersdag. Ons hou tóg van een warm gereg, soos 'n perfekte beesfilet, in pienk skywe met klein warm aartappeltjies - maar vir die res eet ons koud, en die poeding se aksent is op room, nie brosedeg nie.

Vandag beplan ek nie 'n hele feesmaal nie. Ek en Sarel gesels in die kombuis oor wat hy éerder sou wou geëet het in die Kersgety, wat op tipies Kaapse manier strek van Dingaansdag tot Tweede Nuwejaar. (En ons loer vir mekaar oor laasgenoemde teer sakkie. Probeer net, dreig Sarel. Ek sal strike en hulle industrial court toe vat as hulle daai dag durf afskaf.)

Intussen kap en meng Sarel behendig aan sy spesialiteit. Dis 'n ongekokte blatjang wat hy altyd by ham of bobotie voorsit, en 'n uitstekende standby vir enige feesdag.

KRISMISBLATJANG

Meng in 'n bak: 500 g gekapte dadels, 500 g sultanas, 750 g gekapte appel, 500g gekapte ui, 750 sagte bruinsuiker, 2 teelepels fyn gemmer, 'n knippie kerriepoeier, 500 ml asyn en 60 g sout. Laat staan vir 'n dag en skep dan in mooi glashouers. Hou ook die volgende heerlike smeer byderhand. Dis nie die naam pâté werd nie, maar mense is mal daarvoor op brood.

SAMPIOEN-EN-KOLJANDERSMEER

Verhit 'n groot lepel botter in 'n pan, en braai daarin 2 pakkies gekapte sampioene, met knoffel na smaak, asook 'n teelepel koljandersaad in jou vysel fyngemaak.

Kook liggies en meng dan die pan se hele inhoud, sap en al, in die menger tot glad. Proe vir sout en peper, voeg 'n skoot room by, en laat koud word tot dit stol.

So tussen die gesels maak Sarel ook dié wonderlike slaaisous, want hy hou van rou vars spinasies. Hy gesels en beduie ook een stryk deur dat kalkoene for the birds is, al bedruip jy die arme voël ses uur lank. Hy eet liever 'n werfhoender.

HEUNINGMOSTERDSOUS

Meng: kwartkoppie olyfolie, 4 lepels heuning, 4 teelepels mosterd, 'n knipsel grasuie, 'n knippie fyn gemmer, dillesaad en rooipeper na smaak, 3 lepels asyn en 1 lepel suurlemoensap. Laat staan vir 'n uur of ses, klits weer en giet oor jou slaai.

Sarel is net so gek na tamatieslaai soos die Pikeurs. Hy hou ook van vinaigrette en basiliekruid, maar beveel aan 'n sous van jogurt en feta-kaas, gegeur met kruisement. Versier die slaai met olywe, sê hy.

En toe maak die dierbare man vir my sulke oulike meringue-kassies, en hy beduie hoe slaan jy die wonderlikste Kersfeespoeding met die minste moeite aanmekaar. (Trifle maak ons Nuwejaar, sê hy.)

Koop of bedel meringue-kassies, verkieslik met plat bodems. Klits hope room met suiker en 3 lepels van jou gunstelinglikeur tot styf. Sny mooi vrugte netjies in stukke.

Nou rangskik jy die meringues, vrugte en room helterskelter op 'n groot glas-koekbord, en versier als met kersies of aarbeie of appelkose of wat ook al. Strooi neutte bo-oor. Sit dadelik voor.

Die poeding lyk spectacular en smaak nes Kersvakansie.

Toe skink ek en Sarel 'n snapsie likeur in klein glasies en drink op liefde, vrede, samesyn en sy ma in die Vrystaat.

En Mies Pikeur lig ook haar glas. Geseënd, liewe lesers, en 'n wonderlike nuwe jaar vir elkeen.

**Let all
know peace**

9 771015 964007

